

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Eğitim Yönetimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**ÖĞRETMENLERİN BİR ÖĞRETMEN OLARAK KENDİNİ
GERÇEKLEŞTİRMEYE İLİŞKİN ANLAYIŞLARI**

Burak YÜCEER
ORCID: 0000-0002-9421-2009

Danışman
Prof. Dr. Atila YILDIRIM
ORCID: 0000-0003-0904-4336

Konya – 2024

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans sürecinde gerek ders aşamasında gerekse ders dışı program ve etkinliklerde benimle bilgi ve tecrübelerini paylaşan ve yoluma ışık tutan kıymetli Danışmanım Prof. Dr. Atila YILDIRIM'a, teoride ve pratikte eğitim yöneticiliğime büyük katkıları olan bölümümün saygıdeğer hocaları Prof. Dr. Ercan YILMAZ, Prof. Dr. Ali ÜNAL, Prof. Dr. Mustafa YAVUZ ve tezimin şekillenmesinde emeği büyük olan ilk danışmanım Doç. Dr. Gökhan ÖZASLAN'a teşekkür eder, saygı ve hürmetlerimi sunarım.

2020 yılında başladığım yüksek lisans sürecinde desteğini hiçbir zaman esirgemeyen anne ve babama, yaşadığım zorluklarda hep yanımda olan hayat arkadaşım ve meslektaşım Esra'ya ve bu süreçte varlığı ile motivasyon ve enerji kaynağım olan kızım Melis'e en kalbi duygularıyla teşekkür ediyorum, sevgilerimi sunuyorum.

Burak YÜCEER

Nisan 2024

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	vi
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vii
KISALTMALAR.....	viii
ÖZET	ix
ABSTRACT	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Sayıtlar	5
1.5. Sınırlılıklar.....	5
1.6. Tanımlar	5
2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	6
2.1. Kendini Gerçekleştirme Kavramı.....	6
2.2. Kendini Gerçekleştirme Kuramları	12
2.2.1. İhtiyaç kuramları	12
2.2.2. Benlik kuramları.....	14
2.3. Öğretmenlikte Kendini Gerçekleştirme.....	14
2.4. İlgili Araştırmalar	15
3. YÖNTEM.....	24
3.1. Araştırmanın Deseni.....	24
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu.....	25
3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri	26
3.4. Verilerin Toplanması.....	27
3.5. Verilerin Çözümlemesi.....	28
3.5.1. Geçerlik	29
3.5.2. Güvenirlik.....	30
4. BULGULAR	31
4.1. Öğrenci Üzerinden Kendini Gerçekleştirmeye İlişkin Anlayışlar	32
4.1.1. Öğrencinin psikolojik ve duygusal gelişimi üzerinden anlayışlar.....	32
4.1.1.1. Duygusal gelişimin öğretmeni motive etmesi	32
4.1.1.2. Öğretilenlerin kullanıldığını görmesi	33
4.1.1.3. Ahlak ve karakter gelişimini görmesi	34

4.1.1.4. Öğrenciye model olması.....	35
4.1.2. Öğrencinin akademik gelişimi üzerinden anlayışlar	36
4.1.2.1. Ders ve akademik başarı.....	36
4.1.2.2. Öğrencinin bir sonraki kademeye geçmesi	38
4.2. Öğretmen Üzerinden Kendini Gerçekleştirmeye İlişkin Anlayışlar	38
4.2.1. Öğretmenin duyguları yönünden anlayışlar	39
4.2.1.1. Heyecan ve mutluluk.....	39
4.2.1.2. Gurur ve mutluluk	39
4.2.1.3. Sahiplenme ve empati	41
4.2.1.4. Motivasyon desteğine ihtiyaç.....	43
4.2.2. Öğretmenin mesleki yönden anlayışları	43
4.2.2.1. Mesleki olarak başarılı olma	43
4.2.2.2. Zirve deneyimler yaşama	44
4.2.2.3. Yöneticilik-öğretmenlik kıyası.....	45
4.2.2.4. Yeniliğe açıklık	45
4.2.2.5. Farklı branşlara sahip öğretmenlerin kıyası	46
4.2.2.6. Toplumu değiştirme ve etkileme gücü	47
4.2.2.7. Metafor kullanma	48
4.2.2.8. Kendini gerçekleştirmeye inanmama	48
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	50
5.1. Tartışma ve Sonuç	50
5.1.1. Kendini gerçekleştirmenin öğrenci ve öğretmen bulguları üzerinden tartışılması	51
5.1.1.1. Öğrencinin duygusal gelişiminin öğretmeni motive etmesi.....	51
5.1.1.2. Öğretilenlerin kullanıldığının görülmesi	52
5.1.1.3. Ahlak ve karakter gelişimi	53
5.1.1.4. Öğrenciye model olma	53
5.1.1.5. Ders başarısı	54
5.1.1.6. Bir sonraki kademeye geçiş.....	55
5.1.1.7. Heyecan ve mutluluk.....	56
5.1.1.8. Gurur ve mutluluk	56
5.1.1.9. Sahiplenme ve empati	56
5.1.1.10. Motivasyon desteğine ihtiyaç.....	57

5.1.1.11. Zirve deneyimler yaşama	57
5.1.1.12. Yöneticilik öğretmenlik kıyası	57
5.1.1.13. Yeniliğe açıklık	58
5.1.1.14. Farklı branşlara sahip öğretmenlerin branş kıyası.....	58
5.1.1.15. Toplumu değiştirme ve etkileme gücü	59
5.1.1.16. Metafor kullanma	59
5.1.1.17. Kendini gerçekleştirmeye inanmama	59
5.2. Öneriler.....	60
5.2.1. Araştırmacılara öneriler.....	60
5.2.2. Politika yapıcılar ve uygulayıcılara öneriler	61
KAYNAKLAR.....	64
EKLER.....	74

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Öğretmenlerin Bir Öğretmen Olarak Kendini Gerçekleştirmeye İlişkin Anlayışları başlıklı tez çalışmamın toplam **81** sayfalık kısmına ilişkin, 4/04/2024 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%9** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

4/04/2024

Burak YÜCEER

Prof. Dr. Atila YILDIRIM

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

4/04/2024

Burak YÜCEER

KISALTMALAR

Kısaltmalar

MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
ÖMK	Öğretmenlik Meslek Kanunu
CİMER	Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi
MEBİM	Milli Eğitim Bakanlığı İletişim Merkezi
ASCD	Association For Curriculum And Supervision Development (Denetim ve Müfredat Geliştirme Derneği)
DKAB	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Yönetimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

ÖĞRETMENLERİN BİR ÖĞRETMEN OLARAK KENDİNİ GERÇEKLEŞTİRMeye İLİŞKİN ANLAYIŞLARI

Burak YÜCEER

Bu çalışmada öğretmenlerin bir öğretmen olarak kendini gerçekleştirmeyi nasıl anladıkları araştırılmıştır. Kendini gerçekleştirmenin ne olduğu, nereden geldiği, kim tarafından kavram olarak ortaya konduğu incelenmiş ve yurtiçi ile yurtdışındaki ilgili kaynaklar taranmıştır. Kendini gerçekleştirmenin eğitim alanındaki yansımaları; eğitim alanı içerisinde de öğretmenler kısmı incelenmiştir. Diğer yandan kendini gerçekleştirmenin diğer alanlarla bağlantıları da açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırmada nitel araştırma metodolojisi kapsamında fenomenoloji yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada maksimum çeşitliliği sağlamak adına Konya'nın üç merkez ilçesi olan Selçuklu, Meram ve Karatay'dan cinsiyet, çalışılan sektör, çalışılan kademe, branş olmak üzere dört fark alanı gözetilerek toplam 16 öğretmen belirlenmiştir. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizi, içerik analizi şeklinde yapılmış, araştırmacının ardından ikinci bir göz olarak alan uzmanı da incelemiştir. Araştırma sonucunda katılımcıların kendini gerçekleştirmeye ilişkin anlayışları iki ana başlık altında toplanmıştır. Bunlar öğrenci üzerinden kendini gerçekleştirmeye ilişkin anlayışlar ve öğretmenlik mesleği üzerinden kendini gerçekleştirmeye ilişkin anlayışlar şeklindedir. Bu başlıklar da kendi içlerinde, katılımcılardan gelen bulgular doğrultusunda alt başlıklara ayrılmıştır. Öğretmenlerin kendini gerçekleştirme yönünde anlayışlarının ciddi bir kısmının öğrenci üzerinden olumlu yönde gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda hem öğrenci üzerinden hem de öğretmen üzerinden gerçekleşen anlayışların, öğrencinin psikolojik ve ahlaki gelişimi gibi duygusal boyutlarının etkisiyle olumlu yönde olmasına katkısının yüksek olduğu görülmüştür. Öğrencilerin akademik gelişimi ve öğretmenin mesleki gelişimi de yine öğretmenlerin pozitif yönlü anlayışları oluşmasını sağlamıştır. Elde edilen veriler mevcut çalışmaların da katkısıyla yorumlanmış, bulgular üzerinde tartışılmıştır. Araştırmanın son kısmında öneriler oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kendini gerçekleştirme, motivasyon, öğretmenlik, nitel araştırma, fenomenoloji

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Educational Sciences
Education Management Program
Master Thesis

TEACHERS' UNDERSTANDINGS OF SELF-ACTUALIZATION AS A TEACHER

Burak YÜCEER

This study investigated how teachers understand self-actualization as a teacher. What self-actualization is, where it comes from, who introduced it as a concept were examined, and relevant sources at home and abroad were searched. Reflections of self-actualization in the field of education; within the field of education, the teachers section was also examined. On the other hand, the connections of self-actualization with other areas have also been tried to be explained. The phenomenology method was used in the research within the scope of qualitative research methodology. In order to ensure maximum diversity in the study, a total of 16 teachers were selected from the three central districts of Konya, Selçuklu, Meram and Karatay, taking into account four different areas: gender, sector, grade and branch. Data were collected using a semi-structured interview form. The analysis of the data was done in the form of content analysis, and after the researcher, the field expert also examined it as a second eye. As a result of the research, participants' understandings of self-actualization were grouped under two main headings. These are understandings of self-actualization through the student and understandings of self-actualization through the teaching profession. These headings are divided into subheadings in line with the findings from the participants. It was concluded that a significant part of teachers' understanding of self-realization was realized positively through students. At the same time, it has been observed that the understandings realized through both the student and the teacher contribute positively to the student's psychological and moral development, such as emotional dimensions. The academic development of the students and the professional development of the teacher also enabled the formation of positive understanding of the teachers. In the last part, the findings obtained were interpreted with the contribution of existing studies and the findings were discussed. In the last part of the research, suggestions were made.

Keywords: Self-actualization, motivation, teaching profession, qualitative research, phenomenology

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna, amacına, önemine, sayıtlılara, sınırlılıklara ve araştırmaya ait bazı tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Dünya nüfusunun hızla artması ve eğitimin de buna bağlı olarak yaygınlaşması, zorunlu olarak iletişimin önemini ortaya çıkarmıştır. İletişimin bu kadar önemli olduğu bir zamanda bireylerin psikolojik ve kişisel gelişimleri ile ilgili olarak çevresel faktörlerin önemi göz ardı edilemez. Özellikle mesleğinde iletişim önemli yer tutan grupların bu faktörlerden ciddi oranda etkilendiğini söylemek mümkündür (Acar, 2009). Eğitim alanı, bireyle bir başka bireyin etkileşiminden meydana gelmesinden dolayı bu konuda önemli bir yere sahiptir. Öğretmen, bu alanın en önemli unsurlarının başında gelmektedir. Bu sebeple öğretmenin psikolojik ve kişisel gelişiminden, en başta eğitimin diğer unsurları ve eğitimin de tek başına öneminden bahsederek dolaylı olarak bütün bir toplumun gelişiminden bahsedilebilir.

Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde 60.734 resmi okul ile 14.281 özel okul bulunmaktadır. Bu okulların toplamında çalışan öğretmen sayısı ise 1.154.383'tür. Öğretmenlerin 451.867si erkek 702.516sı ise kadındır (MEB, 2023). Öğretmenlerin bireyleri etkilediği düşünüldüğünde, kendini gerçekleştirmiş bir öğretmenin bir toplum için önemi, çok hassas bir nokta haline gelecektir. Öğretmenin kendini gerçekleştirmesi ise birçok koldan gerçekleşmektedir.

Kendini gerçekleştiren birey kavramının ortaya çıkmasında etkili olan isimlerden birisi Rogers (1961), 'potansiyelini tam kullanan kişi' ifadesini kullanmıştır. Bu kavram birey kendini gerçekleştirdiğinde olduğu hali temsil eder. Maslow (1943) kendini gerçekleştiren bireyi kendini tatmin etme arzusuna sahip ve potansiyelinde var olanı gerçekleştirme eğiliminde olan biri olarak tarif eder. Bunun yanında yapabileceklerinin en iyisini yapmaya çalışan biri de kendini gerçekleştiren bireyin tanımı olarak kendine yer bulur (Maslow, 1954). Rogers ve Maslow'un görüşleri paralellik gösterir ve kendini gerçekleştirme konusunda bireyin kendini tanıması ve bilmesinin yanı sıra ilgileri ve ideallerinin de büyük rol oynadığını belirtir.

Kendini gerçekleştirme kavramı bireyin kendisinde var olan potansiyelin tamamını kullanarak yapabileceklerinin neredeyse hepsini yapabilmesi ve mümkün olan en st düzeyde tatmine erişmesi olarak tanımlanabilir (Maslow, 1971). Bireyin hem kendisi hem de vresindekilerle en verimli şekilde iletişim ve etkileşim kurmasını sağlayan kendini gerçekleştirme, Türkiye’de öğretmenler ve vresi tarafından öncelikli hedef olarak görülmelidir. Öğretmenler arasında bu kavramın bilinirliğini arttırmaya çalışmak, öğretmenin var olan potansiyelini tamamen kullanmasında onu teşvik etmek ve bu şekilde kendini gerçekleştiren bir birey olmasının nn açmak bu araştırmanın çalışılmasını gerekli kılmıştır. Öğretmenin pozitif duygulara sahip olması profesyonel gelişimine olumlu katkılar sunacaktır. Öğretmenin pozitif duygulara sahip olmasının da mesleki tatmine erişmeyle yani kendini gerçekleştirme kavramını bilip hayatına entegre etmesiyle doğrudan ilişkili olduğu söylenbilir (Gallo, 2016).

Kendini gerçekleştirmiş bir ğretmen, eğitimin diğer paydaşları ile olan iletişimine daha olumlu katkılarda bulunacaktır (Acar, 2009). Yaşantısı ve kişisel gelişimine verdiği önem ile diğer meslektaşlarına ve öğrencilere örnek olacak, onları da bu konuda daha iyi bir seviyeye çekecektir. Dolayısıyla bu durum başarıyı getirecek ve bu, kitleleri etkileyecektir. Öğretmenin kendini gerçekleştirmesi, diğer bireylerin etkilenmesini de sağladığı için toplum değişimine önayak olacaktır (Rapheal ve Paul K, 2018). Kendini gerçekleştirmiş bireylerden oluşan toplum birçok farklı alanda iyi bir seviyeye ulaşacaktır ve bu durum yenilik ve gelişmeyi de beraberinde getirecektir. Girişimcilik ve yeniliğe açık olmak da kendini gerçekleştiren öğretmenin özelliklerinden birisidir (Heydari vd., 2013). Birçok alana katkısı olacak ve bireylerin psikolojik sağlığı yönünden de iyi durumda olmasını sağlayıp, problem zebilme becerisini doğal olarak kazandıracaktır (Yousefi ve Ghanizadeh, 2017). Bütün bunlar öğretmenin kendini gerçekleştirmesi ve bu sayede daha olumlu ve ideal bir toplum oluşmasında önemli bir yere sahiptir.

Hizmet sektörünün her alanında olduğu gibi eğitim alanında da bireylerle yüz yüze, direkt ve onlara yardımcı olma maksadıyla çalışılması öğretmende gerçekçi beklentiler, sürekli dönüt içerisinde olma ve kabul edilebilir düzeyde stres altında olma durumunu ortaya çıkarmaktadır. Öğretmen kendini gerçekleştirmeye varamadığı takdirde psikolojik olarak zayıflayacak ve bu zayıflık mesleki dezenformasyonu da beraberinde getirecektir (Malanowski ve Wood, 1984). Kendini gerçekleştirme düzeyine ulaşamayan öğretmenlerde tükenmişlik durumu görülebilir. Maslach ve Pines (1977) tükenmişliği; çalışılan kişilere karşı

ilgi kaybı, pozitif duygular, sempati ve saygıda eksilme ile duygusal bozulma şeklinde tanımlanmışlardır. Öğretmende bu durumların oluşmaması için kendini gerçekleştirme kavramını bilip bu kavrama hayatının her alanında yer vermesi önemlidir. Rutinden çıkıp yansıtıcı öğretim yaparak kendini sürekli geliştiren ve dinamik yapıyı sürekli koruyan bir öğretmen olup öğrencilerini motive tutabilmek için de kendini gerçekleştirmeyi iyi ve doğru biçimde anlamak oldukça önemlidir (Boon, 2011).

Bu konu dünya literatüründe kendisine erken dönemde ve önemli ölçüde yer bulmuştur. Van Deusen Fox (1965) ve Sherman (1969) çalışmalarında eğitim ve öğretmenliğin kendini gerçekleştirme ile olan bağlantılarını ilk defa ortaya koymuşlardır. Türkiye’de yapılan ilk çalışmalardan bazıları şu şekildedir: Kardeş’in (1995) ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin kendini gerçekleştirme düzeylerini araştıran çalışmasında kendini gerçekleştirmenin desteği içten alma, kendini gerçekleştirme, kendini kabul ve başkaları ile yakın ilişkiler kurma boyutlarının çalışılan kademe ve cinsiyet faktörleri açısından ilişkisi incelenmiştir. Önemlitürk’ün (1997) yapmış olduğu ortaöğretim yöneticilerinin kendini gerçekleştirme düzeylerinin ölçülmesi araştırmasında ise kendini gerçekleştirme ve empatik beceri ilişkisi incelenmiş bu ilişkide cinsiyet, kıdem, yaş, branş ve okul türü faktörleri irdelenmiştir. Bu çalışmalar nicel araştırmalardır. Nicel araştırmalar net sonuçlar ortaya çıkarmasıyla bilinir fakat bazı konular ayrıntılı incelenmesi ihtiyacından nitel araştırmayı da gerektirir. Kendini gerçekleştirme, çok boyutlu olması sebebiyle nitel araştırmaya uygun bir konudur. Bu konunun salt sayısal veriler ışığında değil de özüne inerek ve detaylandırarak çalışılması adına nitel araştırma seçilmiştir.

Eğitim alanında öğretmenlerin kendini gerçekleştirmesi ile ilgili olarak daha fazla çalışma yapılmasına ihtiyaç vardır. Bu çalışma bu konudaki literatüre destek sağlayacaktır. Başka çalışmaların yapılmasını teşvik edecek ve bu durum bu konunun kendine daha fazla yer bulmasını sağlayacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Yapılan bu araştırmada kendini gerçekleştirme kavramının eğitim alanındaki yansımaları incelenmiştir. Öğretmenlerin kendini gerçekleştirme kavramına ne kadar vakıf oldukları, bu kavrama hayatlarında yer verip vermedikleri, bu kavramla kendilerini ne derece özdeşleştirdikleri araştırılarak bu kavrama karşı anlayışları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Anlayışlar ortaya çıkarılırken cinsiyet, sektör, branş ve kademe gibi değişkenlere göre de ele alınması amaçlanmıştır. Bu konu ile alakalı olarak çok fazla çalışmanın bulunmaması, bu

çalışmanın eksikliği doldurmasını ve diğer çalışmalara ön araştırma niteliği taşımasını amaçlar. Bu sayede insan psikolojisinde önemli bir basamak olan kendini gerçekleştirme basamağında öğretmenlerin yeri sorgulanmış olacaktır. Daha geniş kitlelerce bu kavramın anlaşılması ve bilinmesi de amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında aşağıdaki şu üç soruya cevap aranmıştır:

1. Öğretmenlerin kendini gerçekleştirme konusundaki görüşleri nelerdir?
2. Öğretmenlerin çalıştıkları sektör, cinsiyet, branş, kademe, mesleki kıdem, en son mezun olduğu okul ve yaş gibi özellikler kendini gerçekleştirmeye ilişkin algılarında nasıl rol oynamaktadır?
3. Öğretmenlerin kendini gerçekleştirmeye bakış açıları hangi konularda ortaklıklar içermektedir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma özellikle öğretmenlerin kendini gerçekleştirme yönündeki çeşitli faktörler açısından ortaklaşan anlayışlarına odaklanmaktadır. Odaklanılan bu anlayışlar, öğretmenlerin kendini gerçekleştirmesine yönelik yapılacak olan etkinliklerin verimli bir şekilde değerlendirilmesini sağlar. Hangi alanlarda, hangi noktalara dikkat edilmesi gerektiğini ortaya koyar. Bu konunun toplumun diğer kesimleri tarafından neden önemsenmesi gerektiğini açıklar. Öğretmenlerin kendini gerçekleştirme durumun genel hatlarıyla ele alınmasının ve çok boyutlu düşünülmesinin aracı olacaktır. Bu çalışma bu yönleri sebebiyle, eğitim yönetimi alanına önemli bir katkı sağlayacaktır.

Kendini gerçekleştirme kavramının eğitim alanındaki özellikle de öğretmen anlayışları ile ilgili kısmı akademik çalışmalarda kendisine pek fazla yer bulamamıştır. Yapılan bu tez çalışmasıyla öğretmenlerin kendini gerçekleştirme kavramını nasıl algıladıkları anlaşılmaya çalışılmış ve bu bilgiler ışığında bu kavrama yönelik anlayışlar analiz edilmiştir. Bu kavram, insan psikolojisinde yüksek düzeyli bir kavram olduğundan dolayı aslında her bireyin bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde kendisini o noktada görmek isteyeceği bir kavramdır. Özellikle öğretmenlerin kendini gerçekleştiren bireyler olması hem kendileri açısından hem de etkiledikleri öğrenci, veli ve meslektaşları açısından önem arz etmektedir. Bu çalışmada bu noktaya dikkati çekme açısından önemli bir görev üstlenilmiştir.

Bu çalışma kendini gerçekleştirme kavramını öğretmenlere tanıtarak, öğretmenlerin bu kavram üzerinde düşünmelerini sağlayarak öğretmenlerin mesleki tatminleri ile mesleki

doyumlarını arttırmayı ve mesleğe bağlılıklarını güçlendirmeyi amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda psikolojik olarak daha sağlıklı, kendini gerçekleştirme kavramına hâkim, potansiyelini ortaya koyabilmeyi ve kullanabilmeyi bilen öğretmenler ortaya çıkarılması araştırmanın önemini ortaya koymuştur. Çalışma ayrıca literatür olarak da öğretmenlerin kendini gerçekleştirme konusunun zenginleştirilmesi için önemlidir.

1.4. Sayıtlar

Araştırmanın sayıtları şu şekildedir:

1. Fenomenoloji deseni bu çalışmaya uygun olmuştur.
2. Katılımcılar sorulara dürüst bir şekilde ve özenle cevap vermişlerdir.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları şu şekildedir:

1. Bu araştırmadan çıkan sonuçlar sadece araştırmaya katılan öğretmenlerin anlayışları ile sınırlıdır.
2. Araştırmanın bulguları kullanılan araştırma yöntemi ve örnekleme yönteminden elde edilen bulgular ile sınırlıdır.
3. Araştırmanın katılımcıları Konya İli Karatay, Meram ve Selçuklu İlçelerinde görev yapan öğretmenlerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Araştırmada geçen tanımlardan bazıları şu şekildedir:

Kendini gerçekleştirme: Bireyin var olan potansiyelini tamamen kullanarak olabileceği her şey olma arzusu olarak tanımlanabilir (Maslow, 1943). Araştırmadaki kendini gerçekleştirme tanımı işevuruk bir şekilde şöyle yapılabilir: Öğretmenin, mevcut potansiyeliyle birlikte; aldığı formasyonu, kişisel altyapısını, birlikte çalıştığı eğitim paydaşlarının durumunu göz önüne alarak hayatını en verimli hale getirme sürecidir.

Anlayış: Bir kimsenin anlama biçimi ya da anlama gücü veya bir kimsenin benimsemiş olduğu düşüncelerin ve inançların tümüne verilen ad (Oğuzkan, 1974).

BÖLÜM 2

2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu kısımda, araştırma konusu olan kendini gerçekleştirme yönelik alan yazın tanıtılacaktır. Bu konu ile ilgili olarak yapılmış olan çalışmalara da yer verilmiştir.

2.1. Kendini Gerçekleştirme Kavramı

Kendini gerçekleştirme psikolojide birçok araştırmacının ilgilendiği ve tanımlamaya çalıştığı bir kavram olmuştur (Laas, 2006). Bu kavram çeşitli kuramlarda kendisine yer bulmuştur. Özellikle hümanistik psikolojinin öncülerinden Maslow kendini gerçekleştirme kavramı üzerinde durmuş ve bu kavramı geniş ölçüde açıklamaya çalışmıştır.

Maslow, kendinden önceki psikanalitik ve davranışçı kuramların görüşlerinin aksine insanı makul, anlaşılabilir ve uzlaşmacı olarak görmüş, bireyin ihtiyaçlarını belirli bir hiyerarşi içerisinde ele alıp en üstte kendini gerçekleştirme basamağına odaklanmıştır. Bu basamağına ulaşmak için gerekli olan doyumlara ve bu sürece giderken yaşanan tüm aşamaları ayrıntılarıyla anlatan Maslow, bugün neredeyse hepimizin ulaşmak isteyeceği kendini gerçekleştirme basamağını detaylı bir şekilde bizlere aktarmıştır (Walsh ve Peterson, 1985).

Maslow, kendini gerçekleştirmeyi hiyerarşik bir şekilde sıralarken alttaki tüm basamakların ihtiyaçlarının giderilmesinden sonraki açılan bir kapı olarak algılamış ve bu kapıya ulaşabilen insanda diğer insanlardan farklı olarak bazı özellikler olduğunu ifade etmiştir. Maslow (1971), Kuzgun (1972) ve Kaufman'a (2023) göre kendini gerçekleştiren bireyin özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

1-Gerçeği olduğu gibi algılama: Kendini gerçekleştirme basamağına ulaşmış insanlarda gerçek çarpıtılmadan, olduğu gibi algılanır. Bu tarz insanlar, olayları somut veriler üzerinden değerlendirmeyi tercih ederler. Soyut ve muğlak ifadelerden ve düşüncelerden uzak kalmayı tercih ederler.

2-İçten ve doğal hareketler sergileme: Kalıplaşmış, empoze edilmiş hareket tarzlarını benimsemekten ziyade doğal, içlerinden geldiği gibi hareket etmeyi benimseyen kendini gerçekleştirmiş insan, kendi kuralları doğrultusunda hareket eder.

3-Problemlerle uğraşmayı sevme: Kendini gerçekleştiren insanın bir özelliği de her ne kadar kendisi ile alakalı olmasa da insanlığa ait herhangi bir sorun veya probleme karşı ilgi duyması ve bu olumsuzluğa karşı çözüm arayışı içerisinde girmesidir. Birçok insan kendisini ilgilendirmeyen herhangi bir duruma veya olaya müdahale etmek istemezken kendini gerçekleştiren insan bunu etik ve ahlaki bir görev olarak kabul ederek bununla ilgilenmek ister. İngilizce’de “challenging” denen kavram yani “zorlayıcı” ifadesi tam da kendini gerçekleştiren insana uymaktadır. Kendini gerçekleştiren bireyler, problem çözerken kendilerine dayatılan gelenekselleşmiş çözüm yollarının tek yol olmadığını bilirler ve alternatif yollar üretmeyi severler. Bir problemle karşılaştıklarında bu probleme çözüm bulamaları bile bunu içselleştirip dert edinmezler. Çözülemeyen problemlerin varlığını da olgunlukla karşılarlar.

4-Tek başına yetebilme: Kendini gerçekleştiren insan olumlu veya olumsuz herhangi bir durumda kendi kendine yetebilmeye haizdir. Başına gelen olumsuz bir durumda teselliye kendinde bulabilir, olumsuzluğu sükunetle karşılayabilir. Sır saklayabilen ve bir sırrı başkalarıyla paylaşmaya çok da gerek duymayan bir yapısı vardır. Heylighen (1992) tek başına yetebilmeyi şöyle ifade eder: Kendini gerçekleştirenler başka insanlara gerçekten ihtiyaç duymazlar ve başkalarının görüşlerine veya toplumun dayattığı kurallara, sözleşmelere ve değerlere güvenmek zorunda kalmadan kendi kararlarını kendileri verirler.

5-Bağımsız birey olabilme: Kendini gerçekleştiren insan, insanları kendi tatmini için bir araç olarak görmez, doyuma sosyal ve fiziksel insan varlığından hariç de ulaşabilir. Bireyselliği ve yalnız kalabilmeyi psikolojik olarak bir sorun olarak görmez ve bunun da gruplar içerisinde olmak kadar doğal bir durum olduğunu kabul eder.

6-Kendini olduğu kadar diğer insanları da takdir edebilme: Birçok insanın zorlandığı takdir etme, teşekkür etme gibi hareketler kendini gerçekleştiren insan için olması gereken doğal bir durumdur. Kendisinin başkaları tarafından takdir edildiği gibi başkalarını da takdir etme konusunda içinden gelerek herhangi bir kıskançlık duygusuna kapılmadan doğal bir şekilde yapabilir.

7-Kendini insanlığa ait hissetme (özdeşleşme): Kendini gerçekleştiren insan, birey olarak kendisini -içerisinde herhangi bir grup olmasına da gerek olmaksızın- topluma ait

hisseder. Burada bireyin kendisini tek başına yeterli görüp hayatını devam ettirmesi durumuyla topluma ait hissetmesi durumunu karıştırmamak gerekir. Kendini gerçekleştirenler, bir bütün olarak insanlığa karşı genel bir empati ve akrabalık duygusuna sahiptir. Tanıştıkları herkese, özellikle çocuklara karşı arkadaş canlısı olma eğilimindedirler.

8-Demokratik karakter sahibi olma: Kendini gerçekleştiren birey başka bireylerle münasebete girerken onların ırk, soy, cinsiyet, konum gibi özelliklerinden ziyade akıl, vicdan, yetenek ve olumlu insani vasıflarını dikkate alır. İnsanlar arasında ayrımcılık yapmaktan kaçınır. Kendini gerçekleştiren bireyler, hiçbir ayırım yapmadan, önyargılardan sıyrılmış bir şekilde başkalarını dinlemeye ve onlardan bir şeyler öğrenmeye isteklidirler.

9-Olumlu mizah kültürüne sahip olma: Nüktedanlık diyebileceğimiz, kaba, gurur kırıcı ve insan onurunu zedeleyici şaka ve mizah yapısından uzak, eğlendirirken düşündürücü, ince zekâ motifleri ile bezeli, insanları güldüren ve eğlendirmede de başarılı bir karakter yapısına sahiptir.

10-Yaratıcı olma: Kendini gerçekleştiren insanı diğer insanlardan ayıran en önemli özelliklerden birisi yaratıcılıktır. Orijinal olma, kendi fikirlerini kendi tarzıyla ortaya çıkartma, tamamen kendine ait bir eser verme kendini gerçekleştiren insanın temel özelliklerindedir.

Çeşitli araştırmalar yaratıcılık ile kendini gerçekleştirme arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bir başka deyişle kendini gerçekleştirmiş bireyin özelliklerinden biri de yaratıcılıktır. Yeni ve yenilikçi işler yapabilirler ve yeni unsurların birleşimini yaratabilirler (Heydari vd., 2013).

11-Toplumsal kalıplara sığmama: Bütün insanların izlediği belirli trendler, moda kalıpları ve sosyal oturmuş bir düzen, kendini gerçekleştiren insan için idealliği temsil etmez. Orijinal ve biricik olma isteği daha ağır basar.

12-Psikolojik olarak sağlıklı ve refah içinde olma: Kendini gerçekleştiren birey hayatındaki pozitif duyguları ön planda tutarak negatif duygu ve düşünceleri

olabildiğince kendisinden uzakta tutmaya çalışır. Psikolojik olarak sağlam ve sağlıklı şekilde ve psikolojik refah içerisinde yaşar.

Kendini gerçekleştiren birey, hayatını gelişime ve değişime açık bir şekilde sürdürür. Oldham'ın (1976) iş karakteristikleri modelinde büyüme ihtiyacı kuvveti şeklinde ifade ettiği yapı kendini gerçekleştirmedeki sürekli gelişim ihtiyacı ile benzerlikler göstermektedir.

Kendini gerçekleştiren bir bireye çalışma hayatındaki işi adeta bir oyun gibi gelir ve bu durumdan oldukça keyif alır. Üzerinde hiçbir baskı olmadan, hiçbir emir almadan işini severek yapar ve bu durumu içselleştirir. Kendini gerçekleştiren birey kendisini tanımlaması istendiğinde kendisini mesleğiyle tanıtacaktır. Bu bağlılığı paradan çok daha fazlası sağlayabilir. Bu şekilde diğer bireylerin potansiyellerini bilerek veya bilmeyerek tam olarak kullanmadığı durumlarda kendini gerçekleştirenlerin potansiyellerini tam olarak kullanmamaları gibi bir durum söz konusu olamaz (Maslow, 1967).

Kendini gerçekleştiren bireyler içsel öğrenmeye yatkındırlar. Maslow (1965) içsel öğrenmeyi insanların olmaya yetenekleri olduğu her şeyi olma süreci olarak tanımlamaktadır. İçsel öğrenme tüm eğitimin bireye kazandırmak istediği nihai hedeftir. İçsel öğrenmenin en büyük destekçisi olarak içsel motivasyon gösterilebilir. Yousefi ve Ghanizadeh (2017) içsel motivasyonu potansiyel zevk veya gerçekleştirilen faaliyete katılmaktan memnuniyet duymakla özdeşleştirmişlerdir. Kendini gerçekleştiren birey içsel öğrenme sürecini içsel motivasyonla beraber yürütebilmelidir.

ASCD (Denetim ve Müfredat Geliştirme Derneği) Başkanı Combs (1962), kendini gerçekleştirme ile alakalı bazı maddeler sıralamıştır. Bu maddelerden birkaçı şu şekilde ifade edilebilir:

- 1- Bireyler, temel olarak doğal bir iç yapıya sahiptir ve bu yapının değişimine çok dirençlidirler.
- 2- Bireyin iç doğası herkesçe olabilen özelliklere sahip olabileceği gibi sadece bireye özgü özelliklere de sahip olabilir.
- 3- İnsanın temel çekirdeği (iç doğası) kendince veya başkalarınca kabul edilmez, sevilmez ve saygı görmez ise psikolojik sağlıktan söz etmek mümkün değildir.
- 4- Her bireyin iç doğası zarar görürse, inkâr edilirse veya baskılanırsa hastalıklı sonuçlar, er ya da geç, görünür veya görünmez formda ortaya çıkabilir.

- 5- Normal bir çocuğun normal gelişiminde, eğer gerçek bir seçme şansı verilirse, o gelişimi için iyi olanı seçecektir.
- 6- Hüsranın veya hayal kırıklığının komple yokluğu da tehlikelidir.
- 7- Gelişimi ve kendini gerçekleştirmeyi sağlayabilmek adına bireyin kapasitesini, organlarını ve organ sistemlerini bilmesi ve bunları kullanması, bunun sonucunda da kullanımından tatmin olması gereklidir.
- 8- Teorik olarak kendini gerçekleştirmeye doğru gelişme kolay olsa da pratikte bu nadiren kendine yer bulur.

Potansiyelini tam kullanan kişi tanımında kendini gerçekleştirme yeterli olmayıp bir üst seviye olan kendini aşmışlık hedeflenmelidir. Kültürel, manevi ve bireysel farklılıkların kendini gerçekleştirme ve kendini aşmışlık üzerindeki etkileri son zamanlarda önem kazanmıştır. Doğu ve batı kültürlerindeki farklılıklar bunun en güzel örneklerindedir (Tekke, 2019).

Maslow, kendini gerçekleştiren bireyin özelliklerini belirtirken alt basamaklardaki tüm ihtiyaçları giderilmiş ve psikolojik olarak sağlıklı bireylerden bahsetmektedir. Alt basamaklardaki özellikler bireylerde bir yere kadar ortak olabilirken özellikle üçüncü basamak yani sevgi/ait olma basamağından sonra saygınlık ve devamında kendini gerçekleştirmede farklılaşabilir. Gizli yetenekler olarak tanımlanan yetenekler insanda doğuştan var olan fakat ortaya çıkmasının belirli koşullarda gerçekleştiği yeteneklerdir. Gizli yeteneklerin ortaya çıkabilmesi için insanın fiziksel ihtiyaçlarının ve psikolojik ihtiyaçlarının büyük oranda karşılanmış olması gerekir. Bireyin gizli yeteneklerinin ortaya çıkmasının bir ihtiyaç olduğu ve bu durumun güdüsel bir durum olduğu belirtilmiştir (Çoban, 2021).

Motivasyon teorileri arasında önemli bir yere sahip olan hümanist yaklaşım, ihtiyaçlar hiyerarşisinde Maslow'un en üst seviyede belirttiği kendini gerçekleştirme ihtiyacının karşılanabilmesi için öncelikle alt basamaklardaki ihtiyaçların giderilmesi gerektiğinden bahseder. Öğrencilerin başarılı olmasında hayati bir önem taşıyan içsel motivasyon kendini gerçekleştirme basamağına erişilmesinde de çok önemli bir yere sahiptir. Eğitimcilerin, öğrencilerin içsel motivasyona erişmesinde ve akademik başarıya ulaşmasında ve bunların sonucunda da kendini gerçekleştirme basamağına erişmelerinde önemli görev ve sorumlulukları vardır (Neto, 2015). Tüm öğretim sürecinin ve tüm öğretmen-öğrenci etkileşiminin nihai amacı, öğrencilerin kişisel gelişimlerine yardımcı olmaktır. Başka bir deyişle öğretmenin, bireyin kişisel gelişimine olanak tanıyan tüm bilişsel ve davranışsal

uygulamalara ilişkin yüksek farkındalığa sahip kişi olması gerekmektedir (Rapheal ve Paul K, 2018).

Maslow'un, ihtiyaçlar hiyerarşisi piramidinin alt basamaklarının tamamı karşılandığı halde kendini gerçekleştirmeye ulaşamamış genç insanlar olduğu ve bu insanların canı sıkkın, mutsuz ve tasalı olduğu görüşünden sadece maddi bir çerçeve içerisine sıkıştırılmış ihtiyaçların insanın kendini gerçekleştirme sürecinde yeterli olması beklenemez, burada devreye manevi bir destekçi olarak inancın girmesi sonucu çıkarılabilir (Tokur, 2013).

Maslow'un bireyin en ideal hali olduğunu vurguladığı kendini gerçekleştirme basamağına giden süreçte ruhen ve bedenen sağlıklı çocuklar yetiştirebilmek adına zorlayıcı değil kolaylaştırıcı tavırlar takınmak faydalı olacaktır. Spencer (2013) bu konuda öğretmenin veya anne-babanın zorlayıcı tavırları arttığı zaman çocukta olumlu davranışı terk etmeye şiddetli bir meyil ortaya çıktığını belirtmiştir. Maslow'un hiyerarşisinin üstündeki kendini gerçekleştirmeye giden yolda alt basamakların tatmin edilip aşılması gereklidir fakat alt basamaklarda yaşanan sıkıntılar bireyin kendini gerçekleştirme sürecine ket vurabilir. Bireyin kendini gerçekleştirmeye hazır olabilmesi için ruhen ve bedenen rahat ve özgür hissetmesi, herhangi bir dışsal baskıdan muaf olması gereklidir. Aynı zamanda Durkheim'in (2010) belirttiği gibi bir kuralın ya da emrin nedenini/gereğini bilme özerkliği de bireye kendini gerçekleştirmeye giden yolda oldukça kolaylık sağlayacaktır (Yavaş vd., 2021).

Kendini gerçekleştirme kavramı psikolojinin olduğu kadar diğer alanların da ilgilendiği ve üzerinde durduğu bir kavramdır. Tasavvuf ve edebiyatta da ele alınan bu kavrama İslam Dinine mensup düşünürlerin farklı bakış açılarıyla yaklaştığı görülmüştür. Hedefin hümanist psikoloji yaklaşımıyla benzer bir insan profili ortaya çıkarmak olduğu kendini gerçekleştirmede Aziz Nesefi ve Mevlana "İnsan-ı Kamil" tanımını kullanmışlardır.

Kula ve Çakmak (2019), Maslow'un Kendini Gerçekleştirme Teorisinde, insanın bütüncül olarak kendini gerçekleştirme potansiyelini özünde barındırdığını ve bu potansiyeli gerçekleştirmek için de temel ihtiyaçları giderdikten sonra onlardan bağımsız hale gelerek özgürleştiğini belirtmişlerdir. Aynı durumu Aziz Nesefi İnsan-ı Kamil kavramıyla açıklamıştır. Varlığın en üst mertebesi olan İnsan-ı Kamil, nebati, hayvani ve nefsanî ruh sahibi olarak vücut bulan insanın çeşitli mertebelerden geçerek ulaştığı mevkidir.

Mevlana, insanın ilahi boyuta sahip manevi bir varlık olduğunu ifade eden, bu noktada Sokrates gibi “insan doğuştan bilgi sahibidir” tezini savunan bir yaklaşımı temsil etmektedir. Aynı zamanda Platon’un ruhun eğitilmesi suretiyle insan özünde gizlenmiş olan ilahi cevherin açığa çıkacağı düşüncesini de kabul etmektedir. İnsanın varlığının özünde yer alan hakikati açığa çıkarmaya, anlamaya ve anlamlandırmaya çalışması mana arayışının temel yapı taşlarıdır. Ona göre, kendini bilmeyen, anlamayan insan kemale eremez; bu kemale erme süreci sabır, gayret ve istikrar gerektirmektedir. Mevlana bu sürecin sonunda kendini gerçekleştiren kamil insan ortaya çıkar diyerek tasavvufi öğretisini felsefi olarak temellendirmiştir (Kayışlı ve Önal, 2022). Kendini gerçekleştirme yolculuğunda insanın sahip olması gereken en temel nitelikler güzel ahlak ve erdemdir. Erdemli liderlik yaklaşımında bu nitelikler mevcuttur. Mevlana’nın yedi öğüdü insanın kendini gerçekleştirme yolculuğunda ona rehberlik edecek yol göstericileridir. Mevlana’nın eserlerinde ve yedi öğüdünde yer alan erdemler sadece Türk ve İslam toplumunda değil dünya genelinde hemen hemen bütün medeniyetlerce benimsenen erdemlerdir. Bu nedenle erdemli liderlik yaklaşımında yer alan “cesaret, adalet, insanlık, sağduyu ve ölçülülük” erdemlerinin Mevlana’nın yedi öğüdünde yer alması olağan karşılanabilir (Yıldırım ve Kahveci, 2019).

2.2. Kendini Gerçekleştirme Kuramları

2.2.1. İhtiyaç kuramları

Kuramcıların ihtiyaç kavramına bakış açıları farklılıklar göstermektedir. Freud bireylerin temel ihtiyaçlarının doyurulması gerektiğini çünkü bu ihtiyaçların bireyin gelişimini doğrudan etkilediğini belirtmiştir. Guthrie bireyin öğrenmeyi bir ihtiyaç olarak görüp bu ihtiyacı karşılanıncaya kadar öğrenme çabasını sürdüreceğini ifade etmiştir. Hull bireyin ihtiyacını gidermesi için organizmanın doğuştan gelen tepkiler vereceğini şayet bu tepkiler yetersiz kalırsa öğrenme yoluna gidileceğini belirtmiştir (Senemoğlu, 2020).

Yıldırım (2023) motivasyon konusunu içerik ve süreç kuramları şeklinde iki başlık altında ele almıştır. İçerik kuramlarında Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı, Alderfer’in ERG Kuramı, McClelland’ın Öğrenilmiş İhtiyaçlar Kuramı ve Herzberg’in Çift Faktör Kuramı bulunur. Süreç kuramları ise Sosyal Bilişsel Kuram, Adams’ın Eşitlik Kuramı, Vroom’un Beklenti Kuramı, Porter-Lawler Geliştirilmiş Beklenti Kuramı ve Locke’un Hedef Belirleme Kuramı şeklindedir.

Abraham Maslow'un oluşturduğu ihtiyaçlar hiyerarşisi, insan psikolojisini ve motivasyonunu anlamada bizlere yardımcı olan önemli bir figürdür. En altta fiziksel ihtiyaçlarla başlayan piramit, güvenlik ihtiyacı, sevgi ve aidiyet ihtiyacı, saygı ihtiyacı ve kendini gerçekleştirme ihtiyacı olarak beş basamaktan oluşmaktadır (Maslow, 1943). Maslow ihtiyaç kavramına hiyerarşik bir bakış açısıyla bakmış ve ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramını oluşturmuştur. Bu kuramda ihtiyaçlar en alttan en üste doğru fizyolojik, güvenlik, sevgi/ait olma, saygınlık ve kendini gerçekleştirme şeklinde sıralanmaktadır. Açlık, susuzluk, nefes alma, barınma gibi temel ihtiyaçlarını gideremeyen bir bireyin, hayati faaliyetlerinde sıkıntı oluşacağı aşikardır. Böyle bir bireyin asgari yaşamsal fonksiyonlarını sürdürebilmesi için en temel fizyolojik ihtiyaçlarının giderilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde birey yaşamını sağlıklı bir şekilde sürdüremeyecek ve piramidin bir üstündeki ihtiyaç basamağına ulaşamayacaktır. Güvenlik ihtiyacı da bireyin hayatını sürdürebileceği temel ihtiyaçları karşılandıktan sonra bu ihtiyaçları sürekli olarak karşılayabilmek adına bir iş garantisi, sigorta, garantili bir hayat şeklinde ifade edilebilir. Birey hayat standartlarını garanti altına aldıktan sonra daha çok duygusal yönü ağır basan aidiyet ihtiyacı basamağına geçiş yapabilecektir. Bu basamakta sevme, sevilme, bir gruba (bu sosyal, kültürel, dini veya herhangi bir grup olabilir) ait hissetme ihtiyacı görülebilir. Bu basamakta aile hayatının önemi, arkadaşlık ve dostluk kurmanın önemi ön plana çıkmaktadır. Buradaki ihtiyaçları da karşılanan birey artık saygı görme ve gösterme basamağı olan bir üst basamağına geçebilecektir. Bu basamakta özsaygı, özgüven, takdir etme ve edilme gibi faktörler devreye girer. Kendine saygısı olan birey çevresine de saygı gösterebilir. Saygı görme beklentisi de bu aşamaya gelmiş bir birey için oldukça doğaldır (Maslow, 1943).

Maslow'un ölümünden sonra ailesi tarafından yayınlanan kitabında ise yeni bir basamaktan daha bahsettiği görülmektedir. Bu kavramı Greene ve Burke (2007) kendini gerçekleştirme ötesi şeklinde ifade etmişlerdir. Fakat yeterli çalışma ve alan yazın bulunmadığı için bu kavram piramitte kendisine henüz yer bulamamıştır.

Maslow'un belirttiği hiyerarşide, ilk dört basamaktaki ihtiyaçları karşılanan birey, piramidin en üstünde yer alan kendini gerçekleştirme basamağına ulaşacaktır. Bu basamakta artık birey salt fizyolojik, duygusal ve psikolojik ihtiyaçlardan ibaret olmadığını görüp asıl yaşam amacının varlığını sorgulamaya başlayacaktır. Hayattaki varlığının nedeni, bu hayatı tam olarak nasıl yaşamak istediği gibi soruları sormaya başlayacaktır ve bu basamaktaki en kritik sorular bunlardır. Kendini gerçekleştirme basamağındaki birey çalıştığı bir işi sadece

rutin bir iş olarak değil hayatının normal bir parçası olarak görmeye başlar. Para, bu basamaktaki birey için en önemli motive edici değildir. Elbette ona olan ihtiyacı yadsınamaz fakat kendini gerçekleştirme basamağındaki bir birey, sırf para hırsıyla çalışma hayatında olamayacağını bilir. Kendini gerçekleştirme basamağındaki bireyin diğer tüm basamaklardaki ihtiyaçlarının %100 karşılandığını söylemek mümkün değildir (Compton, 2018). Fakat bu basamaktaki bir bireyin temel ihtiyaçlarının karşılanıp bu aşamaya geldiği söylenebilir.

2.2.2. Benlik kuramları

Psikolojide benlik konusuna ilişkin ilk açıklamalar psikolog William James'e aittir. James'e göre; benlik en geniş anlamıyla, kişinin kendisinin ne olduğunu söyleyebileceği her şeyin toplamıdır. James, benliğin iki boyutta düşünülmesi gerektiğini savunur: "düşündüğüm her ne olursa olsun, her zaman az çok kendimin farkındayım. Ayrıca kendi varlığımın da farkındayım. Aynı zamanda bu farkında oluş, benim tarafımdan gerçekleştirilmektedir. Böylece kendi benliğimi bir bütün olarak ele aldığımda ortaya çiftmiş gibi bir durum çıkmaktadır. Biraz bilinen, biraz bilen, biraz nesne biraz özne olabilen O halde benliğimin iki yönü bulunmaktadır. Bunlardan birine "Bilen Benlik (I)", bir diğerine "Bilinen Benlik (Me) diyebilirim. Bunlar benliğin farklı yönleridir ancak ayrı iki şey değildir. Çünkü "Bilen Benliğin" kimliği "Bilinen Benliktir" (James, 1963).

Benlik kişinin kendisi hakkında sahip olduğu bir dizi imge olarak da tanımlanabilmektedir (Yavuzer vd., 2017). Benlik kavramının kendini gerçekleştirme ile olan ilişkisini inceleyen Erzenli Altunbayrak ve Kaya (2019) kendini gerçekleştirme basamağının altında bulunan kendine saygı basamağındaki ihtiyaçların yeterince karşılanması durumunda kendini gerçekleştirme düzeyinin olumlu olarak artacağını belirtmiştir.

2.3. Öğretmenlikte Kendini Gerçekleştirme

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda (1971), Türk milli eğitim sisteminin beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş karaktere sahip bireyler yetiştirmek amacı güttüğü belirtilmiştir. Bu amaca giden yolda ailelere, öğretmenlere ve bütün topluma düşen önemli görevler vardır. 20. yüzyılda ortaya çıkan insan hakları, kadın hakları, çocuk hakları ve bunun gibi gelişmelerin içinde bulunduğumuz 21. yüzyıldaki insanları değişime zorlaması kaçınılmazdır (Yavaş vd., 2021).

Öğrencisini iyi tanıyan bir öğretmen onunla daha kolay ve rahat bir şekilde uyum sağlayabilir. Bu da öğrenme ve öğretme sürecini oldukça kolaylaştırır. Öğretmenlerin karşılaştıkları en büyük zorluklardan birisi öğrencilerinin ihtiyaçlarını tam olarak bulup anlayamamalarıdır. Kendini gerçekleştirmeye erişebilen bir öğretmen bu konuda zorlanmayacak ve görevini daha rahat bir şekilde yürütecektir. Öğretmenlerin kendini gerçekleştirmesi için görevlerini tamamladıktan sonra yeni bir göreve hemen atılmaları, hiç boşluk kalmayacak şekilde çalışmalarının devamlılık arz etmesi önemlidir. Öğretmenler kendilerini gerçekleştiren birey olmaya isteklidirler. Potansiyellerini tamamen kullanmaktan kaçınma eğiliminde değildirler. Ancak kendini gerçekleştirme yolunda görevlerinin ve ulaşılacak hedeflerinin açık ve net olması gerekir (Farimani ve Shahri, 2020).

Türk milli eğitiminde öğretmenin kendini gerçekleştirmesine ulaşması için ücret düzenlemesi ve özlük haklarında düzenleme yapılarak ilk iki basamağa yönelik kısmi bir tamamlama söz konusudur. 7354 sayılı Öğretmenlik Meslek Kanununa göre meslekte on yılını doldurmuş olan öğretmenlere uzman öğretmenlik, uzman öğretmenlikte on yılını dolduran bir öğretmene ise başöğretmenlik unvanı verilmektedir. MEB'in öğretmenin kendini gerçekleştirmesine yönelik yapmış olduğu düzenlemelerden biri bu şekildedir. Öğretmenin kendini gerçekleştirmesi için kişisel gelişimini desteklemek adına da bir yıl içerisinde dört kere seminer haftasıyla zorunlu eğitim planlaması yapılmaktadır.

2.4. İlgili Araştırmalar

Aydın (2022), “Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi açısından günümüz öğrenci ihtiyaçlarının incelenmesi” adlı makalesinde, öğrenci ihtiyaçlarını eğitim yöneticileri ve öğretmenler gözünden incelemiştir. Doküman analizi yöntemi kullanılan araştırmada gereksinimleri karşılanan öğrencilerin hiyerarşide daha yüksek basamaklara çıkabildiğini tespit etmiş, teknolojik gelişmelerin öğrencilerin başat ihtiyaçlarını karşılama şekillerini etkilediği kanısına varmıştır. Kendini gerçekleştirme ihtiyacının giderilmesinde demokratik sınıf ve okul ortamının öğrencilerin bu ihtiyacı karşılamada olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Şengöz (2022), “Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi modelinin bütünleşik bir süreç olarak yeniden yorumlanması” adlı makalesinde, doküman analizi yöntemini kullanmıştır. Araştırmasında kullanılan hiyerarşi kelimesinin değişmesi gerektiğini öne sürmüştür. Yazarın yeniden yorumladığı ihtiyaçlar hiyerarşisinde kullanılan kesişen kümeler metaforunu

açıklamıştır. İhtiyaçların birbiriyle iç içe geçtiği bu metaforunda kendini gerçekleştirme kısmı en merkezi yerde yer almıştır. Yazar isim olarak da basamak değil “bütünleşik ihtiyaçlar manzumesi teorisi” şeklinde kullanımın daha uygun olacağını önermiştir.

Tok (1997) yapmış olduğu “Öğretmenlik mesleğinin öğretmenlerin gereksinimlerini karşılama düzeyi” adlı çalışmasını anket yoluyla verileri toplayarak yapmıştır. Anketi 50 öğretmene uygulamıştır. Bu anketler ile öğretmenlerin çeşitli konular hakkında gereksinimlerini karşılama düzeyini belirlemeye çalışmıştır. Anket sonuçlarında öğretmenlerin büyük bir kısmının ücret ile ilgili konularda öğretmenlik mesleğini yetersiz bulduklarını görmüştür. Aynı zamanda sosyal yön ve güvenlik meseleleri ile kişisel gelişim yönünden de olumsuz sonuçlar çıkmıştır. Benzer şekilde kendini gerçekleştirme düzeyinde büyük oranda düşük sonuçlar çıkmıştır.

Gökçe (2011) “İhtiyaçlar hiyerarşisi kuramına göre öğretmenlerin motivasyon düzeyleri” adlı çalışmasında öğretmenlerin Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisine göre gereksinimlerini ne derecede karşıladıklarını araştırmıştır. Araştırmada anket yöntemi kullanılmıştır ve araştırma sonucunda öğretmenlerin ihtiyaçlarının karşılanma düzeyinin kendi isteklerinin altında olduğunu gösteren bir korelasyon ortaya çıkmıştır.

Nasseri ve Sarkhosh (2019) “The relationship between EFL teachers' critical thinking, self-actualization level and quality of job performance(İngilizce öğretmenlerinin eleştirel düşünme, kendini gerçekleştirme düzeyi ve iş performansı kalitesi arasındaki ilişki)” adlı çalışmalarında anket yöntemini kullanmışlardır. Öğretmenlerin kendini gerçekleştirmelerinin önünün açılması ve geliştirmeleri için desteklenmesinin eğitim sisteminin amacı olması gerektiğinden bahseden araştırmacılar, bu çalışmalarında 60 öğretmen üzerinden verileri toplayıp SPSS kullanarak analiz etmişlerdir. Kendini gerçekleştiren öğretmenlerin öğrencilerini başarılı olmaları için etkili bir şekilde destekleyebildiklerini ortaya koymuşlardır. Sonuçlar incelendiğinde eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin de kendini gerçekleştirme ile bağlantılı olarak iş performansı üzerinde olumlu etkileri olduğunu göstermişlerdir.

Saraçlı vd. (2014) yapmış oldukları “Sosyo demografik özelliklerin Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi üzerindeki etkisi: Ankara’da farklı kademedeki eğitimciler üzerine bir uygulama” isimli araştırmalarında öğretmen, okul müdürü ve müfettişler için cinsiyet, mesleki statü, tecrübe, branş ve eğitim seviyesi gibi sosyo-demografik faktörlerin Maslow’un ihtiyaçlar

hierarchyindeki basamakları ne derece ve nasıl etkilediğini bulmak adına 2003 katılımcı üzerinde anket yöntemi kullanmışlar ve sonuçları istatistik uygulamaları kullanarak analiz etmişlerdir. Sonuçlara bakıldığında her ihtiyacın birbiriyle bağıntılı olduğunu tespit etmiş, kendini gerçekleştirme ihtiyacı özelinde ise en önemli faktörün tecrübe olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Eğitimcilerin ihtiyaçlarının tatmin edilmesi ve üst basamaklara çıkılmasının - kendini gerçekleştirmeye ulaşılmasının- gelecek nesillerin iyi eğitilmesi açısından önem teşkil ettiği sonucuna ulaşmışlardır.

Coble (1973), yapmış olduğu biyoloji öğretmenlerinin kendini gerçekleştirme düzeyleri ile öğrencilerinin eleştirel düşünme kazanımları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmada 424 öğrenci ve 18 öğretmenden yararlanmışlar ve öğretmenleri iki gruba ayırmıştır. Araştırmada anket yöntemini kullanmıştır. İçsel motivasyonu yüksek olan 1.grup öğretmenlerin öğrencilerinde, geçmiş ve gelecek kaygısı taşıyıp sürekli olarak davranışlarının başkaları tarafından onaylanmasına bağımlı olan 2.grup öğretmenlerin öğrencilerine nazaran daha yüksek oranda kazanım gerçekleştirdiğini tespit etmiştir. Ayrıca kendini gerçekleştiren öğretmenlerin daha başarılı olduklarına değinmiştir.

Özaslan ve Özaslan (2015) kadın öğretmenlerin ailevi sorumluluklarının kendini gerçekleştirmesi üzerindeki etkilerini araştıran çalışmalarında, kadın öğretmenler üzerinde yaptıkları çalışmada 35 yaşın altındaki küçük çocuklu öğretmenler ve 40 yaş üzeri çocuklarını büyütmüş öğretmenler kendini gerçekleştirme durumu açısından incelenmiştir. Çalışmayı nitel araştırma metodunun çoklu durum çalışması desenini kullanarak yapmışlardır. Kadın öğretmenlerin iş hayatı dışındaki aile yaşantılarında kendini gerçekleştirmenin önünde engel olabilecek durumlar olduğu gibi bu durumu kolaylaştıracak etkenlerin de mevcut olduğunu belirtmişlerdir. Çocuk bakımı-iş yaşamı çatışması, eş ve akrabaların aşırı beklentilerinin, çocuklar nedeniyle kendine zaman ayıramamanın, çocuk bakımı olanaklarının yetersizliğinin, yasal düzenlemelerin annelik sorumluluklarını göz ardı etmesinin kendini gerçekleştirme durumunun önündeki engeller olduğunu belirtmişlerdir. Okulun rahatlatıcı etkisinin, yakın akrabalarının aynı şehirde ikamet etmesinin, profesyonel çocuk bakım olanaklarına sahip olmasının, eşin destek olmasının, kişiliğin mesleğe uygun olmasının, dayanıklılığın ve çocuk sahibi olmanın kendini gerçekleştirme sürecinde sağladığı avantajlar olarak vurgulamışlardır.

Karahan vd. (2005) “Üniversite öğrencilerinde nevrotik eğilimler, kendini gerçekleştirme ve okuma alışkanlığı” adlı çalışmalarında öğrencilerin kendini gerçekleştirme seviyelerinin cinsiyet, sınıf gibi durumlar ile olan ilişkilerini incelemişlerdir. Bu araştırmada anket

yöntemiyle veriler toplamışlardır. Araştırma sonucunda nevroitik belirtiler gösteren öğrencilerin okuma alışkanlıklarının diğer öğrencilere göre az olduğunu ve kendini gerçekleştirme düzeylerinin de buna benzer şekilde az durumda olduğunu belirtmişlerdir.

İmamoğlu (2013) yaptığı “Öğretmen adaylarının kendini gerçekleştirme bağlamında kişisel yönelimlerinin incelenmesi” adlı çalışmasında üniversite eğitim fakültesi son sınıf öğrencisi 639 kişi ile kişisel yönelim envanteri ve kişisel bilgi formu yöntemlerini kullanarak veri toplamıştır. İlişkisel tarama modeline uygun yapılan bu araştırmanın sonucunda kendini gerçekleştirme düzeyinin kişisel yönelimler içerisindeki cinsiyet, anne ve babanın eğitim düzeyi, okunulan bölüm, kardeş sayısı ve kaçınıcı çocuk olduğu gibi değişkenler sonucu farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır.

Elciyar ve Küçük (2020) yaptıkları sosyal ağ kullanımının sosyal kazanımlar, kendini gerçekleştirme ve aidiyet üzerindeki etkilerini araştıran çalışmalarında sosyal ağ kullanımı yüksek öğrencilerin aidiyet hislerinin de yüksek olduğunu, bu durumun da kendini gerçekleştirme basamağına olumlu etkileri olduğunu tespit etmişlerdir. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bu çalışmada özellikle sosyal bilim alanlarında okuyan öğrencilerin sosyal ağ kullanımlarının aidiyet ve kendini gerçekleştirme basamaklarında daha yüksek puanlar aldığını görmüşlerdir. Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisinde kendini gerçekleştirme basamağının altında olan aidiyet basamağı göz önüne alındığında aidiyet ve kendini gerçekleştirme arasında güçlü bir ilişki ve koşullanma olduğunu da belirtmişlerdir.

Arslan’ın (2017) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı ve “Basic needs as a predictors of prospective teachers' self-actualization(Öğretmen adaylarının kendini gerçekleştirmelerinin yordayıcısı olarak temel ihtiyaçlar)” adlı çalışmasında eğlence, güç, özgürlük, sevgi ve bağlanma alt ihtiyaçlarının kendini gerçekleştirme üzerindeki etkisini araştırmıştır. 1033 öğrencinin katıldığı ve ilişkisel tarama modelinin kullanıldığı bu çalışmadan elde edilen sonuçlara bakıldığında üniversitenin eğitim fakültesi öğrencilerinin kendini gerçekleştirme düzeyleri üzerindeki en önemli faktörün eğlence olduğunu tespit etmiştir.

Akbaş’ın (2015) ergenler üzerinde yaptığı kendini gerçekleştirme düzeylerini etkileyen faktörler çalışmasında ergenin yaşadığı çevre, aile, ebeveynlerinin sosyo-ekonomik durumu, kültürel durumu gibi faktörleri incelemiştir. 1898 ergenin katıldığı çalışmada kişisel yönelim envanteri kullanılarak ergenlerin kendini gerçekleştirme düzeylerini ölçmeye çalışmıştır. Okul dışı etkinliklere aktif katılım sağlanması, ebeveyn ergen ilişkisinin sağlıklı ve olumlu bir seyir

göstermesi, ergenin ait olduğu grupta liderlik vasfını taşıması ve liderlik özellikleri göstermesi ergenlerin kendini gerçekleştirme düzeylerini yükselten faktörler olarak bulmuştur. Bir diğer bulgu ise ailede tek çocuk olan ergenlerin de kendini gerçekleştirme düzeylerinin yüksek çıkmasıdır.

Bireyin dindarlık ve kendini gerçekleştirme ilişkisini inceleyen çalışmada içlerinde eğitim fakültesi öğrencilerinin de bulunduğu 239 kişi ile çalışan Ayten (2004) , dindarlığın yanı sıra bazı demografik özelliklerin de kendini gerçekleştirme ile ilişkisine değinmiştir. Araştırmada kendini gerçekleştirmenin varoluşsal değerleri ile ilahiyat arasında, duygusal bakımdan açık olma ile sınıf öğretmenliği branşı arasında, yakınlık kurma alt boyutunda ise yüksek lisans öğrencilerinde ilişki olduğunu bulmuştur. Araştırmanın bir diğer sonucu olarak kız öğrencilerin kendini gerçekleştirme düzeyinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. Benzer şekilde duyguları ifade edebilme açısından da yaşı büyük olan grubun daha başarılı olduğunu göstermiştir.

Işık vd.'nin (2015) eğitim fakültesi son sınıfta okuyan 160 matematik öğretmenliği öğrencisi üzerinde yaptıkları nicel çalışmada kendini gerçekleştirmenin matematik ile olan ilişkisini çalışmışlardır. “Matematik öğretiminde kendini gerçekleştirme” isimli bu çalışmada lisans düzeyindeki matematik müfredatının mezuniyetten sonra öğretmenlik hayatında kendini gerçekleştirmeye ne kadar etkisi olduğu çalışılmıştır. Matematiksel kavramları tanımak ve hatırlamak üzerine iki aşamalı yapılan anket çalışmasında şu bulgulara erişilmiştir: Son sınıf matematik öğretmenliği öğrencilerinin hatırlama düzeyleri tanıma düzeylerinden daha yüksek çıkmıştır. Öğretmenlikte kendini gerçekleştirme düzeyinin yüksek bir seviyede olabilmesi için hizmet öncesi dönem denilen fakülte hayatındaki müfredatın hizmet içine uygun bir şekilde işlenmesi ve planlanması gerektiğini belirtmişlerdir.

Karahan vd.'nin (2006) “Öğretmen adaylarında demokratik tutum, nevrotik eğilimler ve kendini gerçekleştirme” isimli sosyal ilişkilerle olan bağlılığını araştıran çalışmada veri toplama aracı olarak anket yöntemini kullanmışlardır. Araştırmanın sonucuna göre demokratik tutum düzeyi düşük olan öğrencilerin kendini gerçekleştirme düzeylerinin de diğer öğrencilere göre daha düşük olduğunu bulmuşlardır.

Bulut (2022), resim iş öğretmenliği okuyan öğretmen adayları üzerinde yapılan “Resim iş öğretmen adaylarının kendini gerçekleştirme algıları” adlı nitel çalışmada 19 öğretmen adayından kendini gerçekleştirme hedeflerini yazmalarını istemiştir ve verileri

fenomenoloji yöntemine göre analiz etmiştir. Bazı öğrencilerin kendini gerçekleştirme sürecini tamamladıklarını gözlemlerken, bazılarının halâ bir arayış içerisinde olduklarını görmüştür.

Erzenli Altunbayrak ve Kaya (2019) “üniversite öğrencilerinin kendini gerçekleştirme düzeyi ile benlik saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi” adlı çalışmalarında iki yıllık vakıf meslek yüksek okulu öğrencilerinin kendini gerçekleştirme düzeyleri ile benlik saygıları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Maslow’un hiyerarşisindeki kendini gerçekleştirmenin bir alt basamağı olan kendine saygı ihtiyacının giderildiği ve bu durumun kendini gerçekleştirmenin birçok alt boyutunu olumlu şekilde etkilediğini tespit etmişlerdir. Araştırma sonucunda cinsiyet faktörü açısından kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre kendini gerçekleştirme düzeylerinin daha yüksek olduğu, doğum sırası faktörüne göre bakıldığında son sırada doğan çocuğun kendini gerçekleştiren bireyin göstermiş olduğu özelliklerden şimdiki zamanda yaşayabilme, geçmiş ve gelecek arasında anlamlı bağlar kurabilme, geçmişten pişmanlık duymama, geleceğe ilişkin amaçlarında gerçekçi olma gibi özellikleri gösterdiğini tespit etmişlerdir. Çalışan anne babaya sahip olmanın yani orta gelirli bir ailede büyümenin de kendini gerçekleştirme düzeyi açısından olumlu etkiye sahip olduğunu göstermişlerdir.

Ertem (2002), üniversite birinci ve dördüncü sınıfta okuyan öğrencilerin kendini gerçekleştirme engel düzeylerini araştıran çalışmasında nicel araştırma yöntemleri kullanılarak eğitim fakültesinden 403 öğrenci ile veri toplamıştır. Verilerin analizi sonucunda bağımlı değişken olan kendini gerçekleştirme engel düzeyinin bağımsız değişkenlerden sınıf düzeyleri, cinsiyet, yaş düzeyleri, üniversiteye girişteki puan türleri, okudukları bölümü tercih sıraları, okunan bölümden memnuniyet durumları, içinde yetiştikleri aile ortamını algılama biçimleri, ailelerinin sosyo-ekonomik düzeylerini algılamaları, üniversitenin sosyal kültürel faaliyetlerine katılma sıklıkları ve kendilerinden memnuniyet algıları ile ilişkisine dair şu sonuca ulaşmıştır: Cinsiyete göre kızlar avantajlı, yaş düzeyine göre dördüncü sınıflar avantajlı, üniversiteye girişteki puan türüne göre dördüncü sınıflar avantajlı, okudukları bölümü tercih sırasına göre dördüncü sınıflar avantajlı, okudukları bölümden memnun olma durumlarına göre bölümden memnun olan öğrenciler avantajlı, içinde yetiştikleri aile ortamını algılayış biçimlerine göre demokratik aile ortamında yetişenler avantajlı, ailelerin sosyo-ekonomik düzeylerini algılama biçimlerine göre orta düzeyde algılayanlar avantajlı,

üniversitenin sosyal kültürel faaliyetlerine katılanlar avantajlı ve son olarak da kendilerini algılama biçimlerine göre kendinden memnun olanlar avantajlı çıkmıştır.

Akkoyun (2019), kendini gerçekleştirme ve kaygı üzerine yapılan çalışmada bu iki durumun birbirini nasıl etkilediğini araştırmıştır. Araştırmayı üniversite öğrencileri üzerinde yapmıştır. Anket yoluyla verileri toplamıştır. Kendini gerçekleştirme engelleri arttıkça sürekli kaygının da arttığı ve kendini gerçekleştirme düzeyinin düştüğünü tespit etmiştir ve bu sonu “Beklenenin aksine kendini gerçekleştirme düzeyi arttıkça sürekli kaygı azalmamakta ve sürekli kaygı arttıkça da kendini gerçekleştirme düzeyi düşmemektedir.” şeklinde belirtmiştir.

Oğlu (2014) çalışmasında kendini gerçekleştirme ve kişilik üzerine araştırmalar yapmıştır. Hemşirelik ve eğitim yönetimi öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada anket yoluyla verileri toplamıştır. Kendini gerçekleştiren bireyin suçluluk ve öfke duygusunun az olduğu, kendisini ve durumları olduğu gibi kabul etme eğiliminde bulunduğu, kaygı düzeyinin düşük olduğu, anksiyete düzeyinin düşük olduğunu belirtmiştir. Bireyin kendini gerçekleştirme düzeyi arttıkça paranoid, obsesif-kompulsif, bağımlı, kaçınan, borderline, narsistik, depresif, pasif saldırgan kişilik bozuklarının gerçekleşme oranı azalmakta olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kendini gerçekleştirme ile aktivite arasında ise pozitif yönde bir ilişkinin var olduğunu belirtmiştir.

Cengiz vd. (2020), hemşireler üzerinde yapmış olduğu çalışmada kendini gerçekleştirme durumunun palyatif bakıma etkisini incelemiştir. Anket yoluyla verileri toplamışlardır. Bu araştırmada cinsiyet, medeni durum ve çalışılan klinik gibi değişkenlerin ölçek puanları üzerinde herhangi bir etkileri olmazken mesleği isteyerek seçme, mesleği sevmeye ve yaptığı işten memnun olma gibi kendini gerçekleştirme ile doğrudan ilişkili olan değişkenlerin ölçek puanları üzerinde oldukça olumlu etkileri olduğunu saptamışlardır. Araştırma sonucunda kendini gerçekleştiren hemşirelerin daha olumlu tutum ve davranışlara sahip olduğunu belirtmişlerdir.

Mirzeoğlu ve Çetinkanat (2005), 141 sporcunun kendini gerçekleştirme düzeyleri ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi nicel veri toplama yöntemi ile araştırmış ve sonuçları incelemiştir. Kendini gerçekleştirmenin alt boyutlarından yaşam bilinci, gerçeği algılama, bireyler arası ilişkiler, olumlu yalnızlık, kendini kabul etme, otonomi ile sürekli kaygı düzeyi arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki bulmuştur. Bulgulara bakıldığında kadın ve erkek cinsiyetleri arasında önemli farklar tespit edilemediğini belirtmiştir. Kendini

gerçekleştirmenin birey üzerindeki olumlu ve rahatlatıcı etkisinden dolayı, psikolojik refahı azaltan sürekli kaygı durumuyla başa çıkmada ve azaltmada önemli bir rolü olduğu belirtmiştir.

Abukan (2014) “Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramına göre kendini gerçekleştirme ve bilgelik ilişkisi: Yaşlılar üzerinde bir araştırma” isimli tez çalışmasında kendini gerçekleştirmenin yaşlılar üzerindeki durumunu incelemiştir. 203 yaşlı birey üzerinde yapılan bu çalışmada yaşlıların kendini gerçekleştirme ihtiyacını karşıladığını tespit etmiştir. Bu çalışmada yaş almanın birey açısından kendini gerçekleştirmeye yakınlaşma olduğu, bilgelik artırıcı bir durum olduğunu tespit etmiştir. Bir diğer sonuç ise yaşlı bireylerin ihtiyaçlarının Maslow’un belirttiği sıralamayla görülmediğini ortaya koymasındadır.

Kendini gerçekleştirmenin psikolojik danışma içerisindeki rolünü inceleyen çalışmada Akbaş (2021), güçlendirilmiş insan ve tam fonksiyonda birey kavramlarının kendini gerçekleştirme ile olan bağına irdelenmiştir. Kavramsal makale türünde yazılan bu çalışmada hümanist ekol ve özellikle Mevlânâ ekolü üzerinde çalışmış ve bu ekollerin kendini gerçekleştirmeye olumlu etkilerini belirtmiştir.

Göker ve Gündüz (2017) “Dünya ölçeğinde öğretmenlerin saygınlık statüsü ve özlük hakları” isimli çalışmasında literatür tarama yöntemini kullanmışlardır. Araştırmada Türkiye’nin durumu ile dünyadaki öğretmenlik statüsü ve Özlük hakları durumunu kıyaslamışlardır. Araştırma sonucunda öğretmenlik mesleğinin saygınlığı ve özlük hakları arasında negatif ilişki olduğunu tespit etmişlerdir.

Gümüştaş ve Gülbahar (2022) “Öğretmenlerin mesleki motivasyonunu etkileyen etkenler” adlı çalışmasında fenomenoloji yöntemini kullanmıştır. Ortaokullarda görev yapan öğretmenler üzerinde araştırma yapmışlardır. Öğretmenin motivasyonu etkileyen etmenlerin başında iyi bir yöneticinin geldiğini bulmuşlardır. Benzer şekilde içsel motivasyonların dışsal motivasyonlardan da etkilendiği sonucuna ulaşmışlardır. Fiziksel şartlar, öğrenci ilgisi, veli desteği gibi etmenlerin öğretmenlerin motivasyonunu artırdığını belirtmişlerdir.

Baş ve Alagöz (2022) “Çalışan motivasyonu ve iş yeri mutluluğu arasındaki ilişkide kişi-örgüt uyumunun aracı rolü” adlı çalışmasında anket yöntemi uygulanmıştır. Veriler SPSS ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda çalışan motivasyonunun iş yeri mutluluğu ile arasında pozitif yönlü ilişki olduğunu tespit etmişlerdir.

Kardaş (1995) “İlköğretimin 1.ve 2.kademelerinde görev yapan öğretmenlerin kendini gerçekleştirme düzeyi ve cinsiyet ile kendini gerçekleştirmenin bazı boyutları arasındaki ilişkiler” bunu çalışmasında anket yoluyla verileri toplamıştır. Araştırmanın sonucuna göre kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre kendini gerçekleştirme düzeyi olarak daha iyi durumda çıkmıştır.

Tabbodi vd. (2015) “The Relationship between Happiness and Academic Achievements(Mutluluk ve akademik başarı arasındaki ilişki)” isimli çalışmalarında ilişkisel metot ve anket yöntemini kullanmışlardır. Araştırma sonucunda kızların akademik başarı düzeyleri ve mutluluk düzeyleri erkeklerden daha yüksek çıkmıştır. Öğrencilerin mutluluğunun her iki cinsiyette de başarıya getirdiği ve öğrencinin gelişimi ile doğru orantılı olarak artı belirtmişlerdir.

Önemlitürk (1997) “Lise yöneticilerinin kendini gerçekleştirme ve empati düzeyleri” adlı araştırmasında tarama yöntemi kullanmıştır. Bu araştırma sonucunda bu yöneticilerin kıdem ve yaşı arttıkça kendini gerçekleştirme düzeyinin de arttığı sonucuna varmıştır. Yöneticilerin cinsiyetleri ve branşları açısından kendini gerçekleştirme düzeyleri ile herhangi anlamlı bir ilişkiye rastlamamıştır.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili bilgiler sunulmaktadır.

3.1. Araştırmanın Deseni

Bir bilimsel araştırmada veriler elde etmek maksadıyla hangi yolun izleneceği çok önemli bir yer tutmakta ve araştırmacının bakış açısına göre de bu yönlerden bakıldığında bilimsel araştırma yaklaşımları, temelde iki farklı kola ayrılmaktadır: Birincisi nicel yaklaşım ikincisi nitel yaklaşım (Büyüköztürk, 2018).

Nitel araştırma yaklaşımı çoğunlukla sosyal bilimlerde bireyin bir durum veya olay hakkındaki düşünce ve fikirlerinin derinlemesine ortaya çıkarılması amacı ile kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu yaklaşımda sayısal ve istatistiki bilgilerden ziyade sözel ve açıklayıcı ifadeler sıklıkla kullanılmaktadır. Veri toplamak için ise gözlem, görüşme ve doküman analizi teknikleri kullanılmaktadır.

Araştırmada öğretmenlerin kendini gerçekleştirmeye yönelik algıları incelendiğinden, bu durum daha çok sözel ifadeler içerdiğinden ve kendini gerçekleştirmeye yönelik anlayışlar detaylı ve derinlemesine irdelenmek istendiğinden nitel araştırma yaklaşımı tercih edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e (2018) göre nitel araştırma, psikoloji, sosyoloji, felsefe gibi insan ve davranışlarını inceleyen alanlarla iç içe olduğu için matematik ve fen alanları gibi geleneksel yöntemlerin kullanıldığı alanlarda yapılan araştırma çeşitleri yetersiz kalır. Bu araştırma gibi çok yönlü bir araştırma için nitel araştırma kullanılmalıdır. Yıldırım ve Şimşek (2018) nitel araştırmayı "gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir." şeklinde tanımlamışlardır ve nitel araştırmada veri toplamayı üç çeşit veri toplanması şeklinde sınıflandırmışlardır. Bunlar; sürecin araştırıldığı süreçle ilgili veriler, süreç hakkındaki düşüncelerinin araştırıldığı algılara ilişkin veriler ve sosyal, psikolojik, kültürel gibi özelliklere ilişkin çevre ile ilgili verilerdir.

Bu çalışmada öğretmenlerin kendini gerçekleştirmeye yönelik algılarını incelemek için nitel yaklaşımlardan fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Flood (2010) fenomenolojiyi en

temel insani gerçeklerin yalnızca öznel içsellik yoluyla erişilebileceği ve bireyin çevrenin ayrılmaz bir parçası olduğunun kabul edildiği bir araştırma metodu olarak tanımlamaktadır. Rose vd. (1995) fenomenolojiyi insanların belirli bir durum ve kavramla ilgili anlayışlarını, duygularını, algılarını ifade etmesini sağlayan ve bu durumu nasıl deneyimlediklerini tanımlamaya yarayan nitel araştırma yöntemi şeklinde tanımlamıştır.

Fenomenolojik araştırma türleri, betimleyici fenomenoloji ve yorumlayıcı fenomenoloji olmak üzere ikiye ayrılır. Bunlardan betimleyici fenomenoloji, durumu betimlemeye çalışırken yorumlayıcı fenomenoloji, bireyin deneyimleri içerisinde gizli kalanları ortaya çıkarmaya çalışır (Saban ve Ersoy, 2019). Bu araştırma özellikleri yönüyle yorumlayıcı fenomenoloji yaklaşımına uygundur.

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmada çalışma grubu maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılarak oluşturulmuştur. Yıldırım ve Şimşek (2018), buradaki amacın görece olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmak olduğunu belirtmişlerdir. Maksimum çeşitlilik oluşturmaktaki amaç bir genellemeye varmak değil aksine oluşturulan çeşitlilikteki ortaklıkları ve paylaşılmış durumları bulmaya çalışmaktır (Baltacı, 2018). Bu çalışmaya katılan öğretmenlerin fark alanlarını yaş, mesleki kıdem, çalışılan sektör, çalışılan kademe, branş, en son mezun olduğu eğitim düzeyi ve cinsiyet oluşturmuştur. Çalışmanın katılımcısı 16 kişi Konya'nın merkez üç ilçesi olan Karatay, Meram ve Selçuklu'daki resmi ve özel okullarda görev yapan öğretmenlerden oluşmuştur.

Tablo 3.2. Katılımcı öğretmenlerin fark alanları ve dağılımları

Kodu	Yaş	Kıdem	Okul Türü	Kademe	Branş	Eğitim Düzeyi	Cinsiyet
K1	36	12	Resmi	Okul Öncesi	Anasınıfı	Yüksek Lisans	Kadın
K2	34	12	Resmi	Okul Öncesi	Anasınıfı	Lisans	Kadın
K3	47	23	Resmi	Okul Öncesi	Anasınıfı	Lisans	Erkek
K4	39	16	Resmi	İlkokul	Sınıf Öğretmenliği	Yüksek Lisans	Kadın
K5	32	10	Resmi	İlkokul	Sınıf Öğretmenliği	Yüksek Lisans	Kadın
K6	38	14	Özel	İlkokul	Sınıf Öğretmenliği	Lisans	Kadın
K7	26	5	Özel	İlkokul	Sınıf Öğretmenliği	Lisans	Kadın
K8	39	16	Resmi	İlkokul	Sınıf Öğretmenliği	Lisans	Erkek
K9	33	10	Resmi	Ortaokul	Fen Bilimleri	Yüksek Lisans	Kadın
K10	23	2	Özel	Ortaokul	Rehberlik	Lisans	Kadın
K11	32	8	Resmi	Ortaokul	DKAB	Lisans	Erkek
K12	49	27	Özel	Ortaokul	Sosyal Bilgiler	Lisans	Erkek
K13	46	23	Resmi	Lise	Görsel Sanatlar	Lisans	Kadın
K14	33	9	Resmi	Lise	Türk Dili ve Edebiyatı	Yüksek Lisans	Kadın
K15	63	41	Resmi	Lise	Biyoloji	Lisans	Erkek
K16	32	9	Özel	Lise	Matematik	Lisans	Erkek

3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Çalışmada nitel veri toplama aracı olarak görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Şimşek ve Yıldırım (2018), görüşme türlerini; sohbet tarzı görüşme, görüşme formu yaklaşımı, standartlaştırılmış açı koşullu görüşme şeklinde üç kısımda belirtmiştir. Bu araştırmadaki görüşme, sohbet tarzı görüşme yaklaşımına uygundur. Görüşme yöntemi, ek soru sorma gibi esnek bir yapı, sohbet anında ilerlediği için sorularda cevaplanma oranında yükseklik, görüşme bizzat yapıldığı için sözel olmayan davranışları inceleme, kişiyi cevaba yönlendirmek için ortam üzerinde kontrol, esnek olmasından dolayı soruların sırasında değişiklik yapabilme, anlık tepkileri kaydedebilme, görüşme sırasında veri kaynağını teyit edebilme, sorulara tam olarak cevap bulabilme, istenilen derinliğe inebilme imkanı sunar. Bunun yanında bizzat kişilere ulaşabilmek için maliyet, bu süreç içerisinde gidiş geliş ve

hazırlık gibi zaman kaybı, araştırmacının objektifliğini kaybedebilmesi, sadece görüşme formuna bağlı olduğu için ayrıca kayıtlı ve yazılı bilgiler üzerinde işlem yapamama, araştırmanın uzun sürmesi sebebiyle zaman ayıramama, görüşülen kişiler bilindiği için gizliliğin olmaması, soruların farklı kişilerde farklı şekilde algılanması ve kişilere ulaşmada güçlük, görüşmenin olumsuz yanlarındandır (Şimşek ve Yıldırım, 2018).

Görüşmeler, uygulanan “kuralların” katılığına göre yapılanmış, yarı yapılanmış ve yapılmamış olmak üzere üçe ayrılabilir (Karasar, 2016). Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte, araştırmacı görüşme sorularını önceden hazırlar ancak görüşme sırasında araştırılan kişilere kısmi esneklik sağlayarak oluşturulan soruların yeniden düzenlenmesine, tartışılmasına izin verir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Görüşmede amaç görüşülen kişilerin akıllarındaki ne olduğunu keşfetmek, bir konuda ne düşündükleri ve nasıl hissettiklerini bulmaktır (Fraenkel vd., 2012). Alan yazın taraması yapılarak öğretmenlerin kendini gerçekleştirme düzeylerine ilişkin bilgi edinmek amacıyla dört farklı sorudan oluşan bir görüşme formu hazırlanmıştır. Şimşek ve Yıldırım (2018), görüşme sorularının hazırlanmasında soruların anlaşılabilir olmasına, amaca odaklı sorular olmasına, açık uçlu olmasına, araştırmacının yönlendirmesine kapalı olmasına, sorunun çok boyutlu olmasından kaçınılmasına, kişiye göre alternatif sorulara açık olmasına, soruların alternatifinin hazırlanmasına, mantıklı bir şekilde düzenlenmesine ve geliştirilmesine dikkat edilmesi gerektiğini belirtir. Bu araştırmada bu hususlara dikkat edilmiştir. Ayrıca görüşme formu hazırlanırken formun psikolojik ve mantıksal zemininin sağlam olması adına psikolojik danışma ve rehberlik uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Hazırlanan görüşme konunun alan uzmanı akademik danışman görüşüne başvurularak kontrol edilmiş ve araştırmanın amacına hizmet ettiği teyit edilmiştir. Soruların derinlemesine bilgi edinmek amacına hizmet etmesine önem verilmiş, öğretmenlerin gerçek yaşantılarından yola çıkarak cevap vermelerine imkan tanınmıştır. K1 kodlu katılımcı ile ilk olarak pilot görüşme yapılmış ve görüşme formunun ve araştırma formatının uygun olduğu tespit edilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Bu araştırma yapılırken veriler, Konya ili içerisinde merkez üç ilçe olan Meram, Karatay ve Selçuklu’da özel ve kamu sektörüne ait okullarda görev yapmakta olan 16 öğretmen ile görüşmeler gerçekleştirilerek toplanmıştır. Öncelikli olarak Necmettin Erbakan Üniversitesi etik kurul izni (EK-3) ve Konya il milli eğitim müdürlüğünden araştırma izni (EK-4) alınarak görüşmelere başlanmıştır. Öğretmenlerle görüşme yapmak için okul

yöneticilerinden gerekli izinler alınmıştır. Görüşmelerin tamamı eğitim kurumu içerisinde gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara kendini gerçekleştirme ile alakalı olarak kısa bir bilgilendirme yapılmıştır. Katılımcılardan katılımcı onam formu (EK-1) da alındıktan sonra görüşmeler başlamıştır. Bu görüşmeler sırasında belli kişilere ulaşamamıştır. Özel sektörün anasınıfı kademesindeki öğretmenlerle görüşme talebinde bulunduğu okul idareleri bunun mümkün olmadığını belirtmişler, öğretmenlerin öğrencilerinden ayrılmalarına izin vermemişlerdir. Bazı özel sektör eğitim kurumlarında yöneticilerin izin vermemesi veya öğretmenin görüşmeyi istememesi üzerine katılımcı sayısına ulaşmak ve nitelikli veri toplamak adına kamu sektöründen daha fazla öğretmenle görüşülmüştür.

Fenomenolojide fenomene yönelik algılar katılımcıyla konuşmak suretiyle elde edilebilir (Holmström vd., 2003). Katılımcılarla görüşmeye geçildiğinde, görüşme formunda belirtilen dört soru sırasıyla sorulmuş, bunun yanı sıra araştırmacının derinlemesine bilgi almasına fırsat verecek ilave sorular da sorulabilmiştir. Katılımcının rızası da alınarak görüşme esnasında ses kaydı alınmıştır. Daha sonra bu ses kayıtları yazıya dökülmüş ve katılımcıya gönderilerek bir hata, eksik veya yanlışlık olup olmadığı incelenmiştir. Bu şekilde katılımcının algılarının tam, kesin ve gerçek bir şekilde yansıtıldığından emin olunmuştur. Sönmez ve Alacapınar'a (2019) göre nitel araştırmada güvenilirlikten bahsedilemese de bunun yerine tutarlılık, evetlenebilirlik ve teyit edilebilirlikten söz edilebilir. Görüşme kaydının yazıya dökülmüş halinin katılımcıya kontrol ettirilmesindeki en büyük amaç tutarlı ve teyit edilebilir bir veri toplama arzusudur.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Olgulara dayanan nitel veriler, sayıya dönüştürülemez ve sayı ile anlatılamazlar. Katılımcıların bir saat önce verdikleri yanıtlar, bir saat sonra farklı bir boyutta yer alabilmektedir. Yani hem yanıtlar hem de yanıtlayanlar değişmektedir (Sönmez ve Alacapınar, 2019). Creswell ve Poth'a (2018) göre araştırmacının verilerinin çözümlemesinde verilerin hazırlanması, organize edilmesi, kodlanması sırası izlenerek verilerin anlamlı bir hale getirilmesi amaçlanır. Miles ve Huberman (1994) veri analiz sürecini, verinin işlenmesi, verinin görsel hale getirilmesi, sonuç çıkarma ve teyit etme şeklinde üçe ayırmıştır. Dey (2003) de benzer biçimde veri analiz sürecini betimleme, sınıflama ve ilişkilendirme şeklinde incelemiştir. Bu araştırmada da katılımcı öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler metne dönüştürüldükten sonra birleştirilmiş ve son halini almıştır. Tüm metinler dikkatli bir şekilde okunarak araştırmacının zihnindeki ilk izlenimler ortaya çıkmış ve

kodlanmış, daha sonra tüm metindeki ilgili kodlar bir araya getirilerek kategoriler oluşturulmuştur. Tüm bu kodlar ve kategoriler, alan uzmanı akademik danışman tarafından tekrar okunmuş ve bu sayede hem amaca hizmet etme durumu hem de geçerliliği sağlanmıştır.

LeCompte ve Goetz (1984) ile Patton (1987) nitel araştırmanın karşımıza çıkan yedi özelliğinden bahsetmişlerdir.

1. Doğal ortama duyarlılık: Araştırmanın içinde bulunduğu doğal ortamında incelenmesidir.
2. Araştırmacının katılımcı rolü: Bu özellikte nicel araştırmalar gibi katılımcı tek yönlü değildir. Nitel araştırmada katılımcı süreçle iç içedir.
3. Bütüncül yaklaşım: İnsan davranışlarına bir bütün olarak yaklaşılmasını hedef alır.
4. Algıların ortaya çıkarılması: Katılımcı ile konuşarak ve gözleyerek algılarını ortaya çıkarmaya çalışır.
5. Araştırma deseninde esneklik: Araştırmanın süreç içerisinde değişikliğe uğraması araştırmanın esnek olmasını sağlar.
6. Tümevarımcı analiz: Araştırmacı topladığı verilerden yola çıkarak bir kuram oluşturacak şekilde tüme varır.

Nitel veri: Görüş ve deneyimlerin doğrudan aktarılması yönünde önemli bir yere sahiptir.

3.5.1. Geçerlik

Bu araştırmanın iç geçerliliğinin artırılması için birtakım önlemler alınmıştır. İç geçerlik, araştırmacının araştırmasının gerçeğe yakın olması, gerçeğin durumunu yansıtmasıdır (Miles ve Huberman, 1994). Bu araştırmada iç geçerliliği sağlamak için araştırma bulgularının anlamlı olup olmadığına tez danışmanı tarafından bakılmıştır ve onaylanmıştır. Ortaya çıkan sonucun bir bütün oluşturup oluşturulmadığına, yine tez danışmanı tarafından bakılmış ve bütünlüğün sağlandığı teyit edilmiştir. Bulgulardan kendilerine ait olanlar katılımcılar tarafından onaylanmıştır. Bulguların oluşturulan kuramsal kısma yakınlığı tekrar incelenmiş, gözlemlenmiştir. Bulgulardan yola çıkarak yapılan yorumların mantıklı bir çerçevede olup olmadığı yine tez danışmanı tarafından incelenmiş ve onaylanmıştır.

Araştırmada dış geçerlik için de önlemler alınmıştır. Dış geçerlik, araştırmanın benzer ortamlarda genellenebilir olmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmanın benzer durumlara göre genellenebilir olmasına zen gösterilmiştir fakat nitel araştırmalarda nicel araştırmalarda olduğu gibi doğrudan bir genelleme söz konusu olamayacağı için dolaylı yoldan bir genelleme yapılabilir. Benzer başka durumlarda algıların değişebileceği göz ardı edilmemelidir. Araştırmada maksimum çeşitlilik kullanılarak başka örneklerin genellenebilirliği artırılmıştır. Benzer ortamlarda da benzer sonuçların çıkma ihtimali olduğu araştırmada belirtilmiştir. Araştırmanın tüm aşamaları hakkında ayrıntılı bilgi verilmesi de araştırmanın dış geçerliliğini artıracak nlemlerdedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmada da araştırmanın bütün aşamaları hakkında ayrıntılı bir Şekilde bilgiler aktarılmıştır.

3.5.2. Güvenirlik

Araştırmanın güvenirliğini sağlamak için bir dizi önlemler alınmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2018)'e göre nitel araştırmalarda güvenirlik, nicel araştırmalarda olduğu gibi i güvenirlik ve dış güvenirlik Şeklinde sınıflandırılmaz. Nicel araştırmalarda net bir Şekilde ortaya çıkan sonucun ve araştırma sürecinde herhangi bir yorum olmamasının i güvenirlik ve dış güvenirlik açısından işi kolaylaştırdığı söylenebilir. Nitel araştırmalarda ise kişilerin algılarının farklı olması, araştırmacının bu algıları farklı Şekilde yorumlaması nitel araştırmada i güvenirlik ve dış güvenlik kavramlarını farklı Şekilde ele almayı gerektirir. Bu araştırmada elde edilen bulguları tez danışmanı alan uzmanı olarak farklı bir gözle yorumlamış ve araştırmacı ile benzer analize ulaşmıştır. Bu durum tezin i güvenirliğini artırmıştır. Bu araştırmanın veri toplama ve analiz yöntemlerinin ayrıntılı olarak tanımlanmış olması, araştırmanın izlendiği yöntemin ve sürecin ayrıntılı olarak anlatılması araştırmanın dış güvenirliğini sağlamıştır.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Tablo 4. Öğretmenlerin kendini gerçekleştirmeye ilişkin anlayışları

Öğretmenlerin kendini gerçekleştirmeye ilişkin anlayışları

Öğrenci üzerinen anlayışlar

- Psikolojik ve duygusal gelişim açısından
 - Duygusal gelişimini öğretmeni motive etmesi
 - Öğretilenlerin kullanıldığının görülmesi
 - Ahlak ve karakter gelişimi
 - Öğrenciye model olma
- Akademik açıdan
 - Ders başarısı
 - Bir sonraki kademeye geçiş

Öğretmen üzerinden anlayışlar

- Duygular yönünden
 - Heyecan ve mutluluk
 - Gurur ve mutluluk
 - Sahiplenme ve empati
 - Motivasyon desteğine ihtiyaç
- Mesleki yönden
 - Mesleki olarak başarılı olma
 - Zirve deneyimler yaşama
 - Yöneticilik-öğretmenlik kıyası
 - Yeniliğe açıklık
 - Farklı branşlara sahip öğretmenlerin branş kıyası
 - Toplumu değiştirme ve etkileme gücü
 - Metafor kullanma
 - Kendini gerçekleştirmeye inanmama

Bu araştırmada amaç öğretmenlerin bir öğretmen olarak kendini gerçekleştirmeyi nasıl algıladıkları ve anladıklarının keşfedilmesidir. Konya ilinin üç merkez ilçesi olan Selçuklu, Karatay ve Meram ilçelerinden toplam 16 öğretmen ile yapılan görüşmeler neticesinde öğretmenlerin kendini gerçekleştirmeye ilişkin anlayışları iki ana başlık altında kategorize edilmiştir. Bu ana başlıklar öğrenci üzerinden kendini gerçekleştirmeye ilişkin anlayışlar ile öğretmen üzerinden kendini gerçekleştirmeye ilişkin anlayışlardır. Bu ana başlıklar da kendi içlerinde alt başlıklara ayrılmış ve araştırmacı tarafından toplanan veriler ışığında kodlanmıştır. Her bir başlık incelenirken araştırmacının yorumunun ardından katılımcıların söyledikleri cümleler hiçbir değişiklik yapılmadan doğrudan alıntılanmıştır.

4.1. Öğrenci Üzerinden Kendini Gerçekleştirmeye İlişkin Anlayışlar

Bir öğretmenin yaptığı işin temelini oluşturan öğrenciler, onun tüm hayatını oldukça etkilemektedir. Yapılan görüşmelerde öğretmenler, kendini gerçekleştirmeye ilişkin duygu ve düşüncelerini paylaşırken öğrenciler üzerinden oldukça fazla yorum yapmışlardır. Öğretmenliği büyük ölçüde öğrenciye faydalı, olumlu ve iyi yönde hizmet etmek olarak gören öğretmenler, kendini gerçekleştirmeyi tanımlarken de bu odak noktasından hareket etmişlerdir. Öğrenci üzerinden anlayışlarına bakıldığında ise iki alt başlıkta yoğunlaştığı görülmektedir. Bunlar; öğrencinin psikolojik ve duygusal gelişimi üzerinden anlayışlar ve akademik gelişimi üzerinden anlayışlardır.

4.1.1. Öğrencinin psikolojik ve duygusal gelişimi üzerinden anlayışlar

4.1.1.1. Duygusal gelişimin öğretmeni motive etmesi

Katılımcılardan bir kısmı kendini gerçekleştirmeyi tanımlarken öğrencinin duygusal ve ruhsal gelişiminin öğretmeni, kendini gerçekleştirmeye yaklaştırdığını, akademik başarıdan ziyade duygusal gelişimin daha önemli ve öncelikli hedefleri olduğunu vurgulamışlardır. Bu konuyla ilgili görüşler şu şekildedir:

“Ben öğrencilerle i içe olduğum için rehber öğretmen olarak ayrıca diğer branş öğretmenlerinden ayrı olarak dersten önce benim ilk hedefim öğrencilerin kendi kafalarındaki alt yapı; aile problemleri, arkadaşlık ilişkileri, akran zorbalığı; bu tarz şeyler. Bunları göz önünde bulundurarak öğrenciyle iletişime geçmeye çalışıyorum. Öğrencinin eğer bu tarz problemleri olduğu zaman eğer ki varsa zaten hiçbir şekilde derste bir ilerleme kaydedemiyor. Rehber öğretmenlerin genel olarak tek problemi; öncelikle öğrencinin kendi kafasındaki düşünceler. Rehber öğretmenler olarak başarı odaklı değil, öncelikle kafada kurma olayını aşma abasındayız, psikolojisini

düzeltelemeye öncelik veriyoruz. Benim için kendini gerçekleştirme, öğrencinin mental sağlığını, psikolojik ve ruhsal sağlığını üst düzeyde tutmak tabii ki. O zaman bir öğrenci zaten daha başarılı olur. Kafada milyonlarca düşünce varken isterse çok çalışkan bir öğrenci olsun, hiçbir şekilde onu beceremez.” (K10)

“Çocukları yaptıkları ufak şeylerden takdir etmek, onaylamak ve yapamadığı durumlarda “yapabilirsin”, “ben sana güveniyorum” gibi sözlerle yüreklendirmek özgüvenlerini artırıyor. Zamanla özgüvenli bireyler olarak kendi yeterliliklerini ortaya koyuyorlar.” (K2)

“Bir öğretmenin mesleki eğitimleri; meslekle alakalı bilgileri, hakimiyeti, ölçme bilgisi, adaleti gerçekten çok önemli. Bunlar temel bir faktör olsa da tek başına yetersiz kalabiliyor. Özellikle öğrencilerle kurulan iletişim ve bağ ile öğretmenlikte kendini gerçekleştirmeye adım atıldığını düşünüyorum.” (K5)

4.1.1.2. Öğretilenlerin kullanıldığını görmesi

Katılımcılardan bir kısmı aktardıkları ve öğrettiklerini, öğrencilerin günlük yaşamda kullandıklarını gördükleri zaman çok mutlu olmuş ve kendini gerçekleştirmeye yaklaştıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerinde gördükleri olumlu değişimler, onları tatmin etmiş ve potansiyellerini düzgün bir şekilde ortaya çıkarabildiklerini hissettirmiştir. Gösterdikleri çabanın olumlu değişimler ile sonuçlanması katılımcıların kendini gerçekleştirmeyi tarif etme yollarından birisidir. Bu durumu anlatan birkaç katılımcı görüşü şu şekildedir:

“Ben sınıfta verdiğim şeyi öğrencide hissettiğim zaman, bu şu anda olabilir ileriki süreçte de yani ortaokul veya sonrasında da olabilir, ufacık dahi olsa olumlu değişimler gözlemlediğim veya duyduğum zaman kendimi gerçekleştirdiğime inanıyorum ve bu beni tatmin ediyor.” (K7)

“Bir gün okulda öğrencilerle birlikte ağaç dikiyorduk. Okulumuz köy okulu idi. 3 tane ağaç almıştım. 8. Sınıflardan 3 öğrenciyi çağırmıştım. Öğrencilerle bir yandan ağaç dikiyor bir yandan da sohbet ediyorduk. Ağaçları diktikten sonra öğrencilere ağaçlara iyi bakmalarını, tayinim çıkıp gideceğimi ancak onların sürekli köyde olabileceklerini söyledim. Sonra öğrencilerden bir tanesi bakarız hocam siz o kadar çalıştınız okul için, biz de ağaçlara bakarız dedi. Ben de görevimiz çocuğum, ne yaptık dedim? Ne yaptık dememle birlikte üçü birlikte başladılar anlatmaya. Okulda geçirdiğim iki yılı sanki film şeridi gibi önüme getirdiler. Çocuklar konuştuğunda onlar üzerinde ne kadar

etki bıraktığıımı hissettim ve görevimi layıkıyla yerine getirdiğimi düşündüm. Bu örnekteki üç öğrenci akademik olarak başarısız öğrencilerdi. Ancak onlar bile bir öğretmeni çok güzel gözlemliyorlar. Öğrencilerden bu şekilde geri dönütler alabilmek öğretmenliğin en güzel yanı bence.” (K11)

4.1.1.3. Ahlak ve karakter gelişimini görmesi

Katılımcılardan bazıları öğrencinin ahlak ve karakter gelişimini sağlamanın kendi öğretmenlik deneyimleri üzerinde oldukça önemli bir yere sahip olduğunu vurgulamışlardır. Öğrencilerin ahlaklı bireyler olmaları ve nitelikli ve sağlam bir karaktere bürünmelerini temel alan katılımcılar, potansiyellerini ortaya koymaya ve kendini gerçekleştirmeye bu şekilde varabileceklerini belirtmişlerdir. Kendini gerçekleştirmeye giden yolda öğrencinin ahlak ve karakter gelişimini önceleyen katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“Herkes matematik çözecek diye bir kayıt yok ama herkes ahlaklı olmak zorunda düşüncesine sahibim. Çünkü Rabbimin herkese farklı bir görev verdiğiğine inanıyorum. Dünyaya gönderdiği zaman herkese farklı bir karakter veriyor ve herkesin zekâ seviyesi de farklı zaten. Herkes aynı zekaya sahip olsa doktor olurdu, hemşire olurdu, öğretmen olurdu. Ama demek ki Rabbim herkesin görevinin farklı olduğunu düşünerek zekâ yapısını da farklı vermiş. Ona göre de farklı yeteneklere donatmış. Yani böyle olduğu için ilk önce bir derste başarılı olmaktansa çocuğun ahlaklı bir şekilde yetiştiğini görmek; bu benim için daha büyük bir haz...Çocuklara nasıl faydalı olabiliriz? İşte tek ders anlatarak değil ahlaken de öğretmenin faydalı olması gerekiyor. Ders bence her zaman ikinci planda kalan bir şey. Önemli olan ahlaklı bir nesil yetiştirebilmek...Matematik açısından daha çok şey öğretmektense ahlaki açıdan bir şey öğretmeyi daha çok yeğliyorum.” (K16)

“Öncelikli hedefim öğrencilerime hayatı boyunca ceza göreceklerini dahi bilseler doğruyu konuşturmak...1983 yılında başlarında öğretmen olmadan çocukları sınav yaptım ve kendileri hata yaptıkları halde, kopya çektikleri halde ben çekiyorum diyebildiler. ...Benim eğitim hayatım boyunca en fazla üzerinde durduğum şey doğruyu konuşma üzerinedir. Eğitim hayatım boyunca çocuklara dürüst olmayı öğretmeye çalıştım. Akademik başarı kendiliğinden geliyor zaten. Çocuklar sorumluluk duygusu öğretildiğinde derslerine çalışmaları gerektiğini düşünüyorlar ve kendilerini o konuda zorunlu hissediyorlar dolayısıyla derslerine de çalışmak zorunda kalıyorlar. Zaten önce ahlak diyorum bütün hayatım boyunca da önce ahlak dedim.

Kendim de çok dikkat ediyorum. Mesela sigaraya ben hiçbir zaman özenti duymadığım için rahat rahat çocuklarıma sigara konusunda mücadele ediyorum ve bıraktırıyorum da. Ama tatlılıkla, sigara içme diye ceza vererek değil ceza sisteminin faydalı olduğuna inanmıyorum...Küçük yardımlaşma babında benim dolabımda A4 kağıdı, kalem açacağı, silgi, kalem bulunurdu. İhtiyacı olanlar gitsin alsın derdim çocuklara güven hissettirmek için anahtar verip kendini gönderip. Hiçbir zaman da iki tane aldıklarını görmemişimdir, ihtiyaçları kadar almışlardır her zaman.” (K15)

4.1.1.4. Öğrenciye model olması

Birçok katılımcı, öğrencilerin bizim söylediklerimizden çok yaptıklarımızı dikkate aldıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlik mesleğinde genel bir kural olan söylemden çok eylemin ön planda olması katılımcılara eylemlerine, tavırlarına, davranışlarına, hâl ve hareketlerine dikkat etmeleri gerektiğini sürekli olarak hatırlatmaktadır. Bu durumun olumlu yöne çevrilmesi ile kendini gerçekleştirmeye yaklaştıklarını ifade eden katılımcıların büyük çoğunluğu, öğrenciye iyi ve olumlu bir model olmanın, potansiyellerini ortaya çıkarmada büyük katkısı olduğunu da belirtmişlerdir. Öğrencilerin özellikle anasını ve ilköğretim öğretmenlerine çok bağlı oldukları görülmüştür. Kendini gerçekleştiren birey olmanın özelliklerinden birisi olan başka insanlara her anlamda olumlu örnek teşkil etmeyi benimseyen katılımcılar bu durumu şöyle ifade etmişlerdir:

“Rol model olmak var; sen yönlendiriyorsun, senin sözüne bakıyor, senin davranışına bakıyor. Davranışlar da önemli ama bir şekilde senin sözüne bağlı; sen öğretmensin. Anne baba öğretmen olan velilerimiz var. Mesela ben de evde kendi çocuklarımla sıkıntı yaşıyorum ama burada sıkıntı yaşamıyorum çünkü ben öğretmen modelini çocuklara dinletiyorum, benim sözümü dinlemeleri gerektiğini söylüyorum, uygulamaya çalışıyorum...Ne kadar anne babası söylese de bir öğretmen model olarak benim söylemem daha etkili oluyor. Ben bunu velilere de söylüyorum; evde yapamadığınız zaman, sizin ulaşamadığınız birçok şeye öğretmen olarak bizim ulaşma imkanımız fazla diyorum.” (K3)

“Lisedeki öğrencilerin bir öğretmenden daha çok kendine idol alabileceği bir arkadaşına ihtiyacı olduğunu düşündüğüm için dolayı o ihtiyacı karşılayabilmek adına çabalıyorum. Yoksa farklı türlü de karşılarlar. Ondan sonra da hayatlarında belki en büyük hataları lisede yaparlar. İşte bu hatayı engelleyebilmek için, pişman olmamaları için artık lise matematik öğretmenliğini tercih ettim, memnunum.” (K16)

“Öğrenci ve veliler, okudukça başı kapalı kişilerin açılması gerektiğini düşündükleri için ben başı kapalı öğretmenlerin sayısının artması gerektiğini düşünüyorum. Yani onları görerek ilham alırlar, ben onlar için bir model olamıyorum ne yazık ki o noktada.” (K9)

“Onuncu sınıf erkek öğrencilerimden biri konuşurken şöyle bir ifade kullandı: “Hocam ileride sizin gibi biri olmayı çok istiyorum. Olamasam da en azından sizin gibi bir arkadaşım olsun çok isterim.” Bu beni gerçekten derinden etkilemişti. Öğretmenlik mesleğinin birçok meziyetleri var. Benim çok önemseydiğim meziyetlerinden birisi de öğretmenin iyi bir model olmasıdır. Meslek hayatım boyunca konuşmamla, duruşumla, kılık kıyafetimle hep iyi bir model olmaya çalıştım. Öğrencimin beni model alması, bunu anlatırken gözlerinin içinin gülüyor olması beni gerçekten çok mutlu etti.” (K12)

4.1.2. Öğrencinin akademik gelişimi üzerinden anlayışlar

4.1.2.1. Ders ve akademik başarı

Öğretmenlerin bir kısmı kendini gerçekleştirmeyi tanımlarken, öğrenciye akademik anlamda ders çalışma alışkanlığı kazandırmanın ve bunun sonucunda da başarılı olmalarının kendilerini tatmin ettiğini ve potansiyellerini ortaya çıkarmaya yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencinin akademik anlamda başarılı olmasını hedef olarak önceleyen öğretmenler, bu durumun gerçekleştiğini gördükleri zaman kendilerini gerçekleştirmeye yaklaştıklarını belirtmişlerdir. Bu durumla alakalı şunları söylemişlerdir:

“Bir veli bir gün geldi ve dedi ki: Hocam ya bizim çocuk nasıl olduysa üç senedir ders yapmazken sizi öğretmen olarak tanıdıktan sonra her gün okuldan eve gelir gelmez derslerini yapıyor. Siz bunu nasıl başardınız? Çok şaşırılmışım bu soruyu duyunca. Çocuklara sevgimi kattığım için olabilir dedim, ekstra ders anlamında bir şey vermiyorum, bütün öğretmenlerle aynı şeyi veriyoruz ama demek ki sevgim ona daha çok yansımış, o yüzden olabilir dedim. Veli de “ne olur hocam bu okuldan gitmeyin, öğrencim okulu çok sevmeye başladı okula daha iyi sarılmaya başladı” dedi.” (K8)

“Özel derste matematiği çok zayıf olan kuzenime AYT matematik anlatıyorum ve konumuz paraboldü. Temelde matematik altyapısı olmayan bir öğrenciye parabol anlatmak kolay bir şey değil ve kuzenim belli bir süreden sonra artık parabol sorularını çözmeye başlamıştı. Bu bende öyle bir haz oluşturdu ki çok mutlu etti. İmam

hatip lisesinde olmasına rağmen parabol sorularına çözmeye başlamıştı. Bu benim için çok büyük bir haz olmuştu ki anlatılmaz yaşanır. Başarısız olabilecek bir öğrencinin bile çalıştığı zaman yapabileceğinin göstergesiydi aslında. Birine faydalı olmak, bir şey öğretebilmek çok farklı bir duygu, çok tatmin edici. Çok başarılı bir öğrenci olmasa da bir insanın bir şeyi başarabilmesi için, çok zeki olmasına da gerek yok, düzenli bir şekilde çalışsa, bunun tadını alsaydı yeterli olacağına inanıyorum.” (K16)

“Okul öncesi çağındaki çocukların gerek küçük olmaları gerekse kendilerini keşfetme döneminde oldukları için bolca sevgi ve şefkatle yaklaşmanın faydalarını hep gördüm. Onların güvende hissettikleri ve kendilerini rahat ifade ettikleri ortamlarda potansiyellerini ortaya koyduklarını gördüm. Bunlara yönelik davrandığımda çocuklar ilgili oldukları için ben de potansiyelimi ortaya koyup daha başarılı olabiliyorum.” (K2)

“...Kremimizi elde ettikten sonra yakınlarına, oluşturdukları kremi pazarlamaya çalışmaları ayrı bir heyecandı onlar için. Eğer sonunda bir ürün ortaya çıkıyorsa işte o zaman proje aşamasını sonuna kadar devam ettiriyorlar.” (K4)

“Birinci sınıfta harfleri öğretirken harfleri nasıl kullanacağını ve kelimeyi nasıl düzgünce oluşturacağını tam bilmediği halde kendini ifade etmeye çalışıp “öretmenim seiçoksefiyorum” şeklinde kelime oluşturmaya çalışması beni çok mutlu etmişti. Bunu yazan öğrencim birinci sınıftaydı ve dört ayda bu düzeye gelmesi beni aşırı tatmin etmişti.” (K6)

Bir öğrencim okulda “bakın, kendi termosumu yaptım” dedi. Nasıl yani dedim? Göster bakalım dedim açtı, çay sıcaktı ve 1,5 saat geçmişti. Yaptığı tasarıma da baktık açtığı şey kavanozdu. Kavanozun dışına bir şeyler yapmış, yalıtım döşemiş ve kendince onu sıcak tutmuş ve kavanozla bütün arkadaşlarına çay ikram etti o gün. Beni çok mutlu etmişti. Fen demek hayat demek, fen bilgisi dersinde bir şeyler göstererek aslında çocukların hayatına dokunuyorsunuz. Bir veli kızının okumasını istemiyordu. Ben de dedim ki okumasını istemiyor olabilirsiniz ama okula göndererek hayatsal şeyleri öğretebilirsiniz, toplum kurallarını öğretebilirsiniz. Zaten benim nihai amacım çocuklara fen öğretmek değil, bu ülkenin iyi bir vatandaşı olmayı öğretmek istiyorum; çünkü herkes fen öğrenemez, böyle bir şey yok.” (K9)

4.1.2.2. Öğrencinin bir sonraki kademeye geçmesi

Katılımcılardan bir kısmı öğrencilerinin bir sonraki kademedeki eğitim kurumlarında öğrenimlerine devam etmesinin çok önemli olduğunu ve bu devamlılığın onların mesleki tatminine önemli ölçüde katkıda bulunduğunu belirtmişlerdir. Emek verilen, uğraşılan ve ilgilenilen öğrencilerin, eğitimlerine devam etmeleri öğretmenin potansiyelini tam olarak yaşamasında ve kendini gerçekleştirmesinde önemli derecede etki göstermektedir. Bu durum hakkındaki bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

“Bir öğretmen olarak becerilerimi kullanarak potansiyelimi en çok ortaya koyduğumu hissettiğim zamanı düşününce bundan 3-4 yıl önce otizmlili iki çocuğa eğitim veriyordum, yaklaşık 1,5 sene eğitim verdim onlara. Öğrencimizin güzel sanatları kazanması benim için bir zirve veya Nirvana diyebiliriz. Orada hem kendi açımdan hem de öğretmen olduğumdan dolayı gururlandığım bir dönemdi. Çok mutluydum, hele hele böyle özel çocukları bir yere getirebilmek benim için olağanüstü bir şeydi. Orada kendi başarımdan çok çocuğumuzun o durumda bile geleceğine küçücük de olsa dokunmak bana çok fazlasıyla mutluluk verdi. Öğretmen olmayı da o gün çok çok sevmiştim, yani her gün çok mutluyum şükrediyorum ama o gün daha çok mutlu olmuştum böyle özel bir çocuğa ışık tuttuğum için. O yüzden ona çok yararlı olduğumu düşünerek en mutlu olduğum zaman oydu.” (K13)

“Bir öğrencim vardı beşinci sınıfta ben girmiştim dersine ve bu öğrenciyi mezun da ben ettim. Sekizinci sınıf öğrencisi olduğunda şu anda tıp okuyan öğrencim şöyle demişti: Bizim bakış açımızı değiştirdiniz öğretmenim.” (K9)

4.2. Öğretmen Üzerinden Kendini Gerçekleştirmeye İlişkin Anlayışlar

Katılımcılar kendini gerçekleştirme ve potansiyelini ortaya koyma konusunda yaşadıkları duyguların çok önemli olduklarını belirtmişlerdir. Çoğunlukla duygular üzerinden anlayışları şekillenen öğretmenlerin psikolojik bakış açıları ve yorumlamaları yoğunluktadır. Kaufman'ın (2023) belirttiği kendini gerçekleştiren bireyin özelliklerinden mutlu, heyecanlı, gururlu, hoşgörülü, empati yeteneği gelişmiş, sahiplenici-benimseyici, uyumlu gibi duygu ve hislere sahip olmanın meslek hayatlarında oldukça yardımcı olduğunu belirten katılımcılar kendini gerçekleştirmeyi tanımlarlarken de bu duygulardan yararlanmışlardır. Katılımcıların bir kısmı da mesleki gelişimleri ile alakalı olarak potansiyellerini ortaya koyma durumlarından bahsetmişlerdir. Üretkenliğin de kendini gerçekleştirmeye yaklaştırdığını düşünersek mesleki olarak çeşitli durumlardan etkilenen öğretmenler, Maslow'un

hierarchyesine göre üst basamağa yaklaşmışlardır. Katılımcı görüşleri de bunu destekler niteliktedir.

4.2.1. Öğretmenin duyguları yönünden anlayışlar

4.2.1.1. Heyecan ve mutluluk

Birçok katılımcı öğretmenlik mesleğini icra ederlerken yaşadıkları heyecanların ve bu heyecanlar sonucunda gelen mutluluğun onlara kendilerini gerçekleştirme fırsatı verdiklerini belirtmişlerdir. Yaşadıkları heyecanların kendilerini zinde ve diri tuttuğunu ifade eden katılımcılar, bu şekilde potansiyellerini daha rahat ortaya koyabildiklerini belirtmişlerdir. Bu konudaki bazı katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

“Bir öğretmen olarak becerilerimi ortaya koyup potansiyelimi fark ettiğim anlar genelde proje yürütme zamanında oluyor. Proje oluşturma aşamasında öğrencileri bir yöne doğru yönlendirmek, proje yürütme aşamasında bilgileri keşfederken gösterdikleri mutluluk ve heyecan hissinde aldığım haz potansiyelimi hissettiğim andır diyebilirim.” (K4)

“En başta şunu söylemek istiyorum ki tekrar dünyaya gelsem yine öğretmen olmak isterim. Yani ilkokul, ortaokul, lisede çok başarılı bir öğrenci olmama rağmen hiçbir zaman doktor olacağım, avukat olacağım, hakim olacağım dememişimdir, ilkokuldan beri hep öğretmen olacağım demişimdir. Öğretmen olduğumdan da çok mutluyum. Halâ da kendimi yeni göreve başlamış gibi hissediyorum heyecan olarak.” (K15)

“Oldukça mutlu ve heyecanlı olduğumu anımsıyorum. Adeta küçük bir çocuğun yeni bir oyunda heyecanlanması gibi ben de her yeni etkinlikte daha heyecanlı ve daha mutlu hissediyordum.” (K14)

4.2.1.2. Gurur ve mutluluk

Bazı katılımcılar öğretmenlik mesleğinde öğrenciye verdiği eğitimin karşılığını alma durumundan gelen gurur ve mutluluk hissinin kendileri için oldukça tatmin edici olduğunu ve bu durumun da potansiyellerini ortaya koyup kendini gerçekleştirmeye yaklaştırdığını belirtmişlerdir. Gösterdikleri çabanın karşı tarafta olumlu ve mutluluk verici sonuçlarının olması bu katılımcılar için kendini gerçekleştirmeye giden yolu açıcı bir faktör olmuştur. İlgili katılımcı görüşleri şöyledir:

“Çok mutlu olduğum, iyi ki öğretmen olduğum ve özel bir çocuğumuza da -zaten bütün öğrencilerimize faydalı olmaya çalışıyoruz ama- faydalı olmanın verdiği haklı gurur diyelim ki bir şeyler üretmek çok mutlu etti beni.” (K13)

“Geçen yıl 4. sınıftan 5. sınıfa geçen 24 öğrencimden tahminen beşi şiir yarışmasında ödül aldı. Çünkü ben şiir okumaya ve yazmaya ilkokulda sınıfımda çok önem veriyorum. Mezun edip ortaokula gönderdiğim öğrencilerimin ödül aldığını görmek beni çok tatmin etmişti. Şöyle düşündüm başlangıcı ben yaptım, bu öğrenciler benim eserim. Yine Öğrencilerimin sahnede mikrofon alarak şarkı söylemeleri, o sahneye çıkabilmeleri beni çok mutlu ediyor. Onların özgüvenli olmasını sağladığım için kendimle gurur duyuyorum. Sınıfımda da özellikle bu çalışmalara ağırlık veriyorum...Öğrencilerimin sorunlarını kendi kendilerine çözebilmelerine çok önem veriyorum. Bu sorumluluğu onlara aldirmaya çalışıyorum. Mesela iki öğrencim problem yaşadığı zaman sınıf kapısının önünde problemlerini çözdürüp sınıfa öyle girmelerini sağlıyorum. O anda öğrencilerimin şöyle konuşmalarına tanık olmak beni gururlandırıyor ve mutlu ediyor: O anda benim sana yaptığım şu davranış yanlıştı ama sen de bana şunu yaptın. Bu cümleyi birinci sınıf öğrencisinin kurabilmesi benim için büyük bir başarı.” (K7)

“Sınıf öğretmeni olduğum için birinci sınıfta öğrencilerin gelişim aşamalarına şahit olmak da potansiyelimi fark etmemi sağlıyor. Kalem bile tutamayan ellerin üç ayın sonunda okuyup yazma aşamasına gelmesi, tohumun topraktan yeşil bir şekilde çıkması gibi heyecan verici oluyor. İlk görev yerimde Türkçe bilmeyen çocuklarla yılın sonunda Türkçe sohbet etmek de öyle idi. Bu durumlara vesile olduğum için kendimle gurur duyuyorum.” (K4)

“...Bana iyi ve başarılı bir öğretmen olduğumu hissettirdi. Öğrenciden dönüt almanın verdiği bir mutluluk hissi de geldi, yani ben bir şeyler öğretmeye çalıştığım zaman kısa bir süre içerisinde de olsa karşılık alabildim. Ve tabii öğrencimin başarabilmesinin mutluluğu aynı zamanda benim de mutluluğum oldu.” (K6)

“Müdürü olduğum okulun anasınıfında okula gelmek istemeyen bir öğrencim vardı. Ben tecrübemi ve yeteneğimi kullanarak o çocuğu okula bağladığımda Annesi bana şunu söyledi ben ikna edemedim, anneanesi, dedesi, ablaları falan ikna edemedi hocam bunu nasıl ikna edebildin diye de beni tebrik ettiler.” (K15)

“Şu anda hukuk okuyor. O noktaya geldi. Bir gün beni Instagram’da buldu hocam ben şuradayım, Ankara’da üniversite okuyorum, hukuk okuyorum dedi. Güzel bir duygu. Gurur duydum.” (K9)

“...Benzer şekilde kodlamalarla öğretmek, günlük hayata uyarlamak ve öğrencilerden kendi potansiyellerini ortaya koyacak ürünlere yönelik çalışmalar görmek oldukça keyif verici. Öğrettiğim şeyin uygulamaya geçilmesi benim açımdan çok gurur verici.” (K14)

“Öğretmenler de bir tiyatro oyuncusu gibi 40 dakika boyunca 40 kişilik bir sınıfın ilgisini çekmek için uğraşırlar. Geçen gün sınıfta üçüncü ders saatinde bir öğrencim ders programı değişikliği ile ilgili bir soru sordu. Ben de öğrencilere takılmak için ders programının bir türlü oturmadığını o yüzden sadece bugünlük son derse kadar sosyal bilgiler dersi işleyeceğiz şakasını yaptım. Öğrencilerden bir kısmı aaa olur mu öyle şey dese de kahir ekseriyetinin durumdan memnun olması beni de ziyadesiyle memnun etmişti.” (K12)

4.2.1.3. Sahiplenme ve empati

Katılımcılardan bir kısmı öğretmenlik mesleğini, öğrenciyi, sınıfı, okulu ve veliyi sahiplenmenin ve onlar tarafından da sahiplenilmenin ayrıca empati kurmanın ve empati kurulabilen bir kişi olmanın meslek hayatlarında olumlu anlamda oldukça önemli bir yer tuttuğunu belirtmişlerdir. Bu durumun potansiyellerini açığa çıkarıp kendini gerçekleştirmeye giden yolları açmasını şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Ben köyde çalışırken merkezde boşluk olmasına rağmen bu çocuklar beni çok sever ben de bu çocukları çok sevdim, acaba ben gittikten sonra zorlanırlar mı, acaba okul hayatlarında bir değişiklik olur mu diye norm fazlası atamasında tayin istemedim. O köyde sonuna kadar kalmayı düşündüm. Ama tabii ben bir yıl çalışmayı beklerken öğretmenleri üç ay sonra yani ara tatilde Şubat’ta döndü. Çocukların bu şekilde bana karşı benim sevgime karşılık vermeleri beni merkeze bile gitmemeyi, köyde kalmayı göze almamı sağladı. Okulu öğrenciyi sahiplenme duygusu ve beni bu kadar seven öğrenci ve veli profili varken onları bırakmama duygusuyla bırakamadım. Belki daha kötü olurlar, belki ücretli öğretmen gelirse benim kattığım şeyler yok olur diye bir sahiplenme duygusu oluşturdu. Çocuklar bize sarıldıkça, öğretmenim siz çok iyisiniz dedikçe, bundan önceki öğretmenimiz bize kızıyordu, bizi bu kadar sevmiyordu

dedikçe beni çok mutlu ediyordu. O sınıfı daha çok sahipleniyordum. Öğrencilerin bu şekilde benim sevgimin yaklaşımımı karşılık olarak dönüt olarak bana geri vermeleri beni mutlu ediyordu.” (K8)

“Bir öğrencim vardı anne ve babası kavga etmiş, bunu bana söylemişti. İki gün sonra yanıma geldi yine çok sevinçli bir şekilde öğretmenim annem babam barıştı dedi. Bunları bana demesi beni öğretmeni olarak görmesinin yanında okul dışında da aile hayatını bile benimle rahatlıkla paylaşabilmesi, sevincini de üzüntüsünü de bana aktarabilmesi beni ailesinden biri olarak gördüğünü hissettiriyor ve mutlu ediyor.” (K6)

“Bendeki potansiyel öğrenciye karşı sevgi ve hoşgörülü olmak diyebilirim. Hem annesini hem babasını ve iki kardeşini aynı gün depremde kaybeden, travmaları fazla ve derin olan bir öğrencim vardı. Böyle bir profildeki öğrenci ile ilk defa beraberdim. Sonuçta uzmanlık alanıma girmediğini düşünüp eksik ya da yanlış bir şeyler yaparım derken, öğrencimle güzel bir bağ kurduk. İçine kapanık hali zamanla açıldı; bana yalnızken bir şeyler anlatır hale geldik. Psikolog kısmı hemen olmadı imkanlarından ötürü. Okul rehber öğretmeni ve benimle ilerledi. Orada kendimde gördüğüm potansiyel öğrencime olan sevgimdi. Yaşadıklarını anlayamazdım ama düşünüp empati yapabilme durumum oldu. Mesela bir küçük örnek verecek olursam yazı yazamıyordu, yazmak istemiyordu; arkadaşları dalga geçiyordu. Bu süreçte neden yazmadığını sorduğumda tepkisiz ve sessizdi, zorlamadım. Ve zaman zaman kendinden bahseden, kendini öyle yavaşça açan bir çocuk olduğu için kolundan ameliyat olduğunu onun için de yazmadığını ve dalga geçildiğini söylemişti. Bu süreçte de hoşgörülü idim. Belki teorikte duysam ben belki zorlardım, yazı yazmasını isteyebilirdim veya neden yazmadığını öğrenme çabasına girebilirdim. Ama bizzat yaşayınca hoşgörülü biri olduğumu fark ettim.” (K5)

“Sabahları okulu ben açarım çünkü biliyorum ki emanet olan öğrencilerimi üşütmemek için -arabam da yok- ilk otobüsle gelirim ve kendilerini de kapıda bırakmam. Dış kapıda da beklerim öğrencilerim trafik kazası yaşamalarını diye. Selam veren hiçbir öğrencimin selamını karşılıksız bırakmam. Öğretmen olduğum için çok mutluyum. Mesleğimiz zaten öğretmenlik bunu gerektiriyor da ben de kendimi bu yönde yetiştirdim.” (K15)

“TÜBİTAK 4004’ü yazdım, eşim seninki olacak bence dedi. Çünkü sen başarısın böyle şeyleri, yaparsın, şanslısın dedi. Kendim için değil çocuklar için olsun dedim; dört gün çok eğlenceli olur onlara.” (K9)

4.2.1.4. Motivasyon desteğine ihtiyaç

Katılımcılardan bir tanesi öğretmenlik mesleğini yaparken zaman içerisinde iç motivasyonun azaldığını ve dış motivasyon ve desteklemeye daha fazla ihtiyacı olduğunu belirtmiştir. Diğer katılımcılardan bu yönde bir ifade belirten olmamıştır. Katılımcının ifadesi şu şekildedir:

“Motivasyon konusunun ben zaman içerisinde değiştiğini düşünüyorum. Neden zaman içerisinde, ilk göreve başladığınızda birinin sizi övmesine ihtiyacınız yoktur. O zaman sadece safi duygularla çocuklara dokunmak istiyorsunuz ve çocuklardan size dönüşler geliyor; bir yerlere gitmeleri ya da o fen dersinden bir şeyler öğrenmeleri ya da en basiti Atatürk’ü sevmeye başlamaları. Diyorsunuz ki evet cebimde bir şey var, bu tatmin size yetiyor. Ama meslekte ilerlemeye başladıkça bu tatmin yetmemeye başlıyor. Evet, çocuklara dokunuyorsunuz her şekilde, maddi, manevi ancak bir noktada size birilerinin teşekkür etmesi de gerekiyor. Yani başta evet ben bunu yapıyorum ama kimsenin bana teşekkür etmesine ihtiyacım yok diyordum. Ama on yılın sonunda birisi hocam sen bu işi başardın diyip sırtımı sıvazlasın da diyorum hani.” (K9)

4.2.2. Öğretmenin mesleki yönden anlayışları

4.2.2.1. Mesleki olarak başarılı olma

Katılımcıların hepsinin öğretmen olması dolayısıyla kendini gerçekleştirmeye ilişkin anlayışlarını ortaya koyarlarken icra ettikleri meslek olan öğretmenlik mesleğini temele oturtmuşlardır. Öğretmenlik mesleğinin çeşitli yönlerini ele alarak kendini gerçekleştirmeye ilişkin algılarını araştırmacı ile paylaşmışlardır. Katılımcılar öğretmenlik mesleğinin kendilerine yaşattığı sevinç, sevgi doluluk ve hoşgörünün getirdiği mutluluk duygusunun mesleklerine daha bağlı olmalarına sebep olmuş ve severek yaptıkları öğretmenliğin de potansiyellerini açığa çıkarmada oldukça faydalı olduğunu belirtmişlerdir. Sadece öğretmen olmaktan gelen sevgi ve mutluluk duygusunun kendilerini gerçekleştirme durumlarına olan katkılarını mesleklerini de başarıyla yapmanın verdiği hazla bağdaştıran katılımcılar şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Şanlıurfa’da da bir köyde çalıştım, orada da beşinci sınıfta bir çocuk vardı. Beşinci sınıfa kadar okuma yazma öğrenememiş, ben bu çocukla özel ilgilendim. Beşinci sınıfın Mart ayı gibi okuma yazma öğretebildim bu çocuğa, altıncı sınıfa okuma yazma öğrenerek geçti çocuk. Ben asker öğretemdim o zaman. Çocuk beşinci sınıf -o zaman beşinci sınıf da ilkokul- beşinci sınıfı bitirip de okuma yazma bilmeden geçebilirdi. Biz de vesile olduk, en azından çocuk okuma yazmayı öğrenip altıncı sınıfa, ortaokula geçti.” (K8)

“Ben de bir öğretmen olarak öğrencilerimle yaptığım projelerde çok heyecanlanıyorum. Projeyi başlatma aşamasında özellikle onların da günlük hayatta işine yarayabilecek konulardan olmasına özen gösteriyorum. Daha sonra planlamada ayrı, projeyi izleyip kontrol ederken ayrı bir zevk ve heyecan duyuyorum. En mutlu olduğumuz an da projeyi sonlandırdığımızda ürünün ortaya çıkması. İşte o zaman öğretmen olduğumu hissediyorum.” (K4)

“Her yıl yapmaya çalıştığımız “dünyada dikili bir ağacın olsun” sloganıyla çocuklarla bahçeye fidan dikmemiz ve bakımını üstlenmemiz. Yine yaşlılar haftasında büyüklere saygı konulu dramalarımızda ya da veli katılımıyla kuş yuvası yapıp babalarla ağaçlara astığınızda empati, sevgi, canlılara saygı vb. kavramları kazandırmaya çalışıyoruz.” (K1)

4.2.2.2. Zirve deneyimler yaşama

Kendini gerçekleştirme, Maslow’un belirttiği ihtiyaçlar hiyerarşisinde en üst basamak olarak yer almaktadır. Yani zirve deneyimler aslında kendini gerçekleştirmenin ta kendisidir. Katılımcılardan bir kısmı öğretmenlik yaparken yaşadıkları bazı durumlarda kendilerini zirveye çıkmış hissettiklerini beyan etmişlerdir. Zirve deneyimler olarak bahsettikleri olaylar katılımcıların kendini gerçekleştirmeyi nasıl algıladıklarını da göstermesi açısından önemlidir. Katılımcılar zirve deneyimleri anlatırken mesleki başarıları ile ilişkilendirerek anlatmışlardır. Bu konudan bahseden katılımcıların ifadesi şu şekildedir:

“Bir sınıf öğretmeni olarak konuşma becerim, hitabet yeteneğim, bakışlarım, ses tonum, tiyatral becerilerim, kukla kullandırmam, rol yapmam; bu yeteneklerimi kullanarak her an zirveye ulaşıyorum. Mesela birinci sınıfta kukla ile harf öğretimi yapmak çocuğun bundan çabuk öğrenmesini sağlıyor ve bu da beni mesleki anlamda zirveye taşıyor, tatmin duygusu oluşturuyor.” (K7)

“Bir öğretmen olarak becerilerimi kullanarak potansiyelimi en çok ortaya koyduğumu hissettiğim zamanı şöyle anlatabilirim: 3-4 yıl önce otizmlili iki çocuğa eğitim veriyordum. Yaklaşık bir buçuk sene eğitim verdim onlara, o öğrencilerimizin güzel sanatları kazanması benim için bir zirve veya Nirvana diyebiliriz.” (K13)

4.2.2.3. Yöneticilik-öğretmenlik kıyası

Katılımcılar içerisinde daha önce eğitim kurumu yöneticiliği yapmış birkaç öğretmen mevcuttur. Bu öğretmenlerden birisi şu an yaptığı öğretmenliği daha önce yaptığı idarecilikle kıyaslayıp potansiyelini öğretmenlikte daha rahat ve etkili bir şekilde ortaya çıkardığını belirtip kendini gerçekleştirmeye öğretmen olarak daha yakın olduğunu ifade etmiştir. Katılımcının beyanı şu şekildedir:

“Ben anaokulunda on yıl idarecilik yaptım. İdarecilikte karşılaştığımız sıkıntılarla öğretmenlikte karşılaştığımız sıkıntılar bambaşka. Oradaki sorun daha da büyük. Hangisinden zevk alıyorsun, öğretmenlikten zevk alıyorum. Bunda uğraştığın zaman karşılık görürsün yani bundan bir şekilde verim elde edersin. Ama büyük insanlarla uğraştığın zaman olmuyor; senin sözünü dinlemesi, dinlememesi, kendi kafasına göre iş yapması, kendini ön plana çıkarması, kendini düşünmesi, karşındakini düşünmemesi. Sizinle mi uğraşacağım dedim en son bıraktım, yapılmaz bu iş dedim geldim.” (K3)

4.2.2.4. Yeniliğe açıklık

Değişen dünyada değişen bir meslek icra eden katılımcılar her türlü yeniliğe açık olmanın mesleklerini daha iyi hale getirdiğini, bunun da kendilerini gerçekleştirmeye daha açık ve yakın hissettirdiğini belirtmişlerdir. Farklı teknikler denemek, farklı ve yeni yollardan gitmek, zamanın getirdiği tecrübeden faydalanmak ve alıcılarını tüm paydaşlara açık hale getirmek katılımcılara kendini gerçekleştirmeye giden yolda oldukça kolaylık sağlamaktadır. Kendini gerçekleştirme sürecinde gerekecek değişimlerden kaçınmamak yine bu konu ile alakalı belirtilen görüşlerden birisidir. Bu başlık ile ilgili ifadeler şöyledir:

“Yeniliğe açık olduğum için öğretmenliğe çok fazla istekliyim. Bunu öğrencilerle de yapmak istiyorum, tabii imkanlar çerçevesinde.” (K13)

“Önce kendimizi geliştirmeliyiz, işleyen demir ışıldar. Yeniliklerle ileri gidebiliriz. Çocuklarla beraber biz de aktif olarak öğrenme sürecinde rol oynuyoruz. Ben

öğrencimin mutluluğunu, gelişimini gördüğüm zaman potansiyelimi ortaya koyabildiğime inanıyorum.” (K6)

“Potansiyeli ortaya koyduğumuz durumlar bence yıllar berabere değişiyor, yani her yıl farklı, her yıl üzerine koyuyor.” (K9)

“Kendim bu konuda bir şeyler yapmaya çalışıyorum. Gelişen ve ilerleyen çağda bu elbette yeterli olmayacaktır. Potansiyelimi geliştirmek istiyorum ve birçok alanda bunu kullanmak istiyorum.” (K1)

“Bir öğretmenin birçok potansiyel durumu olsa da bunun gerekeceği durumlara göre bu potansiyeller aktifleşir ya da pasifleşir. Yani öğretmen duruma veya olaya göre değişebilir olmalıdır.” (K5)

4.2.2.5. Farklı branşlara sahip öğretmenlerin kıyası

Bazı katılımcıların branşları farklı kademe ve türdeki okullarda ders verebilmeye olanak tanımaktadır. Benzer şekilde bazı katılımcılar da başka branşa geçebilecek yeterliğe haiz olup alan değişikliği yapabilme hakkına sahiptir. Bu durum da katılımcıların görüşme sorularına cevap vermelerinde kendini gerçekleştirmeye ilişkin anlayışlarının farklı kademe ve türdeki okullara göre farklı olabilmesine neden olmuştur. Katılımcıların -buldukları her kademe farklı öğrencilerle muhatap olmak, farklı yöntem ve teknikler kullanmak, farklı idari yapılar içerisinde yer almak öğretmenin bakış açısını, duyu ve ruh dünyasını, zihinsel ve bilişsel yapısını da farklılaştıracağından- sanki başka bireylermiş gibi düşünüp ona göre cevaplar vermeleri normal kabul edilebilir. Görüşler şöyledir:

“Ben tam olarak geliştiğimi düşünmüyorum eğitimde. Mesela ortaokulda çalışıyordum ayrı bir ben vardım, liseye geldim gençlerde bambaşka bir dünyaya açıldım. Yani sanat da aynı teknoloji gibi gelişiyor, uçsuz bucaksız. Her gün kendimce yeni bir şeyler öğreniyorum yeni teknikler bakıyorum, izliyorum.” (K13)

“Şu an bir edebiyat öğretmeni olarak en çok da sınıf öğretmeni olduğum zamanlarda potansiyelimi ortaya koyduğumu hatırlıyorum. Henüz soyut düşünme becerisi kazanamamış küçük çocukların nasıl daha kolay anlayabileceğine yönelik pek çok türde etkinlik tasarlamıştım. Bu etkinliklerin etkili olduğunu gördüğümde kendimdeki potansiyeli fark edip daha farklı neler yapabileceğimi düşündüm. Özellikle müzik gibi pek de önemsenmeyen derslerde çok da becerikli olmasam da içimdeki yeteneği ortaya

çıkartıp öğrencilerime ritim tutma gibi becerileri kazandırmak beni çok motive etmiştir.” (K14)

“Şu an sınıf öğretmeniyim ama Türk Dili ve Edebiyatı lisans mezunu olduğum için edebiyat öğretmenliğine de geçebilirim. Bu durum konusunda biraz kafam karışık açıkçası. Şu an potansiyelimi gayet güzel kullandığımı düşünüyorum. Edebiyat öğretmenliğine geçsem, lise öğrencileri ile kendini gerçekleştirmeye daha yakınlaşır mıyım bilemiyorum.” (K5)

4.2.2.6. Toplumu değiştirme ve etkileme gücü

Katılımcılar öğretmenlikten gelen etkileme ve değiştirme kapasitesi ile gücünün potansiyellerini ortaya koyabilmelerinde oldukça yardımcı olduğunu düşünmektedirler. Bu gücü kullanarak öğretmenlikten haz duyup, tatmin olup bunun sonucunda da kendini gerçekleştirmeye olan inançlarını pekiştirmektedirler. Bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

“Ben bir öğretmenin dokunuşlarla 30 kişilik 40 kişilik sınıfı, öğrencileri hatta öğrencilerin velilerini bile etkileyebileceğini düşünüyorum. Ben öğretmenlerin toplumu gerçekten değiştirebileceğini düşünüyorum. Şu anda öğretmenler toplumun %50’sine birebir hitap edebilen bir kesimi oluşturuyor. Eğer tüm öğretmenler bu özveriyi gerçekleştirip toplumun yüzde ellisini değiştirdiği zaman zaten toplum da değişmiş olacaktır olumlu yönde.” (K8)

“Lise grubundaki öğrencilerimi göz önüne alırsam küçük yaştaki çocuklar tamam ama büyüklerdeki durum çok daha mutluluk verici. Yaş aldıkça okula olan ilgisini kaybeden gençlerdeki motivasyonu az da olsa geri kazandırmak oldukça mutluluk verici.” (K14)

“Bazen kendimi sorguladığım zamanlar oluyor ben bu işi niye yapıyorum diye. Özellikle Covid-19 döneminde uzaktan eğitimde öğretmenlikten çok soğumuştum. Hiçbir faydam olmadığını düşünmeye başlamıştım. Ancak öğrenciyle tekrar göz göze geldiğim an, okula girdiğimde bu duygudan uzaklaştım. Çünkü öğretmenlik değişime öncülük etmektir. Bulduğum okulda ve öğrencilerde bir şeylerin değiştiğini görmek kendimi gerçekleştirmiş olarak hissetmeme sebep oluyor.” (K11)

4.2.2.7. Metafor kullanma

Katılımcılardan bir kısmı kendini gerçekleştirmeyi tanımlarken metaforlar kullanmışlardır. Kendini gerçekleştirmeyi ve ona giden yolda yaşananları bazı benzetmelerle ifade eden katılımcılar da bu şekilde kendilerini daha açık ve anlaşılabilir ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Araştırmacının görüşme soruları içerisinde sonuncusu olan “Vermiş olduğunuz tüm bu örnekler üzerinden düşünecek olsanız, öğretmen olarak kendini gerçekleştirmeyi, yani becerilerinizi kullanarak potansiyelinizi ortaya koyabilmeyi genel hatlarıyla nasıl tanımlarsınız ya da gözünüzde nasıl bir şey olarak canlandırırırsınız?” sorusuna metaforlar kullanarak cevap veren iki katılımcıya ait ifadeler şu şekildedir:

“Tohumu son baharda ekip üstüne bir kış geçtikten sonra zamanı gelince topraktan fidan çıkması gibi diyebilirim.” (K4)

“Bu olay aslında durağan olmaktan çok değişken bir kavrama dair metafor sunmakta. Düşününce zihnimde adeta domino taşları gibi küçük bir dokunuşla kocaman bir etkinin ortaya çıkması oluşuyor. Bu etki öğretmendeki beceri olarak nitelenebilir. Bir başka şey ise adeta bir sanatçı gibi her rengi uygun yerde kullanarak ortaya bir şaheser çıkarmak. Öğretmenler de becerileriyle bir sanatçı edasında nerede ne yapacakları motivasyonu ile ortaya mükemmel eserler çıkarabilir.” (K14)

4.2.2.8. Kendini gerçekleştirmeye inanmama

Katılımcılarla yapılan görüşmelerde, özellikle görüşmelerin son kısımlarında katılımcılar kendini gerçekleştirmenin zor bir iş olduğunu ve bunun neredeyse imkânsız olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. Kendilerini bu konuda yetersiz gördüklerinden bahseden katılımcılar tam olarak kendini gerçekleştirme basamağına erişmenin mümkün olmadığını ve böyle bir şeyin iddia edilemeyeceğini ifade etmişlerdir. Katılımcıların aşağıdaki konuşmalarından da anlaşılacağı üzere aslında kendini gerçekleştirmeden anladıkları mesleğinin en üst seviyesine ulaşmış olmalarıdır. Katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Zirveye çıktığı diye bir şey yok. Ben beş senedir buradayım. Adım bir şekilde çevrede duyuldu. Tamam, çocuklarla ilgileniyorum, çocukları yalnız bırakmıyorum. Ama bir noktada herkesi memnun edemezsin. Yani en üst seviyesi diye bir şey yok. En üst seviyesinde bulunan uzmanlık mı başöğretmenlik mi. Başöğretmen olana bakıyorum, var mesela burada başöğretmen; çocuk memnun değil, veli memnun değil, idare

memnun değil. Hiç kimse memnun değil ama o adam başöğretmen. Nasıl oluyor başöğretmen. Üst seviyesi diye bir şey öğretmenlikte yok; Nirvanada bıraktım, en üst seviyesinde bıraktım. İşini yapıyorsan o senin vicdanınla alakalı bir durumdur yani biz de en üst seviyesi diye bir şey olduğunu düşünmüyorum.” (K3)

“Bir öğretmenin tamamen kendini gerçekleştirebileceğine inanmıyorum. Çünkü çocuklardan ve öğrettiği şeylerden yeni bir şey öğrenip bir adım daha ileriye gidebilir öğretmen. Her zaman gidecek yol vardır.” (K6)

“Ayrıca ben tüm öğrencilerimin gönlüne dokunmak istiyorum. Bunu tam manâsıyla başarabildiğimi maalesef düşünmüyorum. Hayatım boyunca iyi bir insan olmaya çalıştım ve çalışmaya da devam ediyorum. Hayatımın amacı gayet sade, lakin takdir edersiniz ki kolay değil. İyi insan gayesinin altını doldurmak için iyi bir baba, iyi bir evlat, iyi bir eş, iyi bir arkadaş, iyi bir komşu, iyi bir öğretmen vs. olmak gerekir. Bunda ne kadar muvaffak oldum onu inanın açıklaması ben de bilmiyorum. Ama şunu ifade etmek isterim ki çabam bakidir.” (K12)

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde yapılan çalışmadan elde edilen bulgulara ilişkin tartışma, sonuç ve öneriler belirtilmiştir. İlgili araştırmalar ışığında ve elde edilen bulgular doğrultusunda nelere ulaşıldığı yorumlanarak bu kısımda belirtilmiştir. Son olarak da öneriler ortaya konmuştur.

“Öğretmenlerin bir öğretmen olarak kendini gerçekleştirmeye ilişkin anlayışları” isimli çalışmada öğretmenler ile birebir görüşülmüş, görüşme formunda yer alan sorular sorulmuş ve cevaplar kaydedilmiştir. Alınan cevaplar iki ana başlık altında kategorize edilmiş ve bu ana başlıklar içerisinde de temalar oluşturularak bulgular tasnif edilmiştir. İki ana başlık; kendini gerçekleştirmeyi öğrenci üzerinden anlamak ve kendini gerçekleştirmeyi öğretmen olarak anlamak şeklindedir. Öğrenci üzerinden anlayışlar ana başlığı da psikolojik ve duygusal gelişim ile akademik açıdan olmak üzere iki alt başlığa ayrılmıştır. Kendini gerçekleştirmeye ilişkin algı ve anlayışların, daha çok öğrenci ve öğretmen üzerinden anlaşıldığı görülmüştür. Bu çalışmanın bir örneği daha olmadığı için çalışmada elde edilen bulgular başka bir çalışmada değişiklik gösterebilir veya bu bulgular desteklenebilir. Şu an için elde edilen bu bulgular literatür açısından önemli bir kaynak teşkil etmektedir.

5.1. Tartışma ve Sonuç

Bir öğretmenin öğrencisini her anlamda, her yönden olumlu, iyi ve doğru-düzgün addedilecek bir şekilde yetiştirmesi ve eğitmesi onun en temel vazifelerinden biridir. Nitekim 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda (1971) Türk Milli Eğitim sisteminin beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş karaktere sahip bireyler yetiştirmek amacı güttüğü belirtilmiştir. Eğer bir öğretmen bu amacı başarabiliyorsa o zaman öğretmenlik mesleğini layıkıyla yerine getirebildiğine inanabilir ve bu da onu, kendini gerçekleştirme basamağına erdirtir.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler iki temel anlayış olduğunu ortaya koymuştur. Bu anlayışların ortaya çıkarılmasında veri sonuçları tek tek analiz edilmiş ve benzer sonuçlara bakılarak bu anlayışlar belirlenmiştir. Bunlar; öğrenci üzerinden kendini gerçekleştirmeye yönelik anlayışlar ve öğretmen üzerinden kendini gerçekleştirmeye yönelik anlayışlardır. Öğretmenlerin öğrenci üzerinden kendini gerçekleştirmeye yönelik anlayışlarının ise psikolojik ve duygusal açıları ile akademik açıdan algı olmak üzere iki kısımda toplanmıştır.

Öğretmenin kendisi üzerinden anlayışlarına bakıldığında ise duygular ve mesleki anlayışlar olmak üzere yine iki ayrı grupta toplanma olmuştur.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin en çok öğrenci üzerinden kendini gerçekleştirmeye yönelik anlayışlarının varlığı görülmüştür. Kendini gerçekleştiren insan, birey olarak kendisini topluma ait hisseder (Maslow, 1971). Bu öğretmenler de kendini gerçekleştirmeye yönelik algılarını toplumun önemli bir kesimi olan öğrenci üzerinden algılamışlardır.

5.1.1. Kendini gerçekleştirmenin öğrenci ve öğretmen bulguları üzerinden tartışılması

5.1.1.1. Öğrencinin duygusal gelişiminin öğretmeni motive etmesi

Katılımcıların ifadelerinden anlaşılmaktadır ki öğrencinin duygusal olarak ve psikolojik olarak gelişimi, davranışlarının olumlu yönde ilerlemesi, öğrencinin sosyal olarak daha iyi bir boyuta gelmesi öğretmeni motive etmiştir. Katılımcıların büyük bir kısmı bu konuda bir gelişim gösteren öğrencilerin de kendilerini çok mutlu ettiğini ve bununla gurur duyduklarını belirtmişlerdir. Özellikle daha önce davranışsal olarak olumsuz olarak kabul edilen öğrencilerin katılımcıların etkisiyle duygusal olarak olumlu yönde ilerlediğini görmeleri en çok değindikleri konu olmuştur. Öğrencilerin özgüvenlerini yükseltecek olan motivasyon cümlelerini kullanan öğretmenlerin sonucunda öğrencilerin özgüvenlerini yükselmiş olarak görmeleri, öğretmenin de özgüvenini yükseltmiştir. Çıkan bu sonuç, Saraçlı vd.'nin (2014) yapmış oldukları çalışmanın gelecek nesillerin iyi eğitilmesi açısından öğretmenin kendini gerçekleştirmesinin önemli bir yeri olduğu sonucu ile birbirini destekler niteliktedir. Bu araştırmada katılımcılar da beyanlarında önceliğinin öğrenciyi duygusal anlamda iyi bir düzeyde tutmak olduğunu bunun da öğrenciyi her anlamda desteklemeye devam edeceğini belirtmişlerdir. Katılımcılar, öğrencilerini duygusal ve psikolojik anlamda desteklemelerinin hem öğrenciler için hem de öğretmenler için kendini gerçekleştirme seviyesini artırma yönünde bir faydası olduğunu belirtmiştir. Katılımcılar, öğrencileri ile sağlıklı iletişim kurabilen öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğini, diğer meslektaşlarına göre daha etkili bir şekilde yaptıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenliğin sadece üniversitede alınan eğitimden ibaret olmadığı ve sırf akademik bilgi iletiminin bir öğretmenin yapması gerekenler içerisinde, planlamayı tam olarak doldurmadığı bir gerçektir. Bu gerçekten hareketle Guerriero'nun (2014) ifade ettiği gibi öğretmenliği, salt bilgi aktarımı yapan bir meslek olarak değil öğrenciyi bütüncül bir şekilde geliştiren bir meslek olarak görmek gerekir.

Katılımcıların da öğrencinin duygusal gelişimi konusunda çaba sarf ettikleri, öğrenciyi motive etmek için ve duygusal anlamda sağlam bir yapıya büründürmek için çeşitli etkinlikler içerisinde oldukları görülmüştür. Bulgular incelendiğinde öğrencinin duygusal gelişiminin, akademik başarıya da olumlu manada yansıtacağı ve genel geçer kuralının katılımcı öğretmenler tarafından da kabul gördüğü ve desteklendiği görülmüştür. Katılımcılardan daha düşük kademede öğretmenlik yapanlar, duygusal gelişimin küçük yaşlarda daha da önem arz ettiğini vurgulamıştır. Ortaöğretim kademesinde öğretmenlik yapan katılımcıların, duygusal gelişim ile ilgili bir ifade kullanmaması da öğrencinin duygusal gelişiminin daha erken yaşlarda şekillendiği sonucuna ulaşan Altan ve Yıldırım'ın (2022) tezini destekler niteliktedir. Yüksek kademelerde öğretmenlik yapan katılımcılar duygusal gelişimden ziyade diğer alanlardan bahsederek kendini gerçekleştirme tanımlama eğiliminde olmuşlardır.

Bu araştırmada dikkat çeken bir diğer sonuç, öğrencinin duygusal gelişimini kendini gerçekleştirme ile ilişkilendiren katılımcıların büyük çoğunluğunun cinsiyetinin kadın olmasıdır. Bu durum da kadın cinsiyetinin, duygusallıkla daha fazla ilişkilendirilmesinin bir yansıması olarak görülebilir (Tarhan, 2022). Kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre kendini gerçekleştirmeye daha yakın olduklarını belirtmeleri ve daha olumlu görüşlere sahip olmaları Ayten'in (2004) çalışmasındaki kızların varoluşsal değerleri benimsemeye erkeklerle göre daha yüksek ortalamaya sahip olması sonucu ile paralellik göstermektedir. Aynı şekilde Erzenli Altunbayrak ve Kaya'nın (2019) çalışma sonuçlarındaki kızların kendini gerçekleştirme düzeylerinin erkeklerle göre daha yüksek olduğu sonucu, kadın katılımcıların ifadelerindeki olumlu ve potansiyeli daha fazla ortaya koymaya işaret eden bulgularla örtüşmektedir. Ertem'in (2002) çalışmasındaki cinsiyet bakımından kendini gerçekleştirme durumunda kızların avantajlı olması ve kız öğrencilerin algılarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olması sonucu katılımcıların verdiği ifadelerde kadınların toplamda kendini gerçekleştirmeye daha yakın olduklarını belirtmesi sonucu ile paralellik göstermektedir. Katılımcıların yetiştirdikleri öğrencilerin, duygusal anlamda sağlıklı bireyler olmaları, katılımcıların kendini gerçekleştirme düzeyini yükselteceği sonucu çıkarılmıştır.

5.1.1.2. Öğretilenlerin kullanıldığının görülmesi

Katılımcıların ifadelerinden açıkça görülmektedir ki öğretmenler öğrencilere öğrettiklerinin öğrencileri tarafından günlük hayatta kullanıldığını gördüklerinde mesleki açıdan daha tatmin olmuş oluyorlar. Bu görüş Iqbal vd.'nin (2016) ve Oğlu'nun (2014) görüşleriyle paralellik göstermektedir. Eğitimin öğrenci de kalıcı izli bir davranış değişikliği

meydana getirme süreci olduğu göz önüne alındığında öğretmenlerin böyle bir beklenti içerisine girmesi veya böyle bir sonucu öğrencinin yaşantısında gözlemlemesi eğitimin anlamı ile beraber doğru olarak gerçekleştiği anlayışını oluşturmaktadır. Bu konuda görüşü bulunan katılımcıların ortak özelliği hepsinin lisans mezunu olmasıdır.

5.1.1.3. Ahlak ve karakter gelişimi

Ahlak yönünden iyi ve sağlam bir karaktere sahip öğrenci yetiştirmenin, kendini gerçekleştirmeyi sağladığını belirten katılımcıların, aslında kendini gerçekleştirmeye aday öğrenciler yetiştirmeleri ile benzer durum olduğu söylenebilir. Combs (1962), Maslow (1971) ve Yıldız'ın (1972) kendini gerçekleştiren bireyin özelliklerini belirtirken bahsettikleri ahlaklı, demokratik karakter sahibi olma, eleştirilere açık olma ve gelişimini sağlıklı bir şekilde sürdürme durumlarının katılımcıların bahsettikleri öğrencilerde de var olması katılımcıların kendini gerçekleştirme durumları ile öğrencilerinin kendini gerçekleştirme durumlarının birbiriyle çift yönlü bir şekilde ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Ağcan'ın (2023) kendini gerçekleştirmede ahlakın varlığının çok önemli olduğu vurgusu ile katılımcıların ahlaklı öğrenci yetiştirmeye önemle vurgu yapmaları birbiriyle paraleldir. Ahlaklı öğrenciler yetiştirmek ve öğrencide bununla birlikte olumlu değişimler görmek öğretmenlerin mesleklerinden aldığı haz duygusunu artırıp onları mutlu etmektedir. Bu mutluluk da kendini gerçekleştirme basamağına erişmelerini kolaylaştırmaktadır. Bu konuda görüş bildiren katılımcıların hepsi erkek cinsiyetinde, lisans mezunu ve lise kademesinde öğretmenlerdir. Bu katılımcıların lise kademesinde öğretmen olmaları ahlak ve karakter eğitiminde lise düzeyinin büyük önem taşımasıyla ilişkilendirilebilir. Erkek katılımcıların kendini gerçekleştirmede ahlak kavramını ön planda tutmalarında kendi öğrencilik zamanlarındaki eksik yaşantıları etkili olmuş olabilir. Karakavak Çırak'ın (2006) okul içinde ve ailede, erkek çocukları girişimciliğe, otonom olmaya, kendi kararlarını oluşturmaya, yaşama planlarını yapmaya daha fazla teşvik edilmelidir şeklindeki önerisi de bu durumu destekler niteliktedir. Erkek öğretmenler lise düzeyinde öğrencilerine bir baba bir abi gibi yaklaşp, onları kendi çocukları, kardeşleri gibi görüp ahlaklı ve sağlam karakterli bireyler olmaları için bu durumu içselleştirebilmektedirler.

5.1.1.4. Öğrenciye model olma

Öğrencilerine iyi bir model olmak isteyen öğretmenlerin kendini gerçekleştiren bireyin özelliklerini göstermesi yerinde olacaktır. Araştırmada bir katılımcının öğretmenliği bir tiyatro sahnesine benzetmesi ve öğretmeni de bu sahnede rol alan bir sanatçıya benzetmesi ve

bir başka katılımcının da öğrencilerin ne kadar iyi bir gözlemci olduğunu belirtmesi öğrencilere iyi anlamda rol olma yönünde anlayışları olduğunu gösterir. Demir ve Köse'nin (2016) öğrencinin öğretmeni kendisine model aldığı bulgusu da bu durumu destekler niteliktedir. Bu durum, öğretmenlerin davranışlar yönünden kendilerine sürekli dikkat etmeleri gerektiğini, iyi bir insan olmanın gerekliliğini ve gereklerini yerine getirmelerinin sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Öğrencideki gelişimin öğretmene bağlı olduğunu belirten katılımcılara göre, Karahan vd.'nin (2005) çalışmasında okuma alışkanlığı düşük öğrencilerin kendini gerçekleştirme düzeylerinin de düşük olması sonucunu öğretmenin rol model olmasına bağlamak gayet uygun olacaktır. Öğretmenin kitap okuma alışkanlığı kazandırmak için öğrenci önünde kitap okumaya başlaması ve dolayısı ile öğrencilerin de kitap okuma alışkanlığını öğretmeni örnek alarak gerçekleştirmesi katılımcının tiyatro benzetmesi ile uyumlu bir sonuçtur. Bu konuda görüş beyan eden katılımcıların fark alanlarına bakıldığında hem özel hem kamu sektörü, hem erkek hem kadın cinsiyeti, farklı branşlar ve farklı kademelerde öğretmenler olduğu görülmektedir. Bu durumda da öğrenciye iyi bir model olmanın her türlü koşulda gerekli olduğu anlayışına sahip olunduğunu gösterir.

5.1.1.5. Ders başarısı

Öğrencilerin akademik anlamda başarılı olmaları ve bu başarıya giden süreçte ders çalışmaya başlamaları da katılımcıların kendini gerçekleştirmeyi algılama biçimlerine etki eden bir faktör olarak ortaya çıkmıştır. Öğretmenlik mesleğinin eğitim öğretim sürecinin özellikle öğretim kısmında yer alan akademik başarı ve ders çalışma disiplini edinme durumu neredeyse tüm kademedeki katılımcı öğretmenlerin önem verdiği bir başlık olarak yer almıştır. Katılımcıların öğrencilerini derslerinde başarılı hale getirmek ile mesleğini ve potansiyelini ortaya koymasında ilişki kurduğu görülmüştür. Katılımcıların ifadelerinde öğrenciye olumlu duygular ve sevgiyle yaklaşım kolaydan başlayarak zora ilerleyip seviyeli bir şekilde ders çalışma alışkanlığı ve sonucunda da başarı kazandırmaları katılımcıların bir kısmını oldukça memnun edip tatmin duygusunu arttırarak kendini gerçekleştirmeye yaklaştırmıştır. Burlison (2005) da başarıya ulaşmanın aşamalı ve zorlu olduğunu belirtmiş ve ulaşıldığında da tatmin duygusunu oldukça arttırdığını vurgulamıştır. Nasser ve Sarkhosh (2019) çalışmalarında kendini gerçekleştiren öğretmenin eğitim verdiği öğrencilerin başarısının yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılardan elde edilen bulgularda da belirtildiği gibi öğretmenin, öğrencisinin akademik başarısı ile mutlu olması ve kendini gerçekleştirdiğine inanması bu çalışmanın bulguları ile örtüşmektedir. Öğrencisinin başarısına katkı sağlayan, başarılı öğrencilerle çalışan katılımcıların, öğretmenlik mesleğinde de başarılı

oldukları ve kendini gerçekleştirmeye daha yakın oldukları bulguları, Coble'nin (1973) eleştirel düşünme kazanımları yüksek öğrencilerle çalışan öğretmenlerin başarılı olduğu ve kendini gerçekleştirme düzeylerinin yüksek olduğu bulgusu ile tutarlılık göstermektedir. Öğrencinin başarısı için daha fazla teşvik olmasının kendini gerçekleştirmiş öğretmenin varlığı ile mümkün olabileceğini belirten Oğlu'nun (2014) araştırma bulguları ile katılımcıların, öğrencilerinin başarısı ile mutlu olmaları, tatmin olmaları ve potansiyellerini ortaya koyup kendini gerçekleştirmeye yaklaşımlarının sonucu paralellik göstermektedir. Öğrencisinin akademik başarısını kendini gerçekleştirmeye ilişkilendiren katılımcıların fark alanlarına bakıldığında tüm alanlarda değişkenlikler görülmektedir. Bu durumun ders başarısının tüm öğretmenler tarafından önemsendiği ve öncelendiği anlamına geldiği söylenebilir. Öğrencinin akademik yönden başarılı olması bir öğretmenin öğretme fiilini layıkıyla yerine getirdiği ve bu durumun da öğretmeni kendini gerçekleştirmeye yaklaştırdığı söylenebilir.

5.1.1.6. Bir sonraki kademeye geçiş

Katılımcılardan bir kısmı gerek ilgilendikleri öğrenci kitesinin olumsuz psikolojik durumları gerekse mevcut fiziksel imkanlarının yetersizliğine rağmen öğrencilerinin bir üst seviyede örgün eğitime devam etmelerini sağlayabilmiş ve bu durum onların mesleğe karşı motivasyonlarını oldukça arttırmıştır. Öğretmenlerden bir kısmının öğrencilerinin ileriki eğitim hayatlarında başarılı kabul edilebilecek akademik ilerlemeye sahip olması öğretmenin kendini gerçekleştirme anlayışı yönünde ciddi katkılarda bulunmuştur. Bütün bunlar öğretmenlerin kendini gerçekleştirme yaşantıları için pozitif yönlü örneklerdir. Saraçlı vd. (2014) çalışmasında öğrenci bireylerin eğitim öğretimlerine devam etmelerinin toplum için gerekli olduğunu belirtmiştir. Katılımcılardan elde edilen verilerde de öğretmenlerin öğrencilerinin eğitim öğretim hayatına başarılı olarak devam etmelerinin kendileri için bir motivasyon kaynağı olduğu ve bu durumun potansiyellerini arttırarak kendini gerçekleştirmeyi sağladığını belirtmeleri araştırma sonuçları ile uyumlu niteliktedir. Öğrencisinin örgün eğitime devam etmesiyle kendini gerçekleştirmeyi ilişkilendiren katılımcıların ortak özelliği olarak kadın olmaları ve kamu sektöründe çalışmaları göze çarpmaktadır. 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu (1961) kapsamında devlet okullarındaki temel amaçlardan birinin de öğrenciyi zorunlu eğitim sürecinde örgün eğitime devam ettirmek olduğu göz önüne alındığında bu sonuçla tutarlı bir durum ortaya çıkmaktadır.

5.1.1.7. Heyecan ve mutluluk

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre katılımcıların öğrenci kadar öğretmen üzerinden de anlayışları mevcuttur. Öğretmenin duyguları yönünden anlayışlar ve mesleki gelişimleri açısından anlayışları şeklinde iki grupta toplanmıştır. Katılımcıların yaşadıkları duygular üzerinden kendini gerçekleştirmeyi tanımlamaları durumunda tamamen olumlu duygular ön plana çıkmıştır. Mutluluk, gurur, tatmin, heyecan, sevgi, hoşgörü, empati ve sahiplenme gibi kendini gerçekleştiren bireyin sahip olacağı duyguları yaşayan öğretmenlerin kendini gerçekleştirmeye yakın oldukları görülmüştür. Katılımcılar bu duyguları yaşarken öğrenciler üzerinden yorum yapmışlardır. Bu durum da öğretmenin kendini gerçekleştirme durumunun çok büyük ölçüde öğrenciye bağlı olduğu gerçeğini ortaya çıkartmıştır. Tabodi vd. (2015) araştırmasında belirttiği gibi başarının mutluluk getirdiği bir gerçektir. Bu başlık ile alakalı görüş bildiren tüm öğretmenlerin kamu sektöründe çalıştığı görülmüştür.

5.1.1.8. Gurur ve mutluluk

Katılımlar tarafından aktarılanlara bakıldığı zaman yaşanan bazı mutluluk duygularının öğrencilerin başarıları ile alakalı olduğu görülmüştür. Katılımcı öğretmenler, öğrencisinin başarısıyla gurur duyup, mutlu olmuştur. Seçme sınavlarında gösterdikleri başarılarından elde edilen güzel sonuçların ve yarışmalardan elde edilen güzel sonuçların öğretmenin motivasyonunu iyi yönde etkilediği görülmüştür. Aktan (2012) öğretmenin öğrencinin akademik başarısında önemli bir rol oynadığını, öğrencinin başarısının da öğretmenin motivasyonuna olumlu katkıları olduğunu ve bu durumun zincirleme bir şekilde devam ettiğini belirtmiştir. Daha alt kademelerdeki öğretmenlerin öğrencinin okuma yazma gibi temel özellikleri kazanması da bu gruptaki öğretmenleri motive etmiştir.

5.1.1.9. Sahiplenme ve empati

Öğretmenin öğrencisini ve sınıfını sahiplenmesi, öğrencisi, sınıfı ve velisi tarafından da sahiplenilmesi de en çok değindikleri konu olmuştur. Bütün bunların sonucunda da haz duyup mutlu olduklarını belirtmişlerdir. Bu durum Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde saygınlık aşamasını yaşadıklarını da gösterir. Bu aşamada yaşıyor olmaları da kendini gerçekleştirmeye ne kadar yaklaştıklarını belli eder. Ivtzan vd. (2013), Vasudha ve Prasad (2017) ve Sumerlin ve Bundrick (2000) çalışmalarında kendini gerçekleştirmenin bireyi mutlu ettiği ve mutlu bireyin de kendini gerçekleştirmeye diğer bireylerden daha yakın olduğu sonucuna varmışlardır. Bu çalışmadaki bulgularda katılımcılardan elde edilen tüm duyguların mutluluk duygusu çatısı altında toplandığı ve bu mutluluğunda da katılımcıya kendini

gerçekleştirme imkanı verdiğini göstermiştir. Dolayısıyla bu, tez çalışmasındaki veriler ile örtüşmektedir.

5.1.1.10. Motivasyon desteğine ihtiyaç

Katılımcılar tarafından aktarılan birçok bulguya bakarak bütün bu olumlu duygularla mutlu olan öğretmenin tam tersi durumlarda da mutsuz olacağı düşünülür. Bu durumu olumluya çevirmek de yine aynı sebepleri artırmaya bağlıdır. Katılımcıların kendini gerçekleştirmeye giden yolda azalan motivasyonlarının içsel ve dışsal yöntemlerle desteklenip artırılmasını belirtmiş olduğu görülmüştür. Coble (1973) de araştırmasında içsel motivasyonu yüksek olan öğretmenlerin, kendini gerçekleştirme düzeyinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Meslekteki kıdem arttıkça öğretmenin de motivasyon düzeyinde bir azalma meydana gelip dışarıdan desteğe ihtiyacının artması bulgusu, bu tez çalışmasındaki benzer ifade kullanan bir katılımcının düşünceleri ile örtüşmektedir. Bu motivasyon kaybının birçok sebebi olabilir; maddi sebepler, öğrenciden kaynaklı sebepler, idari yapıdan kaynaklı sebepler ve psikolojik sebepler gibi. Cömert (2021) çalışmasında umut ve motivasyonun kendini gerçekleştirme için çok önemli ön koşullar olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlikte de yılların getirdiği umutsuzluğa kapılma durumu ve motivasyon kaybının, dışarıdan gelecek olan destek ve ödüllendirmenin eksikliğinden kaynaklandığı söylenebilir. Bu durum, Baş ve Alagöz'ün (2022) yaptıkları çalışma dışsal motivasyonun içsel motivasyonu etkilediği sonucu ile uyumludur. Gümüştaş ve Gülbahar'ın (2022) yaptığı çalışmada iş yeri mutluluğu olan çalışanların motivasyonunun da yüksek olduğunu buldukları çalışma ile uyumludur.

5.1.1.11. Zirve deneyimler yaşama

Araştırmada bazı katılımcıların sınıfında yaptığı etkinliklerle, öğretmenlikteki mesleki bilgi ve becerileri ile, kişisel özellik ve yetenekleri ile her an zirve deneyimler yaşadığını belirttiği görülmüştür. Zirve deneyimler kendini gerçekleştirmenin yaşandığı deneyimlerdir. Bu çok sık görülen bir durum veya ifade değildir. Maslow (1954) insanların yaklaşık yüzde birinin kendini gerçekleştirmeye ulaştığını ifade etmiştir. Bu çalışmada da sadece bir katılımcının kendini gerçekleştirdiğini net bir şekilde ifade etmesi Maslow'un belirttiği orana yakın bir orana denk gelmektedir. Bu konuda görüş bildiren tüm katılımcılar lisans mezunu olup cinsiyetleri kadındır.

5.1.1.12. Yöneticilik öğretmenlik kıyası

Katılımcılardan bir kısmı öğretmenlik mesleğinin yanında idarecilik tecrübesi de olan öğretmenlerdir. Görüşmelerde şu an yaptıkları öğretmenlikle önceden yaptıkları idareciliği

karşılaştıran bazı katılımcılar idareciliğin kendini gerçekleştirme önünde bir engel olduğu yönünde kanahta sahiptirler. Çünkü idareciyken hedef kitleleri tam olarak öğrenciler olmadığı için kendilerini mutlu ve yeterli hissetmemişler ve yaptıkları işten zevk almamışlardır. Yılmaz'a (2006) göre okul yöneticileri; öğretmenleri karakterleri ve diğer özellikleriyle etkileme gücüne sahiptirler. Öğretmenin kendini gerçekleştirme durumu çoğunlukla öğrenci üzerinden gerçekleştiği için yönetici rolündeki bir öğretmenin diğer öğretmenleri etkilemesi onun kendini gerçekleştirme sürecine pek fazla katkıda bulunmamaktadır. Mutluluk ve tatmin duygusunun kendini gerçekleştirme için ne derece önemli olduğu bilindiğinden bu durum katılımcının mevcut potansiyelinin altında seyretmesine yol açmış bu da kendini gerçekleştirmeye ulaşmayı engellemiştir. (Maslow, 1967) kendini gerçekleştiren bireyin yaptığı herhangi bir işi severek yaptığını ve o işten zevk aldığını belirtmiştir. Dolayısıyla sevmeden ve sahiplenmeden yapılan hiçbir işin bireye olumlu yansımaları olmamıştır ve olmayacaktır. Bu durumdaki bireyin de kendini gerçekleştirme basamağına erişmesi oldukça zordur.

5.1.1.13. Yeniliğe açıklık

Katılımcıların bir kısmının ifadelerinden de görüldüğü üzere öğretmenin kendini sürekli olarak yenilemesi, yeni eğitim öğretim teknikleri öğrenmesi mesleki açıdan öğretmenleri motive etmekte ve kendini gerçekleştirme yönünde olumlu katkıları olduğu görülmektedir. Adıgüzel ve Yüksel (2012) öğretmenin öğretim sürecinde teknolojik ekipmanları kullanmasının olumlu etkileri olduğunu ve bu durumun öğretmenin motivasyonunu arttırdığını belirtmişlerdir. Alanında kendisini geliştirdikçe ve yenilikleri takip ettikçe potansiyelini ortaya koyduğunu düşünmeleri kendilerini mesleki açıdan aktif hissetmelerine sebep olmaktadır. Bu başlık altında görüşleri toplanan tüm katılımcıların cinsiyeti kadındır.

5.1.1.14. Farklı branşlara sahip öğretmenlerin branş kıyası

Birkaç katılımcının daha önce başka kademede öğretmenlik tecrübesinin olduğu ve bu konuda da yorumlar yaptığı belirtilmiştir. Bu durumdaki öğretmenlerle yapılan görüşmelerde kendini gerçekleştirmenin muhatap oldukları öğrenci kademesi ile yakından ilgili olduğu görülmüştür. Katılımcılar özellikle küçük yaş grubundaki öğrenciler ile çalıştıkları zaman potansiyellerini daha rahat ve daha büyük ölçüde ortaya koyduklarını belirtmişler ve bu durumun da kendini gerçekleştirmeyi daha kolaylaştırdığını ifade etmişlerdir. Katılımcıların bu ifadeleri Akbaş'ın (2015) ergenlerle yaptığı çalışmadan elde edilen kendini

gerçekleştirmede yaşın önemli rol oynadığı ve 15-18 yaş grubunun kendini gerçekleştirme puanlarının daha yüksek olduğu bulgusuyla tezatlık göstermektedir. Bu konuda fikir beyan eden tüm katılımcılar kadın ve kamu sektörü çalışanıdır.

5.1.1.15. Toplumı değiştirme ve etkileme gücü

Katılımcıların bazılarının öğretmenlik mesleğinde toplumu etkileme ve olumlu yönde değiştirebilmek şeklinde düşünceleri de vardır. Meslek olarak bunu yapabiliyor olmaları bu hissiyatlarının gücünü artırmıştır ve öğrenci üzerinden toplumu değiştirebileceğini, büyük katkılar sağlayabileceklerini düşünmektedirler. Çevrelerinde ve öğrencilerin de değişimler olduğunu gözlemleyen öğretmenlerin kendilerini mutlu hissetmiş olması ve motive olmaları ve en çok değindikleri kısımdır. Toplumı değiştirme ve etkileme gücünden bahseden tüm katılımcılar kamu sektörü çalışanı öğretmenlerdir.

5.1.1.16. Metafor kullanma

Bir kısım katılımcı kendini gerçekleştirmeyi tanımlarken metaforlardan yararlanmıştı. Bu metaforlara bakıldığında öğretmenin belli bir emeği sarf edip, çaba gösterdikten sonra ortaya çıkan sonuçtan mutlu olacağı anlaşılmıştır. Bunun bir süreç olduğunu ve bu süreçte sabrın gerektiğini belirtmişlerdir. Bu sabrın sonunda ise potansiyellerini ortaya koyduklarını görecekları bir ürün çıktığını söyleyebiliriz. Kendini gerçekleştirmeyi metafor kullanarak tanımlayan katılımcıların ortak özelliği kamu çalışanı olmaları, kadın olmaları ve yüksek lisans mezunu olmalarıdır.

5.1.1.17. Kendini gerçekleştirmeye inanmama

Kendini gerçekleştirdiğini iddia eden bir katılımcının tam tersi yönde üç katılımcı ifadeleri mevcuttur. Bu katılımcılar kendini gerçekleştirmenin mümkün olmadığını ve bir insanın kendini gerçekleştirebileceğine inanmadıklarını belirtmişlerdir. O katılımcıların ifadelerinde her zaman ileriye gitmek için bir yol olduğu ve öğrenme, gelişim sürecinin bitmeyen bir süreç olduğu belirtilmiştir. İyiye, doğruya, güzele ulaşma sürecinin hayat boyu devam eden bir süreç olduğunu vurgulayan katılımcılar, öğrenecekleri bir şeyin her zaman olduğunu belirtmişlerdir. Her ne kadar bu çalışmada öğretmenlerin maddi durumlarının kendini gerçekleştirmeye olan etkisi incelenmiş olmasa da kendini gerçekleştirmeye inanmayan katılımcıların durumu, Tokur'un (2013) araştırmasında bulunduğu "maddi ihtiyaçları karşılanan bireyin kendini gerçekleştirmeme durumunda manevi ve ruhsal eksiklerden bahsedilebilir" bulgusuyla açıklanabilir. Aynı zamanda Tok (1997) araştırması sonucunda öğretmenlerin maddi ve özlük haklar anlamında tatmin olmamalarından kaynaklı kendini

gerçekleştirme düzeylerinin düşük olduğunu ve güvenlik basamağında bir sorun yaşadıklarını belirtmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde kendini gerçekleştirmeye inanmamalarının sebepleri çok yönlü bir şekilde incelenmemiş ve genel hatlarıyla ele alınmıştır. İki katılımcının kendini gerçekleştirememesi durumunu bunun bir süreç olmasına bağlamasına ve herhangi bir noktada kendini gerçekleştirmenin mümkün olmadığını belirtmelerinin yanında diğer bir katılımcı kendini gerçekleştirmenin tam olarak hangi kriterlerle tarif edileceği konusunda şüpheleri olduğu görülmüştür. Kendini gerçekleştirmenin herhangi bir ölçme aracı ile tespit edilemeyeceğini ama mevcut şartlarda o şekilde yapıldığını belirtmeleri inanmama sebeplerinden biridir. Özellikle uzman öğretmenlik ve baş öğretmenlik konusuna değinen bir katılımcı kendini gerçekleştirmenin bu kariyer basamakları ile ilişkili olmadığını belirtmiştir. Çoban (2021), Tekke (2019) ve Şengöz (2022) çalışmalarında kendini gerçekleştirmenin bir süreç olduğunu, hiyerarşik bir düzen de ortaya çıkabileceğini ve fiziksel ihtiyaçlar karşılandıktan sonra ortaya çıkabileceğini belirtmişlerdir. Bu sonuçlarla karşılaştırıldığında o katılımcılardan bir kısmında kendini gerçekleştirme durumuna inanmama durumunun daha önce de belirtildiği gibi fiziksel ihtiyaçların karşılanmamasından kaynaklanıp kaynaklanmadığı da araştırılmalıdır. Kendini gerçekleştirmeye inanmayan öğretmenlerin hepsinin lisans mezunu olduğu görülmüştür.

5.2. Öneriler

Bu kısımda da yürütülen çalışma sonucunda uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik bazı öneriler sunulmaktadır.

Bu çalışma ve elde edilen bulgular, literatüre katkı sağlaması ve benzer çalışmalarda kullanılması açısından önemlidir. Bu araştırmayı çeşitlendirmek adına araştırma soruları farklılaştırılabilir, yeni sorular eklenebilir, cevapların farklılaşp farklılaşmadığını görmek adına farklı bölgelerde de yapılabilir. Benzer şekilde öğretmenler gibi idareciler üzerinde de yapılabilir ve en önemli eğitim bileşeni olan öğrenciler üzerinde de bu çalışmaya benzer araştırmaların sayısı artırılabilir.

5.2.1. Araştırmacılara öneriler

Literatürde öğretmenlerin kendini gerçekleştirme düzeyleri, kendini gerçekleştirmeye ilişkin görüşleri, kendini gerçekleştirmeyi tanımlama biçimleri konuları çok az çalışılmış konulardır. Bu çalışmada sadece öğretmenlerin kendini gerçekleştirmeye ilişkin anlayışları belirlenmeye çalışılmıştır. Öğretmenlerin kendini gerçekleştirme düzeyleri tespit edilirken cinsiyet, branş, sektör, yaş, eğitim durumları ve kıdemleri göz önüne alınıp farklar ve ilişkiler

belirlenebilir. Öğretmenlerin kendini gerçekleştirmeye ilişkin anlayışlarını ifade ederlerken büyük oranda öğrencileri üzerinden ve öğrencilerinin onun kendilerine yaşattığı duygular üzerinden de gitmesinden dolayı kendini gerçekleştirme durumu ve düzeyinin araştırılmasında öğrenci ve öğretmen ilişkisi de çalışılabilir. Bu çalışmada öğretmen bireylerin sadece öğretmen olarak kendini gerçekleştirmeye ilişkin anlayışları incelenmiştir. Öğretmenlerin bir vatandaş olarak, evlilerse bir eş olarak, ebeveynlerse bir anne-baba olarak veya eğitimlerine devam ediyorlarsa bir öğrenci olarak kendini gerçekleştirmeye ilişkin algı ve anlayışları çalışılabilecek alanlar olabilir.

Türk milli eğitim sistemi içerisindeki öğretmenlerle yürütülen bu çalışmada, öğretmenlerin kendini gerçekleştirmeye ilişkin anlayışları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışma sonunda kendini gerçekleştirme düzeyi yüksek katılımcılara ulaşılırken kendini gerçekleştirme düzeyi düşük veya kendini gerçekleştirmeye inanan katılımcılara da ulaşılmıştır. Bu farklılaşmanın nedenini araştıran yeni çalışmalar yapılabilir. Kendini gerçekleştirme düzeyi yüksek olan katılımcılar ile düşük olan katılımcılar arasında farklılıkların ortaya çıkması için nicel bir çalışma yapılabilir.

Bir öğretmenin kendini gerçekleştirme düzeyinin yüksek olmasının hem öğrenci hem de toplum için var olan önemi göz önüne alındığında öğretmenlerin mali, sosyal ve özlük hakları ile ilgili yeni çalışmaların yapılması önemlidir. Kendini gerçekleştirmenin öğretmenlerin sosyal durumları ve özlük ve mali hakları ile ilişkisi araştırılabilir. Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre de gerekli iyileştirmeler yapılmalıdır. Maslow'un en üst basamağı olan kendini gerçekleştirmeye giden yolda alt basamaklarda kalma ihtimali yüksek olan öğretmenler için bu iyileştirmeler o basamaktaki sorunları çözebilir.

5.2.2. Politika yapıcılar ve uygulayıcılara öneriler

Öğretmenlerin potansiyellerini ortaya koyma ile ilgili en çok değindikleri konunun temelinde öğrenci olmuştur. Öğretmenlerin kendini gerçekleştirmesi ile ilgili yapılacak olan iyileştirmelerin özünü de öğrenci oluşturmalarıdır. Özellikle öğrencilerin akademik başarılarının artırılması ve duygusal anlamda geliştirilmesi için müfredat değişikliklerinin yapılması önemlidir. Araştırma sonuçlarından öğrencide meydana gelecek değişimin öğretmeni de ne kadar ve nasıl etkilediği görülmüştür. Bundan yola çıkarak bu konu ile ilgili yapılacak araştırmaların artırılması ve bu araştırmaların sonuçlarının özellikle Milli Eğitim Bakanlığı tarafından değerlendirilerek müfredatta ciddi değişikliklere gidilmesi önerilmektedir.

Özellikle öğrencilerin duygusal ve psikolojik gelişimleri ile çok fazla ilgilenen öğretmenlerin bu konuda çok fazla örneğe yer vermeleri okullarda psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisinin önemini de ortaya çıkarmıştır. Bu servisten faydalanan öğrencilerin öğretmenin potansiyelini ortaya koymasında da katkısı olacağı ortadadır. Öğretmenlerin manevi gelişimleri desteklenmeli, bu gelişimlerine zaman ayırmaları için onlara fırsatlar ve süre tanınmalıdır. Karakavak Çırak (2006) okullarda çalışan psikolojik danışmanların öğrenciler ve öğretmenlerle yapacakları psikolojik danışma gruplarında, farklı görüşlere tahammül etme, hoşgörü ve empatinin gelişmesini destekleyerek, ahlak gelişimine de katkıda bulunabileceklerini belirtmiştir..

Araştırma sonuçlarında görülen öğrenciye iyi bir rol olma durumunun öğretmeni öğrenci üzerinden potansiyelini ortaya koyma yönünde tetiklediği görülmüştür. Bu sonuca bakarak öğretmenin iyi bir rol model olması için hizmet içi eğitimlerde bu konuya değinilmeli ve kendisini iyi bir rol model hissedecek boyutta geliştirilmesine fırsat verilmelidir.

Öğretmenlerin ciddi bir kısmının öğrencinin ders başarısı ve bir sonraki kademeye geçişi ile potansiyelini ortaya koyduğu anlayışına sahip olması Türk eğitim sistemindeki sınavların sadece öğrenci ve ailesini değil aynı zamanda öğretmenleri de ciddi manada etkilediğinin göstergesidir. Bu durumun ortadan kaldırılması için yine Milli Eğitim Bakanlığı tarafından müfredat değişikliğine ek olarak sınav sisteminde psikolojik baskıyı azaltacak ve öğrenciyi, dolayısıyla da öğretmeni yüksek düzeyli kaygıdan kurtaracak bir takım değişiklikler yapılması önerilir.

Öğretmenlerden bir kısmının motivasyon desteğine ihtiyaç duyması öğretmenlerin motivasyonu konusunda Milli Eğitim Bakanlığının çalışma yapması gerektiğini gösterir. Milli Eğitim Bakanlığınca öğretmenin motivasyonu konusunda yapılacak olan etkinlikler ve iyileştirmeler potansiyelini ortaya koyma anlayışı yönünden olumlu etkiler yaratacaktır. Öğretmenlerin olası motivasyon kayıplarının önüne geçmek için çok yönlü desteklenmeli ve ÖMK'de yapılacak düzenlemelerle ödül/takdir/taltif sistemi daha etkili kullanılmalıdır.

Yöneticilik de yapan öğretmenlerin potansiyellerini ortaya koyma anlayışının en çok öğretmenlikte olduğunu belirtmeleri Milli Eğitim Bakanlığının idarecilik yapan öğretmenler açısından da potansiyellerini ortaya koymanın yolunu açması gerektiğini gösterir.

Öğretmenlikte yeniliğe açık olmanın ve yeniliğin getirdiği pozitif duyguların kendini gerçekleştirme yönünde etkisi olduğunu belirtmeleri öğretmenlik mesleğinin kendini

geliştirme yönünde fırsatlar tanınması gerektirdiğini gösterir. Öğretmenin kendini geliştirme olarak hizmet içi eğitimlerde verilen eğitimlerin daha yenilikçi olması gerekir.

Araştırma sonuçlarından görüldüğü üzere cinsiyeti kadın olan öğretmenlerin bir çok konuda anlayışlarının pozitif yönde olduğu bulunmuştur. Bundan yola çıkarak ve diğer araştırmaların da sonuçlarına bakılarak erkek bireylerin kendini gerçekleştirmeleri yönündeki engellerin araştırılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Abukan, B. (2014). *Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramına göre kendini gerçekleştirme ve bilgelik ilişkisi: Yaşlılar üzerinde bir araştırma* [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Acar, V. (2009). *ğretmen adaylarının iletişim becerileri* [Yüksek Lisans Tezi]. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur.
- Ağcan, M. (2023). Adalet ve ahlaki benlik. *İnsan ve Toplum*, 13(1), 345-371.
- Akbaş, A. (2015). Ergenlerin kendini gerçekleştirme düzeylerini etkileyen bazı faktörler. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 8(1), 1-12.
- Akbaş, A. (2021). Psikolojik danışmanın nihai hedefi hangisi olmalıdır: Kendini gerçekleştirme, tam fonksiyonda birey ya da güçlendirilmiş birey. *İş'te Davranış Dergisi*, 6(2), 114-122. <https://doi.org/10.25203/idd.1026351>
- Akkoyun, F. (2019). Kendini gerçekleştirme ve kaygı. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 21(1), 91-90. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000001011
- Aktan, S. (2012). *İlköğretim beşinci sınıf ğrencilerinin akademik başarıları ile öz düzenleyici öğrenme becerileri, motivasyonları ve öğretmenlerin ğretim stili arasındaki ilişki* [Doktora Tezi]. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Altan, M. Z., ve Yıldırım, T. (2022). Bütüncül eğitim, bütüncül gelişim, bütüncül insan. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 5(1), 68-77. <https://doi.org/10.1080/00091383.2010.503139>
- Arslan, A. (2017). Basic needs as a predictors of prospective teachers' self-actualization. *Universal Journal of Educational Research*, 5(6), 1045-1050. <https://doi.org/10.13189/ujer.2017.050618>
- Aydın, A. M. (2022). Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi açısından günümüz ğrenci ihtiyaçlarının incelenmesi. *Uluslararası Liderlik alışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama*, 5(3), 234-251. <https://doi.org/10.52848/ijls.1083692>

- Ayten, A. (2004). *Kendini gerçekleştirme ve dindarlık ilişkisi* [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Baş, M., ve Alagöz, G. (2022). Çalışan motivasyonu ve işyeri mutluluğu arasındaki ilişkide kişi-örgüt uyumunun aracı rolü. *Verimlilik Dergisi*, 4, 693-706. <https://doi.org/10.51551/verimlilik.1078634>
- Boon, A. (2011). The reflective teacher: Towards self-actualization. *The Language Teacher*, 35(4), 27-30.
- Bulut, S. (2022). Resim iş öğretmen adaylarının kendini gerçekleştirme algıları. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(10), 1332-1344. <https://doi.org/10.26677/tr1010.2022.1102>
- Burleson, W. (2005). Developing creativity, motivation, and self-actualization with learning systems. *International Journal of Human-Computer Studies*, 63(4-5), 436-451. <https://doi.org/10.1016/j.ijhcs.2005.04.007>
- Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara:Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cengiz, Z., Yıldırım, H., ve Kömürkara, S. (2020). Hemşirelerde kendini gerçekleştirme, palyatif bakıma yönelik tutum ve davranışları nasıl etkiler? *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 8(3), 578-589. <https://doi.org/10.33715/inonusaglik.728660>
- Coble, C. R. (1973). Self-actualization and the effective biology teacher. *The American Biology Teacher*, 35(8), 479-481. <https://doi.org/10.2307/4444524>
- Combs, A. W. (Ed.). (1962). *Perceiving, behaving, becoming: A new focus for education*. Washington: National Education Association. <https://doi.org/10.1037/14325-000>
- Compton, W. C. (2018). Self-actualization myths: What did Maslow really say? *Journal of Humanistic Psychology*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/0022167818761929>

- Cömert, C. F. (2021). Kendini gerçekleştirme bağlamında Kur'an'da umut. *Journal of Analytic Divinity*, 5(1), 111-128. <https://doi.org/10.46595/jad.874108>
- Creswell, J., ve Poth, C. (2018). *Qualitative inquiry reserach design choosing among five approaches*. California: SAGE Publications.
- Çoban, G. S. (2021). Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi kendini gerçekleştirme basamağında gizil yetenekler. *European Journal of Educational and Social Sciences*, 6(1), 111-118.
- Demir, E., ve Köse, M. (2016). Öğretmenlerin rol modeliği hakkında öğretmen görüşleri. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*(53), 38-57.
- Dey, I. (2003). *Qualitative data analysis*. London: Routledge.
- Durkheim, E. (2010). *Ahlak eğitimi* (O. Adanır, Ed.; 2.baskı). İstanbul: Say Yayınları.
- Elciyar, K., ve Küçük, M. (2020). Sosyal ağ kullanımı: Sosyal kazanımlar, kendini gerçekleştirme ve aidiyet. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 33, 198-210. <https://doi.org/10.31123/akil.617079>
- Ertem, F. (2002). *Üniversite 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin kendini gerçekleştirme engel düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Erzenli Altunbayrak, D., ve Kaya, F. Ş. (2019). Üniversite öğrencilerinin kendini gerçekleştirme düzeyi ile benlik saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 388-401. <https://doi.org/10.17336/IGUSBD.465990>
- Farimani, Z. B., ve Shahri, N. N. (2020). Reaching self-actualization in education: Construction and validation of a hierarchical scale. *Journal of Language Teaching and Research*, 11(4), 623. <https://doi.org/10.17507/jltr.1104.14>
- Flood, A. (2010). Understanding phenomenology. *Nurse Researcher*, 17(2), 7-15. <https://doi.org/10.7748/nr2010.01.17.2.7.c7457>
- Fraenkel, J., Wallen, N., ve Hyun, H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. New York: Mc Graw Hill.

- Gallo, E. (2016). "I Want to Be Happy as a Teacher". How Emotions Impact Teacher Professional Development. In: Gabryś-Barker, D., Gałajda, D. (eds) *Positive Psychology Perspectives on Foreign Language Learning and Teaching*. Second Language Learning and Teaching. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-32954-3_12
- Gökçe, F. (2011). İhtiyaçlar hiyerarşisi kuramına göre öğretmenlerin motivasyon düzeyleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2), 317-334.
- Göker, S. D., ve Gündüz, Y. (2017). Dünya ölçeğinde öğretmenlerin saygınlık statüsü ve özlük hakları. *Milli Eğitim Dergisi*, 2013, 177-196.
- Greene, L., ve Burke, G. (2007). Beyond self-actualization. *Journal of Health and Human Services Administration*, 30(2), 116-128.
- Guerriero, S. (2014). Teachers' pedagogical knowledge and the teaching profession. *Teacher and Teacher Education*, 2(1).
- Gümüştaş, Z., ve Gülbahar, B. (2022). Öğretmenlerin mesleki motivasyonunu etkileyen etkenler. *IEDSR Association*, 7(20), 180-200. <https://doi.org/10.46872/pj.538>
- Heydari, H., Madani, D., ve Rostami, M. (2013). The study of the relationships between achievement motive, innovation, ambiguity tolerance, self-efficacy, self-esteem, and self-actualization, with the orientation of entrepreneurship in the Islamic Azad University of Khomein students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 84, 820-826. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.06.654>
- Heylighen, F. (1992). A cognitive-systemic reconstruction of Maslow's theory of self-actualization. *Behavioral Science*, 37(1), 39-58. <https://doi.org/10.1002/bs.3830370105>
- Holmström, I., Halford, C., ve Rosenqvist, U. (2003). Swedish health care professionals' diverse understandings of diabetes care. *Patient Education and Counseling*, 51(1), 53-58. [https://doi.org/10.1016/S0738-3991\(02\)00212-4](https://doi.org/10.1016/S0738-3991(02)00212-4)
- Iqbal, A., Azız, F., Farooqi, T. K. Ve Alı, S. (2016). Relationship between teachers' job satisfaction and students' academic performance. *Eurasian Journal of Educational Research*, 16(65), 335-344.

- Işık, C., Albayrak, M., ve İpek, A. S. (2015). Matematik öğretiminde kendini gerçekleştirme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 129-138.
- Ivtzan, I., Gardner, H. E., Bernard, I., Sekhon, M., ve Hart, R. (2013). Wellbeing through self-fulfilment: Examining developmental aspects of self-actualization. *The Humanistic Psychologist*, 41(2), 119-132. <https://doi.org/10.1080/08873267.2012.712076>
- İlköğretim ve Eğitim Kanunu (222 S.K.), T.C. Resmi Gazete, 10705, 12 Ocak 1961.
- İmamoğlu, S. (2013). Öğretmen adaylarının “kendini gerçekleştirme” bağlamında kişisel yönelimlerinin incelenmesi. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 8(1), 63-78.
- James, W. (1963). The varieties of religious experience. University Boks, New York.
- Karahan, T. F., Sardoğan, M. E., Özkamalı, E., ve Dicle, A. N. (2005). Üniversite öğrencilerinde nevrotik eğilimler kendini gerçekleştirme ve okuma alışkanlığı. *Kriz Dergisi*, 13(1), 23-32.
- Karakavak Çırak, G. (2006). *Üniversite öğrencilerinin ahlaki yargı yetenekleri ve ahlaki yargı yetenekleri ile kendini gerçekleştirme düzeylerinin karşılaştırılması* [Yüksek Lisans Tezi]. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kardaş, F. (1995). *İlköğretim 1.ve 2.kademelerinde görev yapan öğretmenlerin kendini gerçekleştirme düzeyi ve cinsiyet ile kendini gerçekleştirmenin bazı boyutları arasındaki ilişkiler* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kaufman, S. B. (2023). Self-actualizing people in the 21st century: Integration with contemporary theory and research on personality and well-being. *Journal of Humanistic Psychology*, 63(1), 51-83. <https://doi.org/10.1177/0022167818809187>
- Kayışlı, B., ve Önal, M. (2022). Mevlana’da aşk felsefesi ve kendini gerçekleştirme. *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(10), 528-541. <https://doi.org/10.52122/nisantasisbd.1115146>

- Kula, N., ve akmak, H. (2019). Abraham Maslow'un "Kendini gerçekleştirme" kavramının Aziz Nesefi'nin "İnsan-ı Kâmil" kavramıyla karşılaştırılması. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6(11), 9-39.
- Kuzgun, Y. (1972). Kendini gerçekleştirme. *Araştırma Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*, 10(0), 162-172.
https://doi.org/10.1501/felsbol_0000000099
- Laas, I. (2006). Self-Actualization and Society: A New Application for an Old Theory. *Journal of Humanistic Psychology*, 46(1), 77-91. <https://doi.org/10.1177/0022167805281162>
- LeCompte, M. D., ve Goetz, J. P. (1982). Ethnographic data collection in evaluation research. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 4(3), 387-400.
<https://doi.org/10.3102/01623737004003387>
- Malanowski, J. R., ve Wood, P. H. (1984). Burnout and self-actualization in public school teachers. *The Journal of Psychology*, 117(1), 23-26.
<https://doi.org/10.1080/00223980.1984.9923653>
- Maslach, C., ve Pines, A. (1977). The burnout syndrome in the day care setting. *Child Care Quarterly*, 6(2), 100-113.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396.
<https://doi.org/10.1037/h0054346>
- Maslow, A. H. (1954). *Motivation and personality*. New York: Harper and Row.
- Maslow, A. H. (1965). Self-actualization and beyond. *Conference on the Training of Counselors of Adults*, 108-131.
- Maslow, A. H. (1967). A theory of metamotivation: The biological rooting of the value-Life. *Journal of Humanistic Psychology*, 7(2), 93-127.
<https://doi.org/10.1177/002216786700700201>
- Maslow, A. H. (1971). *Self-actualization*. Tiburon, CA: Big Sur Recordings.
- MEB. (2023). *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2022/2023*.

Miles, M., ve Huberman, M. (1994). *Qualitative data analysis*. California: SAGE Publications.

Milli Eğitim Temel Kanunu (1739 S.K.), T.C. Resmi Gazete, 14574, 24 Haziran 1973.

Mirzeoğlu, D., ve Çetinkanat, C. (2005). Elit takım sporcularının kendini gerçekleştirme ve sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Gazi Journal of Physical Education and Sport Sciences*, 10(3), 19-28. <https://dergipark.org.tr/en/pub/gbesbd/issue/27985/305004>

Nasseri, D., ve Sarkhosh, M. (2019). The relationship between EFL teachers' critical thinking, self-actualization level and quality of job performance. *International Journal of English Language & Translation Studies*, 7(1), 129-139.

Neto, M. (2015). Educational motivation meets Maslow: Self-actualization as contextual driver. *Journal of Student Engagement: Education Matters*, 5(1), 18-27.

Oğlu, A. M. (2014). *Kendini gerçekleştirme ve kişilik* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Oğuzkan, A. F. (1974). *Eğitim terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Oldham, G. R. (1976). Job characteristics and internal motivation: The moderating effect of interpersonal and individual variables. *Human Relations*, 29(6), 559-569. <https://doi.org/10.1177/001872677602900605>

Önemlitürk, D. (1997). *Lise yöneticilerinin kendini gerçekleştirme ve empati düzeyleri* [Yüksek Lisans Tezi]. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Özaslan, G., ve Özaslan, A. (2015). The influence of women teachers' familial responsibilities on their self-actualization. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 21(4), 499-520. <https://doi.org/10.14527/kuey.2015.019>

Patton, M. Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. California: SAGE Publications.

Rapheal, J., ve Paul K, V. (2018). Self-actualization and personal growth initiative among the teachers of adolescents. *Academic Journal of Psychological Studies*, 7(4), 152-159.

- Rogers, C. R. (1961). *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*. Boston: Houghton Mifflin Harcourt.
- Rose, P., Beeby, J., ve Parker, D. (1995). Academic rigour in the lived experience of researchers using phenomenological methods in nursing in nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 21(6), 1123-1129. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.1995.21061123.x>
- Saban, A., ve Ersoy, A. (2019). *Eğitimde nitel araştırma desenleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Saraçlı, S., Başar, M. A., Erdoğan, C., ve Gazeloğlu, C. (2014). Sosyo demografik özelliklerin Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerşisi üzerindeki etkisi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 8(26), 315-315. <https://doi.org/10.9761/JASSS2407>
- Senemoğlu, N. (2020). *Gelişim öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sherman, L. L. (1969). Movers and perseverers in education: an investigation of interests, values, personality factors, self-actualization, need satisfaction and job satisfaction among movers into counseling and into administration and among perseverers in teaching [Doktora Tezi]. İçinde *ProQuest Dissertations and Theses*. <https://www.proquest.com/dissertations-theses/movers-perseverers-education-investigation/docview/302435143/se-2?accountid=159111>
- Sönmez, V., ve Alacapınar, F. G. (2019). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Spencer, H. (2013). *Zihin, ahlak ve beden eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Sumerlin, J. R., ve Bundrick, C. M. (2000). Happiness and self-actualization under conditions of strain: A sample of homeless men. *Perceptual and Motor Skills*, 90(1), 191-203. <https://doi.org/10.2466/pms.2000.90.1.191>
- Şengöz, M. (2022). Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi modeli'nin bütünleşik bir süreç olarak yeniden yorumlanması. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 164-173. <https://doi.org/10.51725/etad.977931>

- Tabbodi, M., Rahgozar, H., ve Abadi, M. M. M. (2015). The relationship between happiness and academic achievements. *European Online Journal of Natural and Social Sciences*, 4(1), 241-246.
- Tarhan, N. (2022). Kadın psikolojisi ve toplumsal cinsiyet bağlamında rol kalıpları. *Sakarya Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1-18.
- Tekke, M. (2019). Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinin en son düzeyleri: Kendini gerçekleştirme ve kendini aşmışlık. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(4), 1704-1712.
- Tok, T. N. (1997). Öğretmenlik mesleğinin öğretmenlerin gereksinimlerini karşılama düzeyi. *Eğitim Yönetimi*, 3(2), 251-267.
- Tokur, B. (2013). Gaye-anlam bağlamında kendini gerçekleştirmek. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 40, 149-162.
- Van Deusen Fox, J. (1965). The self-actualizing teacher. *Improving College and University Teaching*, 13(3), 147-148. <https://doi.org/10.1080/00193089.1965.10532430>
- Vasudha, S., ve Prasad, R. (2017). Narcissism, happiness and self actualization. *2017 International Conference on Advances in Computing, Communications and Informatics (ICACCI)*, 2349-2358. <https://doi.org/10.1109/ICACCI.2017.8126197>
- Walsh, B. W., ve Peterson, L. E. (1985). Philosophical foundations of psychological theories: The issue of synthesis. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 22(2), 145-153. <https://doi.org/10.1037/h0085487>
- Yavaş, T., Aygün, B., ve Ulak, H. (2021). Türk milli eğitim sisteminin amaçladığı insan profili: Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi temelinde bir değerlendirme. *Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 4(1), 42-56. <https://doi.org/10.53047/JOSSE.910653>
- Yavuzer, Y., Karataş, Z., ve Polat Demir, B. (2017). Benlik kuramı ölçeğinin Türkçe sürümünün geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 18(2), 161-168.
- Yıldırım, A. (2023). Sınıfta motivasyonu sağlama. İçinde İ. Gül & Y. Gündüz (Ed.), *Sınıf yönetimi* (ss. 110-130). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Yıldırım, A., ve Kahveci, A. (2019). Erdemli liderlik ölçeğinin uyarlanması geçerlik ve güvenirlik analizi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 51, 18-41.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, E. (2006). *Okullardaki örgütsel güven düzeyinin okul yöneticilerinin etik liderlik özellikleri ve bazı değişkenler açısından incelenmesi* [Doktora Tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yousefi, S., ve Ghanizadeh, A. (2017). The contribution of self-actualization, problem solving, stress tolerance, and intrinsic motivation in translation quality. *International Journal of Educational Investigations*, 4(3), 12-21.

EKLER

Ek 1: Katılımcı Onam Formu

Katılımcı Onam Formu

Sayın Katılımcımız;

Katılacağınız bu çalışma, "Öğretmenlerin Bir Öğretmen Olarak Kendini Gerçekleştirmeye İlişkin Anlayışları" adıyla, Burak YÜCEER tarafından 17/09/2023 - 19/01/2024 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Yapılacak bu çalışmada kendini gerçekleştirme kavramının eğitim alanındaki yansımaları incelenecektir. İdarecilerin kendini gerçekleştirme kavramına ne kadar vakıf oldukları, bu kavrama hayatlarında yer verip vermedikleri, bu kavramla kendilerini ne derece özdeşleştirdikleri araştırılarak bu kavrama karşı algıları ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu sayede insan psikolojisinde önemli bir basamak olan kendini gerçekleştirme basamağında eğitimcilerin yeri sorgulanacak ve daha geniş kitlelerce bu kavramın anlamının bilinmesi sağlanacaktır.

Araştırmanın Nedeni: Bilimsel araştırma Tez çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Meram İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmi ve özel okullar, Karatay İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmi ve özel okullar, Selçuklu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmi ve özel okullar

Araştırma Uygulaması: Anket Görüşme
 Gözlem Diğer

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece çalışmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Burak YÜCEER

İletişim Bilgileri :

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcı Adı-Soyadı :

İmza:

Telefon Numarası :

Ek 2: Görüşme Soruları

GÖRÜŞME SORULARI

ÖĞRETMENLERİN BİR ÖĞRETMEN OLARAK KENDİNİ GERÇEKLEŞTİRMeye İLİŞKİN ANLAYIŞLARI

Görüşmeye başlarken;

1. Araştırmacının kendini tanıtması
2. Katılımcının araştırma hakkında bilgilendirilmesi
3. Araştırma konusu olan kendini gerçekleştirme ile ilgili açıklayıcı bilgilendirmelerin yapılması
4. Katılımcıya sözlü olarak haklarından bahsedilmesi ve katılımcı onay formunun okunup imzalanması
5. Katılımcı ile iletişim bilgilerinin paylaşılması
6. Sorulara geçmeden katılımcının soruları varsa cevaplanır.

SORULAR

1. Bir öğretmen olarak becerilerinizi kullanarak potansiyelinizi ortaya koyduğunuzu hissettiğiniz anları gözünüzün önüne getirecek olsanız, öncelikle hangisini hatırlar ve üzerinde konuşmak istersiniz?
2. Bu örneğe ilişkin olarak dile getirmek istediğiniz duygu ve düşünceleriniz nelerdir
3. Başka örnekler de hatırlıyor musunuz?
4. Vermiş olduğunuz tüm bu örnekler üzerinden düşünecek olsanız, öğretmen olarak kendini gerçekleştirmeyi, yani becerilerinizi kullanarak potansiyelinizi ortaya koyabilmeyi genel hatlarıyla nasıl tanımlarsınız ya da gözünüzde nasıl bir şey olarak canlandırırsınız?

Sorumlu Araştırmacı
Prof. Dr. Atilla YILDIRIM

Yardımcı Araştırmacı
Burak YÜCEER
NEÜ Yüksek Lisans Öğrencisi

Ek 3: Etik Kurul İzni

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
BAŞKANLIĞI
ETİK KURUL KARARI

Etik Kurul Toplantı Tarihi/Sayısı ve Karar No	Tarih :09/06/2023 Toplantı Sayısı:07 Karar No :2023/250
Araştırmanın Başlığı	Öğretmenlerin Bir Öğretmen Olarak Kendini Gerçekleştirmeye İlişkin Anlayışları.
Sorumlu Araştırmacı	Prof. Dr. Atilla YILDIRIM
Yardımcı Araştırmacı	Lisansüstü Öğrenci Burak YÜCEER
Etik Kurul Kararı	14476 sayılı başvuru Etik Kurul tarafından değerlendirilmiş olup, başvurunun bilimsel araştırma etiği açısından "Uygun" olduğuna karar verilmiştir.

Doç. Dr. Z.

Ek 4: Araştırma İzni

T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-83688308-605.99-81310675
Konu : Araştırma İzni (Burak YÜCEER)

10.08.2023

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığının (Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü) 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı Genelgesi.
b) 20/07/2023 tarihli ve E.48178250-300-370631 sayılı yazınız.
c) 10/08/2023 tarihli Araştırma İzinleri Değerlendirme Komisyonu Tutanağı.

Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Burak YÜCEER'in "Öğretmenlerin Bir Öğretmen Olarak Kendini Gerçekleştirmeye İlişkin Anlayışları" konulu araştırmasını uygulama talebi incelenmiştir.

Araştırmanın; Karatay, Meram ve Selçuklu ilçelerinde bulunan resmi ve özel eğitim kurumlarında görevli öğretmenlere eğitim öğretimi aksatmamak ve ilgi (a) Genelgede belirtilen açıklamalara uyulması kaydıyla gerçekleştirilmesi ilgi (c) komisyon tutanağı ile uygun görülmektedir. Müdürlüğümüze bağlı eğitim kurumlarındaki çalışmaların 2023-2024 eğitim öğretim yılı içerisinde tamamlanması zorunludur. Araştırma kapsamında yürütülecek çalışmaların 2023-2024 eğitim öğretim yılında tamamlanmaması durumunda Müdürlüğümüzden tekrar izin alınması gerekmektedir.

Araştırmada Müdürlüğümüz tarafından onaylanarak gönderilen veri toplama araçlarının kullanılması, elde edilecek kişisel verilerin gizliliği hususuna dikkat edilmesi ve araştırma sonucunun çalışma bitiminden itibaren 30 gün içerisinde elektronik ortamda Müdürlüğümüz [Redacted] e-posta adresine gönderilmesi gerekmektedir.

Arz/Rica ederim.

Murat YİĞİT
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:

- 1-Genelge (3 Sayfa)
- 2-Katılımcı Onam Formu (1 Sayfa)
- 3-Öğretmen Görüşme Formu (1 Sayfa)

Dağıtım:

Gereği:
Necmettin Erbakan Üniversitesi Rektörlüğüne

Bilgi:
Karatay İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne
Meram İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne
Selçuklu İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Akçeşme Mahallesi Garaj Cad. No:4 42020 Karatay/Konya

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 78b8-39fe-3a4b-bad7-d845 kodu ile teyit edilebilir.

